

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2014

Bc. Zora Mlnářiková

Univerzita Pardubice

Fakulta zdravotnických studií

HISTORIE OŠETŘOVATELSTVÍ – ROZHOVORY S PAMĚTNÍKY

Bc. Zora Mlnaříková

Diplomová práce

2014

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Zora Mlnářiková**
Osobní číslo: **Z12198**
Studijní program: **N5341 Ošetrovatelství**
Studijní obor: **Ošetrovatelská péče v interních oborech**
Název tématu: **Historie ošetrovatelství - rozhovory s pamětníky**
Zadávací katedra: **Katedra ošetrovatelství**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

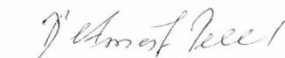
1. Studium literatury, sběr informací a popis současného stavu řešené problematiky.
2. Stanovení cílů a metodiky práce.
3. Příprava a realizace výzkumného šetření dle stanovené metodiky.
4. Analýza a interpretace získaných dat.
5. Zhodnocení výsledků práce.

Rozsah grafických prací: dle doporučení vedoucího
Rozsah pracovní zprávy: 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

1. BUŽGOVÁ, Radka a Ilona PLEVOVÁ. Ošetřovatelství I. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 285 s. Sestra. ISBN 978-802-4735-573.
2. KUTNOHORSKÁ, Jana. Historie ošetřovatelství. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 206 s. ISBN 978-802-4732-244.
3. PLEVOVÁ, Ilona, Regina SLOWIK a Marie ZVONÍČKOVÁ. Vybrané kapitoly z historie ošetřovatelství: příspěvek k historii ošetřovatelství. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008, 120 s. ISBN 978-807-3685-065.
4. ROZSYPALOVÁ, Marie, Hana SVOBODOVÁ a Marie ZVONÍČKOVÁ. Sestry vzpomínají: příspěvek k historii ošetřovatelství. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 86 s. ISBN 80-247-1503-1.
5. ŠVEJDOVÁ, Kateřina. Historie ošetřovatelství a medicíny. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011, 111 s. ISBN 978-80-7372-645-4.

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Eva Hlaváčková, Ph.D.
Katedra klinických oborů

Datum zadání diplomové práce: 1. října 2012
Termín odevzdání diplomové práce: 5. května 2014

prof. MUDr. Arnošt Pellant, DrSc.
děkan

L.S.

PhDr. Kateřina Čermáková, DiS.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 18. března 2014

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 4. 2014

Bc. Zora Mlnářiková

Poděkování:

Touto cestou bych ráda poděkovala své vedoucí práce Mgr. Evě Hlaváčkové, Ph.D. za velmi cenné rady, podnětné připomínky a odborné vedení diplomové práce. Dále mé poděkování patří všem respondentkám, které se s ochotou a vstřícností účastnily rozhovorů. Dále bych ráda poděkovala svému dědečkovi, bez jehož pomoci by se mi jen stěží podařilo s oslovenými respondentkami navázat, tak vřelý vztah. V neposlední řadě chci poděkovat všem, kteří mi pomáhali a podporovali mě během celého studia. Projekt byl podpořen grantem Interní grantové agentury Univerzity Pardubice SGSFZS_2014004.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá historií ošetřovatelství a to zejména rozhovory s pamětníky. Jedná se o práci teoreticko – výzkumnou. Teoretická část diplomové práce popisuje historický vývoj ošetřovatelské péče a porodní asistence až do období 20. století. Důraz je zde kladen na jednotlivé etapy lidských dějin a jejich vliv na rozvoj ošetřovatelské péče a porodní asistence. Praktická část diplomové práce je zaměřena na rozhovory s pamětníky. Otázky rozhovorů se zaměřují na dvě oblasti. Jedná se o oblast studia a oblast výkonu povolání. Praktická část obsahuje cíle práce, výzkumné otázky a vyhodnocení.

Klíčová slova: historie ošetřovatelství, historie porodní asistence, rozhovory s pamětníky

TITLE

The History of Nursing – Interviews with contemporary witnesses

ANNOTATION

This thesis deals with the history of nursing care mainly through the interviews with the contemporary witnesses. The thesis contains theoretical part and explorational part. The theoretical part describes historical development of nursing care and birthing assistance until the end of the 20th century. The emphasis is laid on the single stages of human history and their influence on development of nursing care and birthing assistance. The explorational part focuses on the interviews with the contemporary witnesses. The questions can be divided into two categories. These are field of study and field of profession. Within this part aims of the thesis, research questions and final assesment could be found.

Key words: history of nursing care, history of birthing assistance, interviews with contemporary witnesses

OBSAH

0	ÚVOD	12
	CÍLE PRÁCE	13
I.	TEORETICKÁ ČÁST	14
1	VÝVOJ OŠETŘOVATELSKÉ PÉČE V HISTORICKÝCH SOUVISLOSTECH.....	14
1.1	Pravěk	14
1.2	Pravěké léčitelství.....	15
1.3	První pravěké pomocnice při porodu – kult ženy.....	15
2	STAROVĚK.....	17
2.1	Egypt.....	17
2.1.1	Babictví a porodnictví ve starověkém Egyptě.....	17
2.2	Starověké Řecko a Řím	18
2.2.1	Babictví a porodnictví ve starověké antice	18
3	STŘEDOVĚK	20
3.1	Životní podmínky středověké společnosti	20
3.2	Středověké lékařství a ošetrovatelství v Českých zemích.....	21
3.2.1	Počátky vzdělanosti v Českých zemích	22
3.3	Rozvoj středověkého porodnictví ve světě	22
3.4	Rozvoj středověkého porodnictví v Českých zemích.....	22
3.5	Vybrané osobnosti středověkého opatrovnictví v Českých zemích	23
3.5.1	Anežka Česká.....	23
3.5.2	Zdislava z Lemberka	24
4	NOVOVĚK	25
4.1.1	Rozvoj lékařství a ošetrovatelství v Českých zemích	25
4.1.2	Babictví a porodnictví v Českých zemích.....	26
4.2	Osvícenství	26
4.2.1	Osvícenství v Českých zemích.....	26
4.2.2	Babictví a porodnictví v českých zemích.....	27
4.3	Světové medicínské objevy 19. století	27
4.4	Vývoj světového ošetrovatelství.....	28
4.5	Vývoj českého ošetrovatelství	29
4.6	Postavení porodních babiček v českých zemích.....	30
5	20. STOLETÍ.....	31

5.1	Vybrané světové objevy v medicíně.....	31
5.2	Vývoj českého ošetrovatelství	31
5.2.1	PhDr. Alice Masaryková (1879 - 1966).....	32
5.3	Vzdělávání porodních asistentek	33
5.4	České ošetrovatelství v době fašistické okupace	34
5.5	České ošetrovatelství po roce 1945	35
5.5.1	Střední zdravotnické školy	35
5.5.2	Alternativní způsoby získávání kvalifikace	36
5.6	Vzdělávání porodních asistentek	37
II.	PRAKTICKÁ ČÁST	38
6	METODIKA.....	38
6.1	Přípravná fáze výzkumu	38
6.2	Způsob výběru účastníků.....	39
6.3	Základní údaje o oslovených respondentkách	39
6.4	Popis setkání s účastníky rozhovoru.....	40
7	ROZHOVORY S JEDNOTLIVÝMI ÚČASTNICEMI.....	42
7.1	Profesní dráha paní K.	43
7.1.1	Ze vzpomínek zdravotní sestry K. (1928).....	43
7.2	Profesní dráha paní D.	47
7.2.1	Ze vzpomínek porodní asistentky D. (1930).....	48
7.3	Profesní dráha paní Š.	54
7.3.1	Ze vzpomínek porodní asistentky Š. (1936).....	55
7.4	Profesní dráha paní H.	60
7.4.1	Ze vzpomínek porodní asistentky H. (1943).....	61
7.5	Profesní dráha paní V.	65
7.5.1	Ze vzpomínek zdravotní sestry V. (1944).....	66
7.6	Profesní dráha paní Z.....	70
7.6.1	Ze vzpomínek rehabilitační sestry Z. (1948)	71
7.7	Profesní dráha paní S.....	73
7.7.1	Ze vzpomínek zdravotní sestry S. (1949).....	74
7.8	Profesní dráha paní G.	77
7.8.1	Ze vzpomínek zdravotní sestry G. (1952).....	78
8	SOUHRN ZJIŠTĚNÝCH VÝSLEDKŮ	80
8.1	OBLAST STUDIA	80

8.2 OBLAST ZAMĚSTNÁNÍ.....	84
9 DISKUZE.....	88
10 ZÁVĚR.....	94
11 POUŽITÁ LITERATURA.....	96
11.1 Literární zdroje	96
11.2 Elektronické zdroje.....	100
12 PŘÍLOHY.....	101
12.1 PŘÍLOHA A: Vysvědčení z let 1951 - 1954.....	101
12.2 PŘÍLOHA B: Osvědčení specializačního kurzu z roku 1955	107
12.3 PŘÍLOHA C: Informovaný souhlas	108
12.4 PŘÍLOHA D: Plánované otázky rozhovoru	109
12.5 PŘÍLOHA E: Maturitní vysvědčení paní Š.	110
12.6 PŘÍLOHA F: Maturitní vysvědčení paní V.....	111
12.7 PŘÍLOHA G: Vysvědčení z pomaturitního vzdělávání	112
12.8 PŘÍLOHA H: Paní S. za mlada při práci v nemocnici	113
12.9 PŘÍLOHA CH: Sesterský kolektiv porodnického oddělení v Chlumci n. C.....	114
12.10 PŘÍLOHA I: Vybrané ukázky z kroniky, kterou vedla paní H. po mnoho let na porodnické oddělení v Chlumci n. C.	115

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1: Paní K.....	43
Obrázek 2: Osa důležitých životních momentů paní K.	43
Obrázek 3: Paní D.....	47
Obrázek 4: Osa důležitých životních momentů paní D.	48
Obrázek 5: Paní Š.	54
Obrázek 6: Osa důležitých životních momentů paní D.	55
Obrázek 7: Paní H.....	60
Obrázek 8: Osa důležitých životních momentů paní D.	61
Obrázek 9: Paní V.....	65
Obrázek 10: Osa důležitých životních momentů paní V.	66
Obrázek 11: Paní Z.	70
Obrázek 12: Osa důležitých životních momentů paní Z.	71
Obrázek 13: Paní S.	73
Obrázek 14: Osa důležitých životních momentů paní S.	73
Obrázek 15: Paní G.....	77
Obrázek 16: Osa důležitých životních momentů paní G.	77
Tabulka 1: Rozhovory	41
Tabulka 2: Souhrn odpovědí na studium	83
Tabulka 3: Souhrn odpovědí na studium	87

0 ÚVOD

Důvod, proč jsem si vybrala téma týkající se historie ošetřovatelství, je především osobní. Ovlivnila mne skutečnost, že má prarabice a obě mé babičky pracovaly po celý svůj život ve zdravotnictví. Svě povolání nadevše milovaly. Bohužel všechny zemřely dříve, než se o své vzpomínky stačily podělit. Tuto práci jsem vnímala spíše jako určitý odkaz, který mi zanechaly. Díky této práci jsem se mohla setkat s jejich bývalými kamarádkami a spolupracovnicemi, které mi svými vzpomínkami přiblížily dobu, kdy zdravotní sestry byly hrdé na to, že mohou vykonávat toto povolání.

„Historia magistra vitae.“ Historie je učitelkou moudrosti. Tento latinský citát platí v ošetřovatelství dvojnásob. Historie je pro nás nevyčerpatelným zdrojem informací, ze kterých se stále můžeme něčemu přiučit. Historie ošetřovatelství stejně jako historie lékařství jdou ruku v ruce s historií lidských dějin. Vždyť kde jinde by se měl člověk poučit než ve vlastní historii.

Ošetřovatelská péče prošla dlouhodobým vývojem od primitivních způsobů léčby a ošetřování spojených s magickými rituály až po moderní způsoby v léčbě a ošetřování. Kvalita ošetřovatelské péče se vždy zvyšovala s narůstajícími odbornými znalostmi. Tento odborný růst byl ovlivněn nespočetnou řadou objevů, technologickým rozvojem, ale bohužel i válkami. Je pochopitelným paradoxem, že právě války měly vliv na odborný růst lékařství a ošetřovatelství.

Je zajímavé pozorovat, co vše byly ochotné naše předchůdkyně podstoupit, aby se mohly věnovat svému vysněnému povolání. Pro nás v dnešním materiálním světě je jen stěží představitelné, že byly ochotné pracovat na úkor svého osobního života a dokonce i svého vlastního zdraví. Současná podoba ošetřovatelství vyžaduje sestru s odbornými znalostmi a profesionálními dovednostmi. Je na nás všech, aby v tomto povolání nezanikly takové vlastnosti, jakými jsou empatie, sociální citění a nezištná chuť pomáhat.

CÍLE PRÁCE

Teoretický cíl:

Prostudování a zmapování české i zahraniční literatury o historickém vývoji ošetřovatelství a porodní asistence.

Empirické cíle:

Na základě provedených rozhovorů s co možno nejstaršími pamětníky zjistit a popsat podmínky pro vzdělávání zdravotních sester a porodních asistentek v historii.

Na základě provedených rozhovorů s co možno nejstaršími pamětníky zmapovat a popsat podmínky výkonu povolání zdravotních sester a porodních asistentek v historii.

Výzkumné otázky:

Co motivovalo jednotlivé pamětníky k výběru sesterského povolání?

Jaké byly podmínky pro přijetí do zdravotnických škol?

Jaké byly podmínky pro průběh studia?

Jaké byly podmínky nástupu do zaměstnání?

Jaké byly životní podmínky dříve narozených pamětníků?

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJ OŠETŘOVATELSKÉ PÉČE V HISTORICKÝCH SOUVISLOSTECH

Ošetřovatelství a péče o druhé je staré jako lidstvo samo. Soucit a snaha pomoci trpícímu člověku patří k morálním zásadám každého z nás. Kolik je ve světě rozličných kultur, tolik je a bylo rozdílných přístupů k nemocným a vnímání nemoci. Nemoc byla většinou chápána, jako boží trest, nebo jako posedlost zlými duchy či démony (Adams, 1997; Kutnohorská, 2010).

Z historického hlediska lze rozlišit tři vzájemně se překrývající vývojové linie „ošetřovatelské“ péče. Nejstarší linii představuje laická péče. Laickou péči si nemocní poskytovali sami - (jednalo se o takzvanou sebeběči), nebo péči poskytovali rodinní příslušníci, lidoví léčitelé nebo porodní báby. Druhou linii představuje péče charitativní. Charitativní péče se vyvinula v souvislosti s křesťanstvím, proto byla poskytována převážně církevními organizacemi. Charitativní péče byla poskytována jedincům, kteří si péči o sebe nemohli zajistit sami. Nejčastěji se jednalo o chudé, nemocné, sirotky nebo o tělesně či mentálně postižené. Třetí vývojovou linii představuje organizovaná léčebná péče. Tento typ péče se postupně přetransformoval z péče charitativní. Organizovanou léčebnou péči lze datovat do konce 19. století, kdy dochází k biomedicínskému rozvoji. Poskytovaná péče začíná mít skutečný léčebný a racionální ráz (Mlýnková, 2005).

1.1 Pravěk

Vznik člověka představuje poslední stupeň ve vývoji živé přírody na Zemi. Tento proces začal asi před 2 – 3 miliony let. Ve srovnání se stářím planety, které je odhadováno asi na 4,5 miliardy let, stářím živé přírody (asi 2 miliardy let), je to doba poměrně krátká. Celkem ovšem trvalo více než 2 miliony let, než se z prvotních forem člověka vyvinul pozdější typ vyrábějící nástroje a vytvářející kulturu a společnost – Homo sapiens. Pravěk je nejstarším a zároveň i nejdelším obdobím lidských dějin. Nedostatek psaných pramenů způsobuje, že o této době víme méně než o následujících vývojových obdobích. Informace o tomto období

získáváme především z hmotných pramenů – z pozůstatků zanechaných pravěkými lidmi na sídlištích či pohřebištích (Čapek, 2001; Koudelková, 1987).

1.2 Pravěké léčitelství

Díky archeologickým nálezům dnes víme, že se již v pravěké době (od sklonku paleolitu a počátku mezolitu) prováděly například trepanace lebky, které ovšem většinou končily smrtí. Pravěcí lidé totiž věřili, že nemoc znamená přítomnost zlého ducha v hlavě, kterého je zapotřebí vyhnat ven. Pravěký člověk ke svému léčitelství využíval přírodní produkty jako například kořínky rostlin, kůru stromů, med či látky živočišného původu jako krev, vnitřnosti nebo tuk. Pečovatelská činnost byla již od pravěku doménou ženy a přetrvala i v době patriarchy. V podstatě by se dalo říci, že u zrodu „medicíny a ošetrovatelství“ stála žena. Žena jako nositelka života má vrozený mateřský pud a silný cit pro druhé, který jí dává možnost vycítit strasti druhého člověka a předurčuje ji k roli pečovatelky (Plevová, 2008; Švejdová, 2011).

1.3 První pravěké pomocnice při porodu – kult ženy

Již ve starší době kamenné byly na rozlehlém území od Sibíře až po jihozápadní Evropu hněteny z hlíny sošky takzvaných Venuší. Tyto drobné plastiky zvýrazňovaly partie ženského těla sloužící k porodu a k výživě dítěte. Tyto Venuše měly veliké povislé prsy, mohutné břicho, široké boky a silná stehna. Lidé instinktivně vycítili, že ženy se širokými boky dobře rodí děti. Proto byly takové ženy v pravěké civilizaci uctívány jako symbol plodnosti. Kult plodnosti patřil v pravěku vedle kultu zemřelých k nejstarším projevům duchovního života. Venuše, jako symboly plodnosti, představovaly nejspíše jakési amulety pro šťastné průběhy porodů. Všechny tyto výklady jsou ovšem pouze spekulativní a nedají se s naprostou jistotou doložit. Můžeme se tedy jen domnívat, zda Venuše byly výrazem původního matriarchálního uspořádání rodových společenství, nebo se jednalo o zpodobnění skutečných osob, či o pouhé hračky (Schott, 1994; Vránová, 2007).

Již u primátů můžeme pozorovat určité pečovatelské reakce. Z toho lze usuzovat, že žena při porodu nebyla zcela osamocena. Můžeme tedy předpokládat postupný vývoj od určité svépomoci přes pomoc příbuzných až po pomoc žen s osobními porodními zkušenostmi.

V procesu dělby práce se tak v podstatě vyčleňují ženy, které takovou činnost provádějí jako své povolání (Vránová, 2007).

2 STAROVĚK

Období starověku (3000 l. př. Kristem – 500 našeho letopočtu) je obdobím vzniku a vývoje prvních civilizací. Vynálezem písma (4000 l. př. Kristem) začínají dějiny lidstva. V prvních starověkých civilizacích v Egyptě a v Mezopotámii nalézáme autentické informace o léčitelství. Tyto písemné prameny poskytují první informace o léčitelství, které můžeme alespoň přibližně datovat. O počátcích čínské a indické medicíny vypovídají mladší záznamy pocházející z 1. tisíciletí našeho letopočtu. Pro dokreslení starověké kultury se dále zaměříme pouze na vybrané civilizace, jakými jsou Egypt nebo antické Řecko a Řím (Schott, 1994; Plevová, 2008).

2.1 Egypt

Egyptská kultura i léčitelství byly už na vyšší úrovni. Po tisíciletí užívali Egyptané religiózní, magické i empirické způsoby léčby. Egyptané věřili, že nemoc je ovlivňována jak působením vnějšího prostředí, tak působením duchů. Nejstarší písemné záznamy o nemocech a jejich léčbě jsou psané babylonským klínovým písmem a pojednávají o démonologii. Egyptané uctívali mnoho bohů a věřili, že pokud budou žít podle jejich pokynů, budou i zdraví. Svůj život vnímali, jako přípravu na posmrtný život. Proto pro ně bylo velmi důležité, aby jejich tělo bylo za života i po smrti v co možná nejlepším stavu. Egyptané neznali krevní oběh a za sídlo veškerého života a inteligence považovali srdce. Díky mumifikaci znali Egyptané uložení tělesných orgánů. Přesto nebyli schopni rozlišit cévy, nervy a šlachy. Považovali je, za „kanály“ kterými proudí krev, voda a vzduch. Dojde – li k zablokování toku, dochází ke vzniku onemocnění. Egyptané byli jedni z prvních, kteří mohli vědecky zkoumat lidské tělo (Adams, 1997; McGrew, 1985; Schott, 1994; Švejdová, 2011).

2.1.1 Babictví a porodnictví ve starověkém Egyptě

Neodmyslitelnou rolí ženy je role matky a rodičky. Role či profese porodní asistentky je stará jako lidstvo samo. Z velkého množství papyrů nalezených v Egyptě má převážná část lékařský charakter. Nejrozsáhlejším rukopisem je Ebersův papyrus datovaný do roku 1600 př. naším letopočtem. Tento monumentální svitek obsahuje 108 sloupců, je 30 cm vysoký a 20 m dlouhý. Vypovídá o různých poruchách v souvislosti s porodnictvím. Popisuje jevy, jakými

jsou nemoci v graviditě, diagnostika těhotenství, urychlení porodu, trvání gestace, vrozené vady, výskyt mnohočetného těhotenství, měření velikosti novorozence, porody mladých matek, sterilita nebo antikoncepce (Doležal, 2001; Říhová, 2005).

2.2 Starověké Řecko a Řím

Staří Řekové byli hluboce věřící lidé, kteří uctívali mnoho božstev, z nichž někteří měli lidskou podobu a byli obdařeni nadpřirozenou silou a nesmrtelnou krásou. Řekové věřili, že nemoc neovlivňují bohové, ale že je způsobena tělesnou nerovnováhou. Základ řeckého lékařství tvořila teorie čtyř tělesných tekutin spojených se čtyřmi živly: krev – vzduch, hlen – voda, žlutá žluč – oheň a černá žluč – země. Na rány využívali směsi bylin a minerálů nebo víno a ocet, které měly antiseptické účinky. Pokud selhala lékařská péče, léčilo se pomocí kouzel a obřadních rituálů (Adams, 1997; Švejdová, 2011).

V antickém Římě se z počátku léčilo pomocí kouzel a různých obětí na usmíření bohů. Pozdější vliv řeckých lékařů způsobil pokrok i v římském lékařství. Nedostatečná hygiena byla zdrojem různých nákaz a jakékoli její vylepšení mělo tudíž velmi pozitivní dopad na celou společnost a její rozvoj. V Římě dosáhli velkého pokroku především v oblasti hygieny. Římané zřizovali městské lázně a nemocnice, kde probíhala lékařská péče o pacienty. Pro zvýšení hygienické úrovně zřizovali Římané veřejné latríny. Velmi významné bylo vybudování aquaduktů, zbudování vodovodního potrubí a vysušování bažin (Adams, 1997; Švejdová, 2011).

2.2.1 Babictví a porodnictví ve starověké antice

Za otce lékařství je pokládán Hippokrates (460 – 370 př. naším letopočtem). O životě tohoto nejslavnějšího starověkého lékaře víme jen velmi málo. Byl jedním z mála lékařů, jehož spisy se dochovaly. Za velmi významného řeckého lékaře je považován i Soranus z Efesu (98 – 138 našeho letopočtu). Jeho dílo „O umění porodnickém a nemocech ženských“ je právem považováno za jednu z nejlepších antických prací. V Soranově době dosáhlo porodnictví velmi vysoké úrovně. Sám Soranus byl první, kdo odlišil dělohu a pochvu, popsal menstruaci a rozlišil koncepční a antikoncepční prostředky. Dále je Soranus autorem nejlepší dochované starověké práce o gynekologii a porodnictví. Dílo „O věcech ženských“ je určeno porodním

bábám, od kterých Soranus vyžadoval řadu určitých vlastností jakými je dobrá paměť, pracovitost, vytrvalost, odvaha, porozumění a mravnost. „*Má mít dlouhé a jemné prsty a krátce ostříhané nehty. O své ruce se má starat, aby byly stále měkké a citlivé, a dbát na to, aby žádnou řemeslnou prací nezhrubly*“ (Vránová, 2007, s. 15).

Dále Soranus u porodních bab vyžadoval teoretické i praktické vzdělání ve všech oblastech lékařského umění, aby mohly určovat nejen životosprávu, ale i chirurgické a lékárnické pokyny. Porodní bába by neměla být příliš mladá a měla by mít za sebou vlastní porod. Dále nesmí být pověřčivá a ziskuchtivá. Požadavků na to, jak by měla vypadat žena, která se chtěla stát pomocnicí při porodu, nebylo zrovna málo. Mnohé z těchto požadavků byly předávány až do 19. století (Doležal, 2001; Schott, 1994; Vránová, 2007).

Porod ve starověku probíhal na porodnickém stole nebo na posteli. U porodu poskytovaly hlavní pomoc porodní báby, které jen při komplikacích volaly muže. Pokud se vyskytla jiná poloha než hlavičkou napřed, snažily se pomocnice provést obrat plodu. Pokud se obrat nezdařil, byl plod rozčleněn na menší kousky, aby byla zachráněna alespoň matka. S antickou kulturou je spojován porod císařským řezem. Řezy se tehdy prováděly pouze na mrtvých. Královský zákon zakazoval, aby byla pohřbena žena, která zemřela jako těhotná. Tento zákon byl později převzat do křesťanské kultury i do zákonodárství, zejména pruského. Církev tyto císařské řezy na mrtvých ženách podporovala, aby mohl být ještě živý plod pokřtěn (Doležal, 2001; Vránová, 2007).

3 STŘEDOVĚK

Období středověku je chápáno jako střední doba ve vývoji lidstva, tedy jako období mezi starověkem a novověkem. Chronologicky se středověk dělí na raný středověk (5 – 11 století), vrcholný středověk (počátek 12 století) a na pozdní středověk (14 – 15 století). Jelikož jednotlivá období lidské historie jsou procesem dynamickým, nelze s jistotou určit, kdy který věk přesně začíná. Jednotlivá období se prolínala a z různých zemí se šířila s vývojovým opožděním. Různé prameny se proto mohou v tomto bodě lišit (Beneš, 1996).

3.1 Životní podmínky středověké společnosti

Roku 313 bylo císařem Konstantinem Velikým křesťanství uznáno za náboženství v římské říši. Poté se začalo šířit do celé Evropy. Od roku 476 postupně zanikala západorímská říše zejména díky vnitřním rozporům v říši a útočným nájezdům germánských kmenů. Obchodování v této době upadalo. Naopak se počal rozvíjet feudalismus a roboty (Beneš, 1996; Doležal 2001).

Většina lidí ve středověku neměla přístup k čisté pitné vodě ani možnost pravidelné koupele. Nízká hygienická úroveň s sebou přinesla vzestup nemocí a epidemií, které bývaly umocněny hladomorem. Lékařství ve středověku vycházelo z pověr, tradic a bylinkářství. Na život ve středověku mělo obrovský vliv náboženství. Ve středověku věřili, že nemoc je trestem za jejich hříchy a jediným způsobem, jak se vyléčit, je prosit Boha o odpuštění hříchů. Bůh byl ve středověku považován za největšího lékaře. Základem středověké medicíny zůstávala nadále Hippokratova teorie čtyř šťáv. Tato teorie dala za vznik „nejpoužívanější“ léčebné metodě pouštění žilou. Při církvi vznikaly mužské i ženské kláštery a špitály, které se staraly o nemocné a chudé. Kláštery měly velký význam pro rozvoj medicíny díky mnichům, kteří opisovali díla starých antických lékařů. Středověk znamenal velký krok zpět nejen pro lékařství (Kutnohorská, 2010; Švejdová 2011).

Roku 1347 vypukla největší epidemie v dějinách lidstva a zachvátila takřka celý svět. Morová nákaza se do Evropy rozšířila pravděpodobně ze západní Asie. Morové epidemie vnímali lidé jako trest Boží. Modlili se a věřili v sílu amuletů, zaříkávání a v pomoc magických rituálů. Mor se opakoval znovu, vždy po několikaletých intervalech až do 19. století. Mor nebyl

jedinou chorobou, která sužovala lidstvo. Další infekční onemocnění představovala lepra (malomocenství). Pro malomocné se zřizovaly domy (leprosária). Leprosária byla prvními předchůdci nemocnic, kde se léčili nemocní s určitou chorobou. Malomocní zde měli živořit za hradbami měst a klášterů, relativně izolováni od ostatní společnosti. Pro zlepšení životních podmínek měli povoleno žebrat. Nemocní ale museli nosit označení na šatech a při pohybu mezi ostatními lidmi používat trumpetu, rolničku nebo klapačku, aby se zabránilo nebezpečí nákazy. Jedinou možnou ochranou byla izolace od nakažených. Žádná specifická léčba neexistovala (Adams, 1997; Beneš 1996; Schott, 1994; Švejdová, 2011).

3.2 Středověké lékařství a ošetřovatelství v Českých zemích

Stejně jako ve světě, tak i v Českých zemích byly nejrozšířenější příčinou úmrtí ve středověku následky epidemicky se šířících infekčních nemocí. Již v Kosmově kronice můžeme nalézt zprávy o hromadném umírání následkem „moru a hladomoru“. Ačkoliv hladomor byl dříve poměrně obvyklým jevem, na počátku osmdesátých let 13. století se v Českých zemích zkombinovalo několik nešťastných okolností. Vedle klimatických příčin (tuhé zimy, deštivá léta), které měly za důsledek neúrodu, nedostatek potravin a hlad to byly následky komplikované vojenskopolitické situace po smrti krále Přemysla Otakara II. V Kosmově kronice se můžeme dočíst lékařské rady pro zachování dobrého zdraví, jimiž jsou: střídmost stravy, dostatek ryb, ovoce a zeleniny. Dále se v díle nabádá k vyvarování se nadměrnému požívání masa, varuje před opojnými nápoji z medu a révy a preferuje čistou vodu a mléko (Svobodný, 2004).

Obrana proti epidemiím, které šly ruku v ruce s nemocemi, byla téměř nemožná a omezovala se pouze na odstraňování následků. Ničivost epidemií vzrůstala se zhoršujícími se hygienickými podmínkami. Pálení oděvů a obydlí nakažených nebo zemřelých a vykuřování za účelem vyčištění vzduchu byly vedle izolace nemocných a odstraňování mrtvých jedinou účinnou formou prevence. Nejhůře se špatné hygienické poměry projevovaly v městském prostředí. V obdobích mezi epidemiemi bylo hlavní snahou městských rad odstranit znečišťování veřejných prostranství. Nejstarší v Čechách doložené výnosy se týkaly odstraňování odpadků a úklidu ulic a náměstí. V dobách epidemií byly tyto výnosy zpřísněny o zákaz žebrání, omezení pohybu a organizovaného pohřbívání (Říhová, 2005; Svobodný, 2004).

3.2.1 Počátky vzdělanosti v Českých zemích

Nejvýznamnější českou školou předuniverzitního období, byla pražská katedrální škola u sv. Víta. Medicína zde netvořila samostatný předmět, nicméně se zde vyučovala. O zřízení pražské univerzity usiloval už král Václav II. Jeho snaha však ztroskotala na odporu šlechty. V roce 1348 byla jako první ve střední Evropě Karlem IV. založena pražská univerzita. Při svém vzniku měla univerzita čtyři fakulty, mezi nimi i fakultu lékařskou, na které se od počátku mimo jiné přednášela teorie porodnictví. Díky této skutečnosti se mohlo rozvíjet české lékařské vzdělání a písemnictví (Svobodný, 2004; Kafková, 1992).

3.3 Rozvoj středověkého porodnictví ve světě

Pád Říše římské byl doprovázen velkými změnami. Vliv křesťanské ideologie zarazil dosavadní rozvoj antického vědění. Řada antických spisů byla zničena a poznatky antické vědy upadaly v zapomnění. Velkou roli zde hrála náboženská ideologie. Ve středověké Francii byl například odpírán křesťanský pohřeb ženám, které zemřely během porodu. Postavení ženy ve společnosti bylo vesměs druhořadé. Ženská sexualita, nebo menstruace byly považovány za patologickou záležitost, o kterých se obvykle nemluví. Veškerá péče o těhotné, rodičky a novorozence zůstávala v rukách porodních bab. Se svým „povoláním“ se seznamovaly různými způsoby. Nejčastěji se mladé ženy učily u zkušené porodní báby, která si tímto způsobem vychovávala svou nástupkyni (Doležal, 2001; Vránová, 2007).

3.4 Rozvoj středověkého porodnictví v Českých zemích

První zmínky o stavu porodních pomocnic v českých zemích pochází z roku 1200. Z historických pramenů se dochovaly zprávy o první porodní bábě ze závěti krále Václava II. Ten svou vychovatelku v roce 1284 odměnil těmito slovy: *„Alžbětě, která nás od nejútlejších let jako bedlivá porodní bába vychovala až do chlapectví, postupujeme naše stavení“* (Vránová, 2007, s. 30).

Porodní báby pracovaly samostatně, ve výjimečných případech byl povolán felčar. Většina žen ve středověku by raději zemřela, než aby jí u porodu pomáhal nějaký muž. První knihy, které se zabývaly porodnictvím, sepsali Křišťán z Prachatic (1366 - 1439) a Zikmund Albík

z Uničova (1347 - 1427). V jejich spisech nalézáme obrovský počet popisů nejrůznějších chorobných příznaků, které se dodnes vyskytují. Středověké lékařství bylo ovšem stále plné pověr a mýtů. Pochybné lékařství vycházelo nejen z rukou neškolených porodních bab, ale často i z rukou lékařů (Doležal, 2001; Vránová, 2007).

3.5 Vybrané osobnosti středověkého opatrovnictví v Českých zemích

K opatrovnictví byla většina žen vedena náboženskými pohnutkami. Cílem jejich života bylo utrpení a obětování se na pozemském světě. Odměnou jim byla víra ve šťastný život po smrti. Potřeba konat akty milosrdenství ve jménu Kristova učení vedlo mnohé ke službě a opatrování nemocných a trpících. Následně budou uvedeny dvě vybrané osobnosti středověkého opatrovnictví (Kafková, 1992; Kutnohorská, 2010).

3.5.1 Anežka Česká

Anežka Přemyslovna (1211 - 1282) byla nejmladší dcerou českého krále Přemysla Otakara I. a jeho druhé manželky Konstancie Uherské. Dětství Anežka strávila v cisterciáckém klášteře v Třebnicích. Ve třech letech byla poprvé zasnoubena polskému knížeti Konrádovi. Necelý rok po jejich zasnoubení kníže Konrád zemřel. Anežka byla poslána na výchovu do kláštera premonstrátek v Doksanech. Přibližně v sedmi letech byla Anežka zasnoubena podruhé, a to Jindřichovi, synovi římského císaře Fridricha II. Ve svých sedmi letech byla poslána k vídeňskému dvoru, aby si osvojila císařskou etiketu. Později se Jindřich rozhodl zasnoubení zrušit, aby se mohl oženit s dědičkou rakouského vévodství Markétou Babenberskou. O Anežku se dále ucházel anglický král Jindřich III. a císař Fridrich II. Anežka se však rozhodla zasvětit svůj život Bohu. V roce 1233 poslala list papeži Řehoři IX., v němž ho prosila, aby mohla celý svůj život zasvětit církvi a odmítnout sňatek s císařem. Ještě téhož roku byla papežem Řehořem IX. přijata a vstoupila do kláštera. Díky svému věnu, pomoci své rodiny založila v roce 1233 klášter svatého Františka při kostele svatého Haštala a špitál na Františku. V roce 1234 vstoupila Anežka spolu se sedmi českými dívkami ze šlechtických rodin ke klariskám. Na přání papeže byla jmenována abatyší. Na pozemcích, které dostala darem od svého bratra Václava I. nechala postupně vystavět tři chrámy, několik kaplí a dva kláštery. Byla zakladatelkou rytířského řádu Křížovníků s červenou hvězdou. Sama se vzdala svého majetku ve prospěch chudých a nemocných. Ze svých bohatých zkušeností

s ošetřováním vypracovala první pokyny, jak v klášteře pečovat o chudé a nemocné. Anežka zemřela v březnu roku 1282. O její svatořečení neúspěšně usilovali Jan Lucemburský, Eliška Přemyslovna, Karel IV. a mnoho dalších. Teprve v roce 1989 byla Anežka Česká papežem Janem Pavlem II. prohlášena za svatou. Právem je pokládána za patronku českého ošetřovatelství (Kutnohorská, 2010; Plevová, 2008; Staňková, 2001; Staňková, 2003).

3.5.2 Zdislava z Lemberka

Zdislava z Lemberka se narodila kolem roku 1220. Byla dcerou Sibily (dvorní dámy královny Kunhuty) a brněnského purkrabího Přibyslava. V roce 1240 byla provdána za Havla z Lemberka a odstěhovala se s ním na jeho hrad Lemberk v Podještědí. Celkem měla čtyři děti. Za podpory svého manžela se věnovala charitativní činnosti. Starala se o chudé, ošetřovala nemocné a raněné, pro které založila špitál. Proslula zejména uzdravováním. První písemné zmínky o životě a skutcích Zdislavy z Lemberka nacházíme v Dalimilově kronice, kde je uvedeno: *„Pět mrtvých zkřiesila, mnoho slepých prosvietila, chromých a malomocných mnoho uzdravila, nad jinými pracnými veliké pomoci činila“* (Máralík, 1948, str. 199).

Z písemných a kosterních pozůstatků lze usuzovat, že Zdislava z Lemberka zemřela pravděpodobně na pokročilou plicní tuberkulózu. Svatořečena byla v roce 1995 papežem Janem Pavlem II. (Kutnohorská, 2010; Staňková, 2001).

4 NOVOVĚK

Základy novověku se zrodily již v době vrcholného středověku. Nová hospodářská centra vznikala všude tam, kde se rozvíjela necechovní výroba. Především do míst, kde se rozvíjelo hornictví, hutnictví, textilnictví a dálkový obchod. K těmto změnám velmi pomohly zámořské cesty a objevy, které se staly jedním ze zlomových momentů evropských dějin 15. a 16. století. Evropa tak poznala nové plodiny jako brambory, kukuřici, tabák, bavlnu nebo rajčata. Evropané také získali ohromné bohatství i ve zlatě a stříbře. To však v Evropě způsobilo cenovou inflaci, na kterou doplatily vrstvy, které byly odkázané na předem dohodnutou mzdu. Nejvíce na tom získali výrobci a podnikatelé. Tím se ještě více prohloubil rozdíl mezi chudými a bohatými (Čapek, 2001).

4.1 Renaissance

Název renesance pochází z francouzského slova „renaissance“ – znovuzrození. Počátky renesance sahají do Itálie 15. století, konkrétně do Florencie, odkud se šíří do dalších států Evropy. Renaissance se navrácí k antickému ideálu krásy, touze po vzdělání a klade důraz na vlastní rozum. Převratným vynálezem v tomto období je objev knihtisku. Díky tomuto vynálezu se v medicíně začala šířit díla, do té doby nedostupná. Za zdroj vědomostí se považovala zkušenost. Proto bylo na lékařských fakultách povoleno provádět pitvy. Tím došlo k rychlému rozvoji znalostí v oblasti anatomie. Nedá se říci, že by pitvy na lékařských školách probíhaly v důstojných podmínkách. Vývojový trend v ošetřování šel vždy ruku v ruce s rozvojem medicíny (Švejdvová, 2011).

4.1.1 Rozvoj lékařství a ošetřovatelství v Českých zemích

Po zkušenostech s morovou epidemií panovala mezi obyvatelstvem všeobecná nedůvěra v lékařské povolání. Husitské války neblaze poznamenaly organizovanou péči církevních špitálů. Většina špitálů (pokud vůbec nezanikly) přešla do správy městských úřadů. Roku 1565 byla na Moravě zřízena funkce zemských lékařů. V Praze byla tato funkce zřízena roku 1585. Současně začali působit městští lékaři, kteří dohlíželi na lékárny, porodní báby a lázně (Porter, 2013; Svobodný, 2004; Švejdvová, 2011).

4.1.2 Babictví a porodnictví v Českých zemích

Do konce 16. století vyšlo v Čechách osm spisů pro porodní báby. Jejich kvalita byla však na značně primitivní úrovni. Na lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze se teorie porodnictví přednášela již od jejího založení v roce 1348. Postupem času se porodnictví stalo zdravotnickým povoláním. Starý název porodní bába nebo babička byl nahrazen názvem porodní asistentka až v roce 1928 (Vránová, 2007).

4.2 Osvícenství

Ve střední Evropě vznikly dva osvícenské státy. Habsburská monarchie za vlády Marie Terezie a Prusko za vlády Fridricha II. z rodu Hohenzollernů. Oba panovníci se do čela svých zemí dostali ve stejném roce 1740 a oba zaváděli osvícenské reformy. Období osvícenství znamenalo obrovský pokrok v oblasti medicíny. V tomto období došlo k mnoha převratným objevům. Zřejmě nejvýznamnějším objevem byl objev krevního oběhu Williamem Harveyem. Na základě Harveyova objevu se v roce 1654 pokusil Francesco Folli provést krevní transfuzi převodem zvířecí krve na člověka. Tento pokus pacient nepřežil. Další mimořádný úspěch byl objev vakcinace proti neštovicím Edvardem Jennerem (Švejdrová, 2011).

4.2.1 Osvícenství v Českých zemích

V celém 17. století až do poloviny 18. století nedošlo v českých zemích k výraznějšímu zlepšení zdravotnictví. Uplatnění pokrokových prvků ve zdravotní péči se projevilo až tereziánskými a josefínskými reformami. Podle Generálního zdravotního řádu pro Království České vydaného Marií Terezií v roce 1753, byly ustanoveny funkce krajských a městských fyziků. Tyto funkce nezastávali kněží, ale lékaři. Těmto lékařům podléhala městská správa. Z jejich popudu vydávala města opatření, která se týkala především zlepšení hygieny. Od poloviny 18. století byly na území českých zemí zakládány první všeobecné nemocnice. Z rozhodnutí Josefa II. (1741 - 1790) byly drobné špitály soustředěny do všeobecných nemocnic. V nemocnicích byl stanoven odstup mezi lůžky na vzdálenost dvou stěviců. Mezi lůžky měli pacienti k dispozici otevřenou skříňku. Nad lůžky visela černá tabule s číslem pacienta a s poznámkami, které se týkaly léčby. Nemocnice přestávaly mít charakter azylu a

stávaly se zařízeními, jejichž hlavní náplní byla léčba. Záslouhou Marie Terezie a Josefa II. bylo radikálním způsobem zreformováno zdravotnictví. Iniciátorem těchto reforem byl holandský lékař Gerhard van Swieten (1700 - 1772), který byl osobním lékařem Marie Terezie. Tereziánské a josefínské reformy měly za následek pozvolné probuzení zájmu o zdravotnictví. Postupně se dostávalo z hlubokého úpadku i vysoké učení. Lékařská fakulta převzala úlohu kontrolního orgánu nad dohledem nižšího zdravotnického personálu. Velký význam pro rozvoj vzdělanosti přinesl toleranční patent Josefa II. z roku 1781, který přivedl na univerzitu i nekatolíky. V témže roce bylo umožněno vysokoškolské studium židům a byla vydána tzv. direktivní pravidla, podle nichž byly ve všech hlavních městech zřizovány všeobecné nemocnice, porodnice, nalezince, ústavy choromyslných a chorobince. Lékařská fakulta v Praze se stávala centrem vzdělanosti (Kafková, 1992; Kutnohorská, 2010; Svobodný, 2004).

4.2.2 Babičství a porodnictví v českých zemích

Vývoj medicíny byl ovlivněn lékařskými spisy a vědeckými objevy. Dokonce se začaly psát knihy, které byly zaměřené přímo na práci ošetřujících osob. Od roku 1759 zajišťoval výuku pro porodní báby zvláštní učitel. Byl to doktor medicíny a magistr porodnictví. Podobně jako lékaři skládali Hippokratovu přísahu, museli i porodní babičky složit přísahu porodních bab. Pro porodní báby byly vydávány české i německé učebnice porodnictví. Např. v roce 1770 vyšla u nás kniha „Výborné naučení pro báby a jiné při porodech pomáhající osoby“. V roce 1787 byly založeny porodnice v Brně a v Olomouci. O dva roky později byla založena porodnice v Praze (Kafková, 1992; Mášová, 2005; Vránová, 2007).

4.3 Světové medicínské objevy 19. století

19. století je spjato s obrovským technologickým rozvojem. Medicínu zásadním způsobem ovlivnil objev anestezie, mikroskopu, oftalmoskopu, stetoskopu, injekční stříkačky a RTG paprsků (Švejdová, 2011).

V 19. století musely všechny chudé ženy rodit v porodnicích. Maďarský porodník Ignác Semmelweis, který pracoval ve vídeňské nemocnici, si všiml, zajímavého úkazu. Na jednom oddělení činila úmrtnost rodiček 29 % a na druhém pouhých 3,9 %. Přišel na to, že na první

oddělení přicházejí medicí k rodičkám přímo z pitevně, aniž by si omyli ruce, kdežto na druhém oddělení se o rodičky staraly především porodní asistentky, které úzkostně dodržovaly hygienu. Další významný převrat nastal díky Josephu Listerovi, který zavedl pojem antiseptiky. Uvědomil si nebezpečí, které hrozí otevřeným ranám od mikrobů (Švejdrová, 2011).

4.4 Vývoj světového ošetrovatelství

Rozvoj medicíny a ošetrovatelské péče byl vždy ovlivněn válkou. Je paradoxem, že právě války a utrpení měly vliv na zkvalitnění těchto humanitních oborů. Z hlediska ošetrovatelství je pro nás velmi významnou osobností, která zprofesionalizovala ošetrovatelské poslání, Florence Nightingalová (1820 - 1910). Zásady, které Florence prosazovala, byly čistota a lidskost. Na prvním místě pro ni byly vždy pacienti. Ošetrování vnímala jako poslání. Roku 1853 se stala vrchní sestrou Ústavu pro nemocné šlechtičny v Londýně, kde začala prosazovat revolučním způsobem změny v ošetrování. Zavedla signalizační systém zvonků od lůžka pacienta na chodbu, výtah pro jídlo z kuchyňky na oddělení nebo teplou tekoucí vodu v každém patře. Dále zavedla rozmístění pacientů dle chorob. Podporovala vzdělání sester a věřila, že jen vzdělané sestry mohou zlepšit tíživou situaci pacientů. V roce 1854 začala Krymská válka. Za podpory významných osobností byla pověřena, aby se svými 37 pracovníky pomohla pečovat o nemocné a raněné. V nemocnici leželo více než 2500 pacientů v naprosto katastrofálních hygienických podmínkách. Během svého pobytu zavedly ošetrovatelky spolu s Florence několik významných opatření. Zprovoznily kuchyň, aby mohli vojáci dostávat stravu podle potřeby. Vybudovaly toalety, zřídily prádelnu, zavedly podrobné denní záznamy, ve kterých se evidovaly rány, onemocnění nebo úmrtí, bojovaly za práva pacientů, prosadily, aby ranění vojáci (poprvé v historii) dostávali nemocenské dávky. Dále zavedly systém, který umožnil, aby mohli vojáci pravidelně posílat dopisy a peníze svým rodinám. Dále zde ošetrovatelky zřídily odpočinkovou místnost s čítárnou. Ošetrovatelky pečovaly o psychickou i sociální pohodu svých pacientů. Úmrtnost raněných vojáků klesla po půl roce z 42,7 % na 2 % a ke konci války dokonce na 1 %. Po návratu z Krymu založila Florence Nightingalová v Londýně školu, která se stala vzorem pro zakládání podobných škol i v jiných zemích. Od této doby začaly být ošetrovatelky systematicky vzdělávány pro své povolání. Florence Nightingalová svým přístupem ovlivnila rozvoj moderního světového ošetrovatelství. Její vize jsou velmi nadčasové i pro dnešní

ošetřovatelství. Aniž by se o to pokoušela, definovala a oddělila ošetřovatelské znalosti od lékařských znalostí. Pacienty vnímala holisticky a zaměřovala se na všechny jejich potřeby. Kladla důraz na zdravé prostředí, čistý vzduch, teplo, ticho, dietu, čistotu a světlo. Položila tak základ pro ošetřovatelství v mnoha zemích. Jako první byla schopna zpracovat a předložit statistická data. Zabývala se reformou veřejného zdravotnictví. Měla velmi vřelý vztah ke zvířatům a všimla si kladného vlivu zvířat na chronicky nemocné (Kafková, 1992; Kutnohorská, 2010; Nightingalová, 1992; Plevová, 2008).

Dále je třeba zmínit osobnost Jeana Henriho Dunanta (1828 - 1910), který se v roce 1863 zasloužil o založení Mezinárodního červeného kříže. Červený kříž byl organizací, která může zajistit první pomoc raněným a odbornou přípravu ošetřujících osob. Tato organizace ovlivnila rozvoj primární péče. Historie vzniku Českého červeného kříže sahá do roku 1868, kdy české království bylo součástí Rakouska – Uherska. Oficiální vznik Československého červeného kříže je spojen se vznikem Československé republiky a váže se ke jménu Alice Masarykové, o které bude pojednáno v následující kapitole (Kutnohorská, 2010).

4.5 Vývoj českého ošetřovatelství

19. století v Čechách bylo stále v duchu národního obrození. Český národ se tak stával významnějším elementem v Rakousku – Uhersku. Česká národní kultura se rozvíjela zásluhou vynikajících umělců, spisovatelů, skladatelů a jiných významných osobností. Zde je třeba zmínit rok 1872, kdy bojovnice za ženská práva, české spisovatelky Eliška Krásnohorská (1847 - 1926) a Karolína Světlá (1830 - 1899) založily Ženský výrobní spolek český. Hlavním posláním tohoto spolku byla výchova žen k určitému povolání. Díky pomoci Spolku českých lékařů se podařilo Ženskému výrobnímu spolku založit v roce 1874 první českou ošetřovatelskou školu v Praze, jako jedinou v Rakousku. Jednalo se o první organizovanou výuku podle učebního plánu a osnov ve formě krátkodobých kurzů. Ženám, které se zajímaly o ošetřování, bylo oporou dílo Florence Nightingalové „Kniha o ošetřování nemocných“. Kniha pojednávala o službě poskytované nemocným, o hygieně nemocného a o chování ošetřovatelky. Nightingalová v díle uvedla řadu kladných i negativních příkladů ošetřovatelské péče. Pro názornost uvádíme několik vybraných myšlenek. *„Ošetřovatelka musí být osobou, na kterou lze úplně spoléhat. V každém ohledu musí být důvěryhodnou. Nemůže vědět, jak brzy se dostane v postavení, ve kterém svou spolehlivost a svědomitost musí*

osvědčit. Nesmí s každým o všem hovořit, neposlouchat a nedonášet žádných klepů. Ku vlastnímu svému povolání má mít úctu, neboť drahý dar života je často položen do jejích rukou. Musí být dále bedlivou pozorovatelkou, jakož i ženou skromnou a jemnocitnou“ (Kafková, 1992, s. 14).

Práce ošetrovatelek byla velmi obtížná, pracovní doba byla podle potřeby, což znamenalo neomezená. Každá opatrovnice musela být svobodná. Bydlení měly zajištěné v nemocnici a to za plentou přímo v pokoji nemocných (Kafková, 1992; Kutnohorská, 2010).

4.6 Postavení porodních babiček v českých zemích

Porodní babičky pracovaly za velmi nízké honoráře. Proto byl v roce 1878 vydán říšský zákon, který měl změnit sociální postavení porodních babiček. Přes všechna opatření se sociální situace nezlepšila. Ba naopak byla ještě horší. Velký problém byl v tom, že do babických škol přicházely ženy z nejubožejších poměrů a jen s nepatrným vzděláním. Aby se zlepšilo i sociální postavení porodních babiček, bylo třeba korigovat počet porodů na jednu babičku. Pro zajištění slušného měsíčního příjmu, bylo třeba provést 60 porodů na 2 tisíce obyvatel. Ze statistik bylo zjištěno, že porodních babiček je o $\frac{1}{3}$ více, než bylo třeba. Dále se zjistilo, že města byla babičkami přeplněná a naproti tomu vesnice byly téměř bez porodnické pomoci. Dalším problémem špatných sociálních poměrů bylo naprosté nezajištění v nemoci a ve stáří. Z těchto příčin byly babičky nucené pracovat až do posledních sil. Průměrně si porodní babička vydělala 40 haléřů za den. Tento výdělek nesloužil pouze k obživě, ale také k nákupu dezinfekčních prostředků. Pro alespoň částečné zlepšení sociálního postavení porodních babiček ve stáří byly zakládány podpůrné spolky. Spolek zajišťoval členkám nepatrnou podporu v nemoci a při úmrtí. V Praze tento podpůrný spolek vznikl v roce 1890. Členský příspěvek na měsíc činil 70 haléřů. Později v roce 1919 byl zvýšen na 1 korunu (Doležal, 2001; Vránová, 2007).

5 20. STOLETÍ

Doba od první světové války do počátků 90. let 20. století byla naplněna dvěma světovými válkami, jejichž krutost a ztráty přesahovaly vše, co člověk dosud zažil. Tyto dvě války následovala takzvaná studená válka. První světová válka (1914 - 1918) byla válkou velmocí o světovládu, bojem o kolonie a o ovládnutí odbytíšť. Během první světové války bylo zabito 8,5 milionu lidí. Následná španělská chřipka si vyžádala 20 milionů obětí. Druhá světová válka (1939 - 1945) byla bojem proti německému nacismu a italskému a japonskému fašismu. Kolik milionů lidských bytostí bylo přesně zavražděno z „rasových důvodů“ během druhé světové války se nikdy přesně nedovíme. Ve studené válce (1947 - 1991) šlo o bytí a nebytí dvou po válce vítězných systémů a režimů, demokratického a komunistického (Čapek, 2001; Schott, 1994; Švejdová, 2011).

5.1 Vybrané světové objevy v medicíně

20. století je jednoznačně spojeno s pokrokem a mnoha převratnými objevy, které posunuly medicínu o velký kus dopředu. V roce 1900 přivedlo zkoumání Karla Landsteinerja k objevu tří krevních skupin. Tato skutečnost umožňovala bezpečnou přímou transfuzi krve. Tyto objevy potvrdil v roce 1907 český lékař Jan Jánský. V roce 1901 byly poprvé uděleny Nobelovy ceny za lékařství a fyziologii a za fyziku. E. von Behring (1854 - 1917) byl oceněn za práci v oblasti sérologie. W. C. Röntgen (1845 - 1923) byl oceněn za objev paprsků, které stály na počátku technologické revoluce v medicíně (Schott, 1994; Říhová, 2005).

5.2 Vývoj českého ošetrovatelství

V roce 1903 založila Marie Kučerová Českou diakonii. Tento spolek začal připravovat sestry – diakonky pro práci v sociální péči a v nemocnici. V roce 1904 se zdravotní odbor Ústředního spolku českých žen ustanovil jako samostatný Spolek pro povznesení stavu ošetrovatelek nemocných. Spolek zajišťoval odbornou přípravu žen pro ošetřování. Odborné kurzy vedly české lékařky jako MUDr. Anna Honzáková nebo MUDr. Růžena Machová (Kafková, 1992).

Dne 25. 7. 1914 vydalo rakouské ministerstvo vnitra nařízení č. 139 říšského zákona o ošetřování nemocných. Bylo ustanoveno, že odborná příprava osob, které chtějí vykonávat ošetřovatelské povolání, má být prováděna ve dvouletých ošetřovatelských školách, zřizovaných při nemocnicích. Tím byl zaručen praktický výcvik ve všech oborech nemocniční péče. Absolventky končily školu diplomovou zkouškou a do praxe chodily s titulem diplomovaná ošetřovatelka. V květnu roku 1916 byla za velkého úsilí Spolku pro povznesení stavu ošetřovatelek otevřena v Praze první česká a současně i německá škola pro ošetřování nemocných (Kafková, 1992).

Dle platných nařízení bylo na českou školu přijato 15 žákyň. Všechny byly vybrány na základě výsledků přijímací zkoušky. Přijímací zkouška se konala z českého jazyka, z počtů, z inteligence a z psychologických zkoušek. Podmínkou pro přijetí, kromě řádně složené přijímací zkoušky bylo rakouské státní občanství, absolvování měšťanské školy, stáří 18 – 30 let, mravní bezúhonnost, dokonalé zdraví, zájem o ošetřovatelské povolání, doklad, že uchazečka nepečuje o nezletilé dítě a nevede vlastní domácnost. Doba studia byla dvouletá. V prvním roce se vyučovala převážně teorie a ve druhém následovala praktická výuka. Studentky mohly být během studia vyloučeny na základě vyjádření sestry představené za špatné chování, porušení školních pravidel, nebo za neschopnost. Všechny studentky musely povinně bydlet na internátě a stolovat společně s učitelkami školy. Cílem těchto opatření bylo vzájemné poznání a možnost objektivního hodnocení studentek. Nejen studentky byly hodnoceny. Ony samy mohly hodnotit vyučující. V září roku 1920 přešla škola po dobu deseti let do správy Československého červeného kříže. Předsedkyní Československého červeného kříže byla Alice Masaryková (Kutnohorská, 2010).

5.2.1 PhDr. Alice Masaryková (1879 - 1966)

Narodila se 3. května 1879 ve Vídni. Vystudovala fakultu filozofie, sociologie a historie na pražské univerzitě Karlově a na univerzitách v Berlíně, Lipsku a Chicagu. V roce 1915 – 1916 byla vězněna za účast v odboji. Možná je osudovou symbolikou, že k definitivnímu zatčení došlo přesně 28. října 1915, kdy přesně v tento den o tři roky později byla vyhlášena samostatná Československá republika. PhDr. A. Masaryková byla obviněna z velezrady a odsouzena nejprve k trestu smrti, který jí byl později změněn na 12 let žaláře. Americké ženy organizovaly po celých Spojených státech amerických podpisovou akci petic

k prezidentu Wilsonovi. Obsahem těchto petic, pod nimiž se sešlo na 60 000 podpisů, byla žádost, aby se americké úřady zasloužily o propuštění A. Masarykové z vězení. Vídeňská vláda po osmi měsících ustoupila. A. Masaryková byla propuštěna 3. června 1916. Na doporučení vyšetřujícího soudce, aby nejela hned za svou nemocnou matkou, strávila první den svobody v hotelu v Praze. Od prvních dnů po propuštění z vězení se naplno věnovala ošetřování a péčování o svou nemocnou matku. V roce 1919 založila A. Masaryková Československý červený kříž a 20 let byla jeho předsedkyní. Velmi se angažovala v ošetrovatelském školství. Aktivně podporovala vzdělávání ošetrovatelek a financování škol. Svým jednáním a postavením pomáhala zvyšovat prestiž těchto škol i ošetrovatelské profese. Právě zásluhou A. Masarykové přijely do Prahy v roce 1920 tři americké sestry, které pomáhaly vybudovat na vysoké úrovni ošetrovatelskou školu v Praze. První česká ošetrovatelská škola byla po mnoho let zdrojem dobře vzdělaných diplomovaných sester. Po smrti své matky se A. Masaryková věnovala vedení „prezidentské“ domácnosti svého otce. V prosinci roku 1938 rezignovala na funkci předsedkyně Československého červeného kříže. V březnu roku 1939 dostala od prezidenta Emila Háchy povolení k odjezdu do Ženevy. Po měsíci se vydala na cestu do Ameriky, kde zůstala po celou dobu druhé světové války. Po celý svůj život byla spjata s ošetrovatelskou školou. Pravidelně se účastnila sjezdů absolventek, předávání diplomů a jiných významných událostí. Změnou režimu byla po roce 1948 nucena odejít do ústraní. Zemřela v 87 letech, 29. listopadu roku 1966 v Chicagu. Popel Alice Masarykové byl uložen na Českém národním hřbitově u Chicaga. Z iniciativy Českého červeného kříže byla urna v roce 1994 pietně převezena do České republiky a uložena do rodinného hrobu v Lánech. Alice Masaryková byla významnou osobností, která ovlivnila rozvoj českého ošetrovatelství. Finančně podpořila Dr. Káležovou, která díky této finanční pomoci mohla vycestovat a založit v Bagdádu československou nemocnici (Staňková, 2001; Švejnoha, 2003).

5.3 Vzdělávání porodních asistentek

Brzy po získání státní samostatnosti se začaly ozývat hlasy po reorganizaci vzdělávání porodních babiček. V roce 1920 byly kurzy pro porodní babičky ministerstvem zdravotnictvím zrušené a konaly se jen opakující kurzy pro již praktikující porodní babičky. Ke změně došlo v listopadu 1928, kdy vyšel zákon O pomocné praxi porodnické, jakož i vzdělání a výcviku porodních asistentek. V této době se začalo užívat nového názvu porodní

asistentka. Podle platného zákona z roku 1928 musely žadatelky, ucházející se o studia babictví splňovat následující kritéria: věkové rozmezí 20 – 35 let, československé státní občanství, potvrzení o mravopoctnosti, vysvědčení úředního lékaře o tělesné a duševní způsobilosti k výkonu pomocné porodnické praxe, vysvědčení, že nejsou gravidní, očkovací průkaz, že jsou očkovány proti neštovicím, průkaz znalosti vyučovacího jazyka ústavu, vysvědčení o absolvování tří tříd měšťanky (tento doklad mohl být nahrazen přijímací zkouškou). Přijímací zkouška byla bezplatná a skládala se z části písemné a ústní. Vybrané studentky byly povinné bydlet a stravovat se v ústavu. Školné na celou dobu výcviku činilo 300 korun. Tuto částku musely uchazečky složit hned při přijetí. Další poplatky za ubytování a stravování se v jednotlivých ústavech lišily. Jednalo se o částku od 270 do 360 korun. Výcvik nesměl být kratší než deset měsíců. Ze zákona byly asistentkám nařízeny povinné opakovací kurzy. Poprvé se musela porodní asistentka tohoto kurzu zúčastnit po pěti letech od vydání svého diplomu. Poté se účastnila opakovacích kurzů každých deset let. V roce 1930 byly zřízeny státní ústavy pro vzdělávání porodních asistentek. Pro české porodní asistentky v Pardubicích a pro německé v Liberci. Až v roce 1947 bylo studium pro porodní asistentky prodlouženo z dosavadních deseti měsíců na dva roky (Vránová, 2007).

5.4 České ošetřovatelství v době fašistické okupace

Období 2. světové války (1939 - 1945), patří k nejčernějším obdobím lidské historie. Velkým problémem, kterým trpěla ošetřovatelská služba, byl nedostatek pracovních sil. Červenému kříži se částečně podařilo rozšířit základnu sester o sestry dobrovolné. Potřeba ošetřovatelského personálu byla tak naléhavá, že ministerstvo sociální a zdravotní správy dalo souhlas k otevření civilní české ošetřovatelské školy v Brně. V roce 1939 došlo k otevření ještě dalších ošetřovatelských škol a to v Praze, v Olomouci a v Kroměříži. Práce ošetřovatelky se stala velice nezbytnou. Pro nedostatek ošetřovatelského personálu byly ošetřovatelky dokonce uchráněny před totálním nasazením v Říši. Po 15. březnu 1939 byly diplomované sestry nuceny přerušit jakékoli styky s mezinárodními organizacemi. Mnoho dobrovolných sester Československého červeného kříže se aktivně zapojilo do ilegální činnosti. Pomáhaly předávat balíčky Židům v Terezíně nebo sháněly finanční podporu rodinám vězňů v koncentračních táborech. Tyto dobrovolné sestry byly vyškoleny v kurzech Červeného kříže (Kafková, 1992; Kutnohorská, 2010; Plevová, 2008; Říhová, 2005).

5.5 České ošetřovatelství po roce 1945

Během války a zejména po ní se naléhavě zvýšila potřeba kvalifikovaného ošetřovatelského personálu. Tento nedostatek se ještě více prohloubil po odsunu německých lékařů a ošetřovatelek. S radostí byl uvítán návrat řádových bratří a sester, kterým byla jejich ošetřovatelská činnost během okupace Němci zakázána. Potřeba odborné přípravy nového personálu byla více než naléhavá. Nemocnice a kliniky samostatně organizovaly odborné rychlokurzy (Kutnohorská, 2010; Plevová, 2008).

V roce 1945 vznikla dvouletá Vyšší škola pro vzdělávání sociálních pracovníků, která byla ukončena maturitní zkouškou. V poválečném období bylo otevřeno mnoho nových státních ošetřovatelských škol. Kromě těchto ošetřovatelských škol pomáhal po válce zmírnit nedostatek školených ošetřovatelek Československý červený kříž. V roce 1946 byla v Praze otevřena Vyšší ošetřovatelská škola. K otevření školy přispěl Československý červený kříž, který pro školu propůjčil svou vlastní budovu. Studium trvalo dva roky. Zápisné činilo 50 korun a měsíční poplatek 700 korun, včetně zaopatření v internátu. Po 1. lednu 1947 byl poplatek dočasně zrušen. Studium bylo ukončeno diplomovou zkouškou. Sestry měly právo nosit odznak, na kterém byl nápis: Československý červený kříž / Diplomovaná sestra (Kutnohorská, 2010; Plevová, 2008).

K zásadní změně v poválečném rozvoji českého ošetřovatelství došlo v únoru 1948. Po komunistickém převratu došlo ke sloučení všech ošetřovatelských škol, rodinných a sociálních škol do středních zdravotnických škol. Všechny výrazné osobnosti byly ze svých funkcí odvolány. Po dlouhou dobu nesměly československé sestry založit vlastní profesní organizaci. Všechny byly sdruženy v ROH (Revoluční odborové hnutí), které formálně hájilo zájmy všech pracujících. Československé sestry měly svůj vlastní odborný časopis, Zdravotnická pracovníce, který vznikl v roce 1951. Po roce 1989 tento časopis zanikl a vznikl modernější časopis Setra, který vychází od roku 1991 (Kutnohorská, 2010; Plevová, 2008).

5.5.1 Střední zdravotnické školy

Po sloučení ošetřovatelských škol na střední zdravotnické školy v roce 1948, se k náročnému ošetřovatelskému povolání začala připravovat sociálně nezralá mládež. Nízkému věku se musela přizpůsobit i kvalita výuky. Ošetřovatelské školy měly pouze větev ošetřovatelskou

pro přípravu sester a větev pro přípravu porodních asistentek. Pro ukončení každého předmětu bylo třeba složit zkoušku. Vyučování vedli většinou primáři, docenti nebo profesori. Ošetřovatelskou techniku vedli tzv. školní sestry. Po absolvování studia byl posluchačkám vystaven diplom pro ošetřování nemocných, kde bylo uvedeno, že absolventka prokázala odbornou způsobilost k povolání ošetřování nemocných a je oprávněna užívat titul „diplomovaná ošetřovatelka nemocných“. K diplomu dostala každá ošetřovatelka odznak, na kterém byl vyobrazen kahan s nápisem „diplomovaná sestra ošetřovatelka“. Odznaky byly evidovány, aby nedošlo k nějakému podvodu. Podmínkou studia bylo povinné bydlení na internátě. Na pokojích bydlelo více studentek pohromadě. Studentky se musely podřídit přísnému internátnímu režimu. Pro příklad uvádíme (přílohu A, která dokládá předměty, které se vyučovaly na Vyšší zdravotnické škole v letech 1951 – 1954, kdy bylo studium ještě tříleté). Od září 1956 bylo studium na zdravotnických školách prodlouženo na čtyři roky (Kutnohorská, 2010).

5.5.2 Alternativní způsoby získávání kvalifikace

V letech 1949/1950 byly zahájeny mimořádné formy studia. Jednalo se o přípravy pro pomocné dětské sestry s délkou studia šest měsíců, přípravy pro pomocné sociálně zdravotní pracovnice s délkou studia dvanáct měsíců a přípravy pro pomocné zdravotní sestry s délkou studia šest měsíců. Dále byly od roku 1954 zřizovány doškolovací kurzy pro obory zdravotní sestra, dětská sestra, zdravotní laborant, zubní laborant, lékárenský laborant, rentgenový laborant a rehabilitační pracovnice. Pro příklad uvádíme (přílohu B, která znázorňuje osvědčení dvouměsíčního kurzu v oboru chirurgická instrumentářka z roku 1955). V roce 1960 bylo započato s cílenou organizací dalšího vzdělávání středních zdravotnických pracovníků. Vznikl Institut pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků v Brně a v Bratislavě. V letech 1987 – 1994 bylo na Filozofické fakultě univerzity Karlovy v Praze otevřeno jednooborové studium péče o nemocné, které bylo určené zejména hlavním a vrchním sestrám. Po roce 1989 byla v České republice stále velká síť čtyřletých středních zdravotnických škol. Mnoho absolventů mělo možnost pokračovat ve studiu na Vyšších zdravotnických školách se zaměřením stejného či jiného oboru. Od roku 1992 mají sestry možnost dalšího odborného vzdělávání na některých lékařských fakultách a později i na zdravotně sociálních fakultách v bakalářských a magisterských oborech ošetřovatelství (Kutnohorská, 2010; Plevová, 2008).

5.6 Vzdělávání porodních asistentek

V roce 1955 bylo zavedeno čtyřleté studium s maturitou. Porodní asistentky se první dva roky učily společně se všeobecnými sestrami a po dvou letech se podle oborů studium rozdělilo. Studium pro porodní asistentky se zahajovalo jen v případě, že se našel dostatek zájemkyň o studium. V roce 1958 bylo na středních zdravotnických školách zavedeno dvouleté denní pomaturitní studium pro porodní asistentky. V roce 1965 byl název oboru porodní asistentka změněn na ženskou sestru. Toto pojmenování trvalo do roku 1993, kdy se opět vrátilo původní pojmenování – porodní asistentka. V roce 1974 bylo ukončeno čtyřleté vzdělávání. Od roku 1995 vznikl studijní obor Diplomovaná porodní asistentka, který byl realizován na vyšších zdravotnických školách. Od roku 2001 byla výuka porodních asistentek zahájena, na vysokých školách jako bakalářský stupeň vzdělání (Vránová, 2007).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 METODIKA

Nejčastěji používaným nástrojem kvalitativního výzkumu je rozhovor. Cílem hloubkového a polostrukturovaného rozhovoru je získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu. V kvantitativní metodologii můžeme tvrdit, že poměry a vztahy, které jsme objevili, jsou zobecnitelné například na celou populaci. To ovšem za použití kvalitativní metodologie tvrdit nelze (Švaříček, 2007).

Cílem výzkumu bylo provést rozhovor s co možno nejstaršími pamětníky a následně zmapovat a popsat podmínky pro vzdělávání a následné vykonávání profese zdravotní sestry a porodní asistentky. Forma sběru dat probíhala metodou kvalitativního výzkumu. Sběr dat probíhal od července 2013 do dubna 2014 na Kolínsku, Chlumecku a Broumovsku. Celkem bylo osloveno 12 respondentů. Jelikož oslovený soubor tvořily pouze ženy, budeme dále v textu užívat slovo pamětnice. Výsledných rozhovorů se zúčastnilo 8 pamětnic. Dvě oslovené pamětnice zemřely ještě před uskutečněním samotného rozhovoru a další dvě odmítly svou účast ze zdravotních důvodů. Soubor oslovených pamětnic tvořily 4 všeobecné sestry, 3 porodní asistentky a 1 rehabilitační sestra. Výzkumné šetření proběhlo se souhlasem všech účastnic. Oslovené účastnice byly seznámeny ústní a písemnou formou s povahou výzkumu (příloha C).

6.1 Přípravná fáze výzkumu

V samém prvopočátku výzkumné fáze bylo třeba vytvořit okruhy otázek (příloha D) pro polostrukturovaný rozhovor. Na základě prostudované literatury jsme si stanovily dvě oblasti, které nás zajímaly. Jednalo se o oblast studia a oblast nástupu do zaměstnání. V oblasti studia jsme se zaměřily na samotnou motivaci, která přivedla oslovené účastnice ke studiu na zdravotní škole. Dále nás zajímalo místo studia, podmínky pro přijetí a průběh studia. Ve druhé oblasti jsme se zaměřily na nástup do zaměstnání a samotnou profesi zdravotní sestry, porodní asistentky. V první řadě nás zajímalo místo a okolnosti nástupu do zaměstnání. Dále nás zajímal chod oddělení, na kterém oslovené účastnice pracovaly a eventuelní profesní růst.

V neposlední řadě jsme se zaměřily na spokojenost s povoláním zdravotní sestry. Na základě předem připravených otázek proběhl rozhovor s oslovenými pamětnicemi.

6.2 Způsob výběru účastníků

Oslovené pamětnice byly vybírány metodou „sněhové koule“. Tento proces začíná u jednotlivce, který splňuje daná kritéria. Ten je následně při rozhovoru požádán, aby nominoval další vhodné osoby. Naším hlavním požadavkem bylo, aby se jednalo o pamětnice, které absolvovaly studium na zdravotnické škole. Protože neexistuje přesná definice slova pamětník, stanovily jsme jako limit výběru věk nad 60 let.

6.3 Základní údaje o oslovených respondentkách

Provedené přepisy rozhovorů by mohly daného účastníka identifikovat. Proto se souhlasem oslovených pamětnic uvádíme pouze počáteční písmeno z příjmení a rok narození. Řazení účastnic rozhovoru provádíme chronologicky od nejstarší pamětnice po nejmladší.

Paní K. je ročník 1928 (86 let). V roce 1958 vystudovala čtyřletou zdravotnickou školu v Kolíně. Od roku 1954 pracovala na plicním oddělení, kde psala diktované lékařské nálezy. Až do důchodu v roce 1984 pracovala jako dispenzární sestra plicního oddělení v Kolíně.

Paní D. je ročník 1930 (84 let). V roce 1951 absolvovala čtyřletou Vyšší zdravotnickou školu v Kolíně v oboru Porodní asistentka. Po absolvování studia nastoupila na porodnické oddělení v Kolíně.

Paní Š. je ročník 1936 (78 let). V roce 1954 absolvovala tříleté studium na hradecké Vyšší zdravotnické škole v oboru Porodní asistentka. Většinu své profesní dráhy strávila v chlumecké nemocnici a v nemocnici v Novém Bydžově na porodnickém oddělení.

Paní H. je ročník 1943 (71 let). V roce 1961 absolvovala čtyřleté studium na Vyšší zdravotnické škole v Hradci Králové v oboru Porodní asistentka. Po ukončení studia nastoupila jako sestra instrumentářka na operační sál do chlumecké nemocnice, kde strávila většinu svého profesního života.

Paní V. je ročník 1944 (70 let). V roce 1963 absolvovala čtyřleté studium na střední zdravotnické škole v Trutnově v oboru Zdravotní sestra. Po té nastoupila na interní oddělení do broumovské nemocnice, kde zůstala po celý zbytek své profesní dráhy.

Paní Z. je ročník 1948 (66 let). V roce 1966 absolvovala studium gymnázia. V roce 1970 absolvovala dvouleté nástavbové studium v oboru Rehabilitační sestra v Hradci Králové. V roce 2008 odešla do starobního důchodu.

Paní S. je ročník 1949 (65 let). V roce 1968 absolvovala čtyřletou zdravotnickou školu v Trutnově v oboru Zdravotní sestra. Po absolvování studia nastoupila na interní oddělení broumovské nemocnice, kde zůstala po celou dobu své profesní dráhy.

Paní G. je ročník 1952 (62 let). V roce 1974 absolvovala studium na zdravotnické škole v Hradci Králové v oboru Zdravotní sestra. Po absolvování studia nastoupila na interní oddělení v broumovské nemocnici, kde strávila většinu své profesní dráhy.

6.4 Popis setkání s účastníky rozhovoru

Rozhovory se uskutečnily od července do listopadu 2013. Čas našeho setkání byl vždy předem telefonicky dohodnut. Dále bylo třeba navázat s účastnicemi rozhovoru důvěryhodný vztah. V prvé řadě bylo třeba zjistit, jaké je pro oslovené účastnice nejvhodnější prostředí pro rozhovor. Všechny účastnice byly ústní i písemnou formou informovány o povaze výzkumu. Dále byly informovány, že během rozhovoru bude pořizován záznam na diktafon. Pro žádnou oslovenou účastnici tento fakt nepředstavoval problém. Zpočátku měla většina oslovených účastnic obavy z toho, že si už nic nepamatují a že nic nevědí. Na konci rozhovoru všechny účastnice uváděly, že pro ně byl rozhovor velice příjemný a že si dlouho tak pěkně nepopovídaly a nezavzpomínaly. Na konci rozhovoru dostala každá účastnice nějakou pozornost. Většinou se jednalo o květinu nebo o bonboniéru.

Při rozhovoru nebyly oslovené účastnice časově omezovány. Na každou účastnici byl vyčleněn jeden den. Délka rozhovoru závisela na jejich vlastní chuti „rozpovídat se“. Nejkratší rozhovor trval 20 minut, nejdelší 2 hodiny 38 minut.

Tabulka 1: Rozhovory

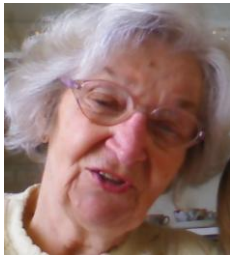
Rozhovor	Paní K. (1928)	Paní D. (1930)	Paní Š. (1936)	Paní H. (1943)	Paní V. (1944)	Paní Z. (1948)	Paní S. (1949)	Paní G. (1959)
Datum	28.10.2013	16.11.2013	30.7.2013	24.9.2013	27.8.2013	21.8.2013	27.9.2013	21.8.2013
Délka	1 hodina 23 minut	2 hodiny 38 minut	1 hodina 2 minuty	1 hodina 10 minut	1 hodina 37 minut	20 minut	1 hodina 38 minut	28 minut

Po pořízení nahrávek rozhovorů následoval doslovný přepis. Všechny oslovené účastnice souhlasily, aby si mohly mezi sebou doslovný přepis rozhovorů přečíst. Pro zajištění určité anonymity byla ve výtisku doslovného přepisu užitá pouze počáteční písmena z příjmení účastnic. Poté byly účastnice opět telefonicky kontaktovány. Všechny souhlasily s další návštěvou. Druhé návštěvy proběhly na přelomu března a dubna 2014 opět v přirozených podmínkách vlastního domova. Během tohoto druhého rozhovoru, který už nebyl zaznamenáván na diktafon, bylo třeba ujasnit si některá fakta. Všechny účastnice dostaly v úvodu jeden výtisk doslovných přepisů všech rozhovorů. Překvapivé zjištění bylo, že největší radost jim učinila možnost, přečíst si všechny doslovné rozhovory. Oslovené pamětnice se zajímaly o to, jak bude práce pokračovat a kdy bude následovat obhajoba práce. Z těchto důvodů mezi námi funguje stálý oboustranný kontakt.

7 ROZHOVORY S JEDNOTLIVÝMI ÚČASTNICEMI

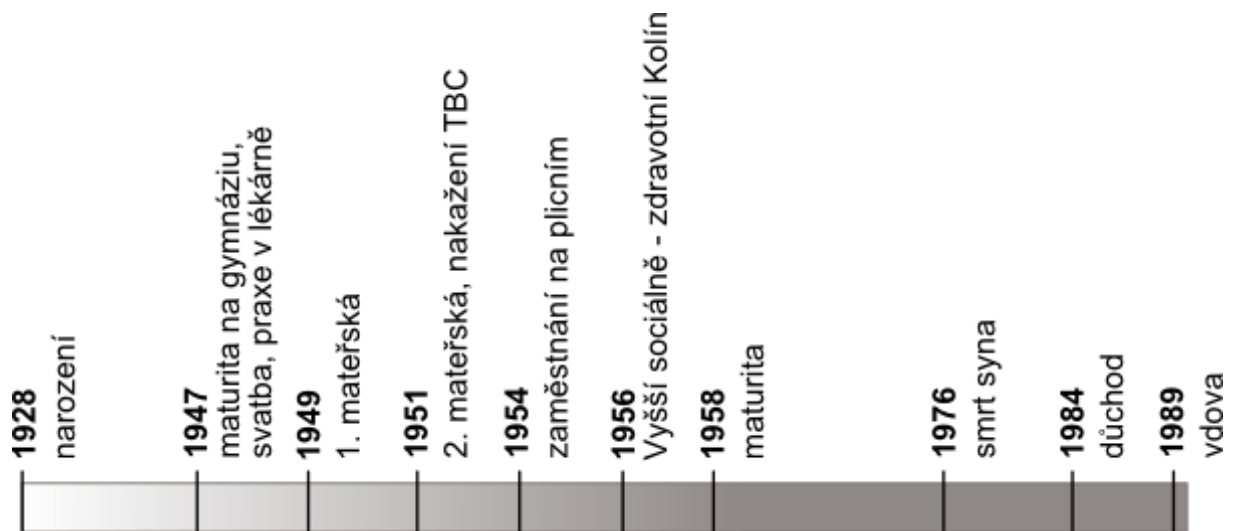
Na základě předem připravených otázek proběhl rozhovor se čtyřmi zdravotními sestrami, třemi porodními asistentkami a jednou rehabilitační sestrou. Z důvodu velkého množství získaných informací budou v práci uvedeny pouze vybrané části získaných rozhovorů. Účastnice rozhovoru jsou seřazeny chronologicky, od nejstarší pamětnice po nejmladší. Následně uvádíme u každé účastnice profesní dráhu, fotografii a osu shrnující nejdůležitější životní momenty. Aby nedošlo ke špatné interpretaci, měly účastnice možnost přečíst si text k opakované kontrole.

7.1 Profesní dráha paní K.

Obrázek 1: Paní K.

Paní K. se narodila v roce 1928 a je jí 86 let. Paní K. vystudovala gymnázium. Po absolvování gymnázia se rozhodla pro studium farmacie. V roce 1947 se vdala a dva roky na to otěhotněla. Studium farmacie nikdy nedokončila. Během studia se nakazila tuberkulózou. V době vypuknutí choroby byla podruhé gravidní. Léčila se až do roku 1955. V roce 1954 jí na plicním oddělení v Kolíně nabídli zaměstnání. Její pracovní náplní bylo psát nálezy, které jí diktovali lékaři. V roce 1956 se rozhodla pro studium na čtyřleté zdravotní škole v Kolíně. Maturovala již v roce 1958. Ve zdravotnictví pracovala celých 56 let.

Obrázek 2: Osa důležitých životních momentů paní K.

7.1.1 Ze vzpomínek zdravotní sestry K. (1928)

„Já jsem chodila na gymnázium a chtěla jsem studovat farmacii. Dva roky jsem dělala praxi v lékárně. Jenomže pak jsem onemocněla tuberkulózou a byla to otevřená tuberkulóza, která mohla i nakazit. Po válce tady bylo hrozně moc té tuberkulózy. Nakonec to dospělo do takové

fáze, že mě žádná léčebna nechtěla přijmout. Mamince dokonce řekli, že už to nemá cenu a aby si mě nechala doma umřít. Ale maminka mě vysloveně protekcí dostala do Prahy do Motola. Já jsem šla už s chrlením krve. Tam mi dávali tak tejdén života, ale já jsem byla asi hroznej bojovník. Tenkrát tady nebyly žádný léky. Jedině, když měl někdo někoho v Americe, tak mu mohl poslat streptomycin. Můj manžel měl spolužáka, kterej emigroval do Brazílie a on mu tam napsal, jako že je čerstvě ženatej, že čekáme dítě a já že mám otevřenou tuberkulózu a že jedině kdyby mi mohl poslat ty léky, že by mi to třeba zachránilo život. Načež mi ten jeho spolužák okamžitě poslal ten streptomycin. Pamatuju si, jak mi ho tenkrát napíchali 12 gramů a bylo to výborný. Vostatek jsem nechala zase dalšímu nemocnému, protože těch 12 gramů mi stačilo.“ Paní K. byla v době vypuknutí tuberkulózy gravidní. Přesto porodila naprosto zdravou holčičku. Dcerku jí bohužel po porodu neukázali. Nebýt jedné empatické paní doktorky, která potají a zdálky přinesla paní K. děťátko ukázat, nevěděla by paní K., ani jak její holčička vypadá. *„Vzpomínám si, jak mi tu mojí holčičku vzali a odvezli ji, jako „zvláštní exemplář“ na pozorování. Když se narodila, vážila 3 020 gramů. A když nám jí pak po dvou měsících vraceli domů, neměla ani ty tři kila. Měla zápal plic, zánět pohrudnice, zduřelý játra a zduřelou slezinu. Vlastně nám jí dali domů na umření.“* I v tomto případě pomohl okamžitý zásah maminky paní K., která zajistila hospitalizaci své vnučky na kojeneckém oddělení, kde jí umístili do kyslíkového stanu. Paní K. nikdy do žádného sanatoria nenastoupila. Po celou dobu její nemoci o ni obětavě pečovala její maminka. *„Já jsem tedy doma poctivě ležela a za tři měsíce nám zavolali, že si pro dítě můžeme přijít. No a představte si, teď nám přinesli takový krásný, baculatý dítě. Ani se nám z počátku nechtělo věřit, že by to mohlo být to naše.“* Paní K., se na tuberkulózu léčila až do roku 1955. *„Čtyři a půl roku jsem chodila na pneumothorax. To už je dnes neznámý slovo. To tajdle prostě propíchnou mezi žebrama a fouknou vám tam vzduch do plic, protože ta plíce se jako zmačkla a ty kaverny se líp hojily. Ale čtyři a půl roku jsem na to musela chodit každých čtrnáct dní.“* Paní K. docházela pravidelně na plicní oddělení. Protože z gymnázia uměla velice dobře latinský jazyk, byla jí nabídnuta panem primářem práce na plicním oddělení. Pracovní náplní paní K. bylo psát v latině diktované nálezy. *„Já jsem se pro zdravotnictví rozhodla hned po té nemoci. To byl asi ten moment, kterej mě ovlivnil.“* Po dvou letech praxe na plicním oddělení se paní K. rozhodla pro studium na kolínské zdravotnické škole. Ve školním roce 1956/1957 bylo zahájeno studium pro pracující ve formách večerního studia, dálkového studia a externího studia. V roce 1956 nastoupila na čtyřleté večerní studium při zaměstnání. *„Já jsem neměla žádný problém s přijetím. Byla jsem po gymnáziu, takže jsem*

nemusela dělat tyhle ty všeobecně vzdělávací předměty jako latina, matematika, čeština... Já jsem dělala až třetí a čtvrtý ročník s maturitou. První a druhý jsem nedělala.“ Paní K. absolvovala maturitní zkoušku na kolínském gymnáziu, proto přešla rovnou do třetího ročníku. Učila se jen odborné předměty a chodila na praxi do nemocnice. Na zdravotnické škole maturovala v roce 1958. *„Já jsem normálně dělala svoji práci na tom plicním, ale jednou týdně jsem musela jít na tu praxi. Chodily jsme na všechna možná oddělení. Interna, urologie, chirurgie, dětské a všechny jsme je musely projít. Ta praxe byla vždy jeden den a trvala osm hodin. Začínala nám v sedm hodin ráno. Pamatuju se, že na tý praxi jsme byly takzvané večernice, tak nám říkali a každá byla na nějakém jiném oddělení. Vzpomínám si, že tam na nás dohlížela instruktorka. Ze začátku jsme stlaly postele, roznášely teploměry, vyvářely stříkačky, myly jsme nemocný, krmily jsme je. Zkrátka postupně jsme dělaly všechno, co dělá normální všeobecná sestra.“* Paní K. ve svých vzpomínkách uvádí, že během studia neplatila žádné poplatky. Od školy vyfasovala bílé šaty, bílý plášť, bílé boty a bílé ponožky. Po ukončení studia vše opět vrátila. Když paní K. studovala, byla vdaná a měla dvě děti. Protože studovala večerní studium, nemusela bydlet na internátě. *„Pamatuju se, že z odborných předmětů nás zkoušeli lékaři a z praxe nás zkoušely naše instruktorky. Nejhorší pro mě byla ta praxe. Ta mi teda moc nešla. Při závěrečný zkoušce mi samozřejmě upadla stříkačka. Ale na to bych raději nevzpomínala. Jinak jsem měla teda samý jedničky, to musím říct, ale ta praxe ta mi moc nešla. Já na to nebyla zvyklá. Dyť jsem dělala na oddělení, kde byl úplně jinej režim.“* Paní K. ukončila studium jako diplomovaná všeobecná sestra. *„Když jsme končily studium, tak jsme dostaly diplom a odznak. Byl takovej kulatej a byl na něm Aeuskulapův znak.“* Po absolvování maturitní zkoušky pracovala i nadále na plicním oddělení. *„Na tom plicním jsem pracovala od 7:00 – 16:00 hodin. Povinně jsme musely udělat padesát návštěv za měsíc. Ale upřímně říkám, že jsem si třeba jeden den udělala těch návštěv víc a druhý den jsem byla doma. To nikomu nevadilo, jak jste si to rozdělila. Po čtyřech letech jsme se teda točily a šly jsme do ordinace k lékaři. Takhle jsme se točily.“* Na svou první výplatu si paní K. pamatuje dodnes. *„Přesně si vzpomínám, že můj první plat byl 650 korun, protože jsem z něho koupila mamince plynovou ledničku a ta stála přesně 650 korun.“* Hlavní pracovní náplní paní K. byla kontrola pacientů nakažených tuberkulózou. *„Jako takzvané dispenzární sestry jsme chodily do rodin, kde se někdo nakazil tuberkulózou. Chodily jsme po návštěvách a papírkama jsme jim kontrolovaly moč, jestli ty lidi užívají léky. Kromě toho jsme si musely vést dokumentaci, kde jsme zakreslily místnost, ve který ten pacient žije, kde spí, kde má postel, kde jsou skříně, židle, stůl a tak dále. Musely jsme říct*

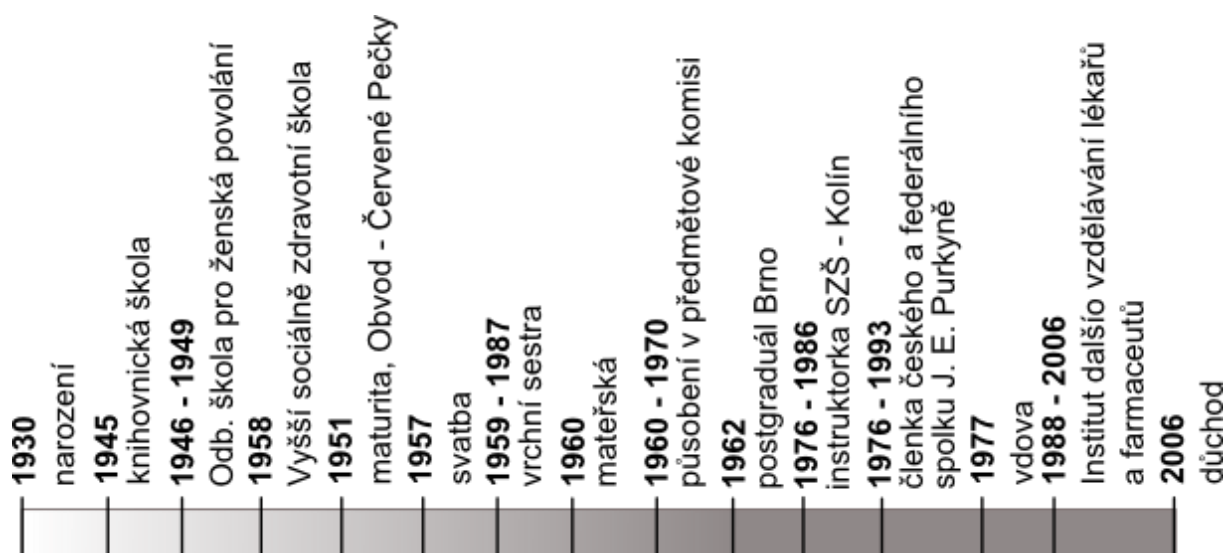
rodině, že ten pacient musí mít svoje vlastní nádobí, že musí mít lůžko oddělené od ostatních, aby třeba nespal s dětma nebo s manželkou. Prostě nás zajímaly takový ty osobní věci, jako kde spí, jak jí a tak. To se jmenovalo rodinný záznam a každou návštěvu jsme tam musely znovu zapsat, jako jestli se něco změnilo.“ Dalším úkolem paní K. bylo přesvědčit pacienty nakažené tuberkulózou, že je nutné se léčit. Dále bylo jejím úkolem tyto lidi zaopatřit. *„Na každého tuberáka, kterej šel do léčebny, jsme dostávaly 500 korun. Za ty peníze jsme jim mohly nakoupit všechny věci, který potřebovali.“* Paní K. zůstala po celou svou profesní kariéru věrna svému povolání. Profesi zdravotní sestry dělala velmi ráda. *„Celej život jsem zůstala na tom plicním. Já tu práci milovala a říkám, že to pro mě byla procházka růžovým sadem. I v dnešní době bych se asi rozhodla znovu studovat zdravotnickou školu. Já bych to šla dělat znovu, teda jako na to plicní. Co mi teda jako vadí, je že se propouští zdravotní sestry, zavírají se nemocnice a že se šetří na pacientech. Já jen doufám, že se zase začne očkovat proti tuberkulóze, protože ta se zase určitě objeví.“*

7.2 Profesionální dráha paní D.

Obrázek 3: Paní D.

Paní D. se narodila v roce 1930 a je jí 84 let. Maminka paní D. byla dobrovolnou sestrou Červeného kříže. Otec paní D. pracoval v zahraničním obchodu. Na základní školu chodila paní D. ještě v době první republiky. V roce 1945 absolvovala knihovnickou školu. Od roku 1946 do roku 1949 navštěvovala Odbornou školu pro ženská povolání. V roce 1949 byla v Kolíně otevřena čtyřletá Vyšší sociálně zdravotnická škola, větev pro porodní asistentky. Tuto školu absolvovala paní D. již v roce 1951. Po absolvování studia dostala paní D. umístěnkou na porodní oddělení kolínské nemocnice. V roce 1956 absolvovala v Praze kurz, kde získala aprobaci na léčebně tělesnou výchovu. Tento kurz trval necelý rok. V roce 1957 se vdala. Dne 24. ledna 1960 porodila chlapce a 6. května téhož roku se vrátila do funkce vrchní sestry. Od dubna roku 1959 – do roku 1987 zastávala funkci vrchní sestry na gynekologicko - porodnickém oddělení v Kolíně. Od roku 1960 do roku 1970 působila v předmětové komisi. Náplní bylo pořádání kurzů a školení. Od roku 1962 se každoročně účastnila cyklického proškolení v Brně. Od roku 1976 do roku 1993 byla členkou českého i federativního spolku Jana Evangelisty Purkyně v sekci ženských sester, později porodních asistentek. Od roku 1976 do roku 1986 učila na kolínské zdravotnické škole porodní asistentky léčebně tělesnou výchovu. Od roku 1977 je vdovou. 1. ledna roku 1988 nastoupila v Praze na Institut dalšího vzdělávání lékařů a farmaceutů. Zde zůstala až do roku 2006. Působila na studijním oddělení, kde zajišťovala stáže pro 48 kateder a sub kateder. Do starobního důchodu měla jít v roce 1986. Přesluhovala 20 let.

Obrázek 4: Osa důležitých životních momentů paní D.

7.2.1 Ze vzpomínek porodní asistentky D. (1930)

„V roce 1946, to mi bylo pouhých 16 let a bylo zrovna po válce a běžel tady kurz pro dobrovolné sestry Červeného kříže. Já jsem tenkrát byla mladá studentka a s nadšením toho poválečného významu Červeného kříže, kterej tehdy něco znamenal a pro moji rodinu obzvlášť. No a jako nadšená mladá dívka jsem se do toho kurzu přihlásila. Ten kurz trval asi čtvrt roku, to si přesně nepamatuju. To byly večerní přednášky dvakrát nebo třikrát v týdnu. Před závěrečnými zkouškami jsme tenkrát musely mít 60 hodin odsloužených v nemocnici na nejrůznějších místech od chirurgické ambulance počínaje, včetně interny a porodních sálů, protože sestra Červeného kříže musela umět odvést i eventuelně první pomoc při porodu. A já jsem se tím pádem dostala na porodní sály. Mne to tedy nesmírně nadchlo jako takový optimistický obor, kdy vlastně pomáháte lidem na svět. Prostě takové mladické ideály. Tak jsem si řekla, že by to pro mě bylo zajímavý povolání, který bych asi jednou chtěla dělat. Já jsem tedy před tím „šilhala“ po chemii na vysoké škole, ale to mi zase můj otec rozmlouval. Ale potom po těch zkouškách, když jsme musely absolvovat ty praxe v nemocnici, jsme byly používány jako dobrovolné sestry pro nejrůznější akce. Vzpomínám si, jak jsem chodila asistovat při očkování. To ještě nebylo ani sjednocené zdravotnictví. Byly soukromé ordinace a okresní národní pojištění.“ Důvodem proč se paní D. rozhodla věnovat povolání zdravotní sestry byla poválečná doba a nadšení Červeného kříže. Paní D. měla podporu své rodiny. Inspiraci našla i u maminky, která byla dobrovolnou sestrou Červeného kříže.

„Vzpomínám si, jak jsem jela o prázdninách do takové ozdravovny pro hubené dětičky. To byla taky akce Červeného kříže a bylo to dotovaný UNRROU, která nám dodávala potraviny.“ UNNRA (United Nation Relief and Rehabilitation Administration – Správa Spojených národů pro hospodářskou pomoc a obnovu). Jednalo se o mezinárodní humanitární projekt, jehož účelem bylo zabránit hladu a epidemiím nakažlivých chorob po 2. světové válce. UNNRA dodávala masové konzervy, lančmíty, sardinky, obilí, rýži, máslo, kávu, čokoládu, sušenky, cigarety, léky a dokonce i boty a oblečení. „No a pro tyhle hubené dětičky to bylo zřízený. Můžu říct, že zpětně jsem se až udivovala, jak jsem si docela zdárně počínala. To nebylo někde v nějakých předpisech, ale že mě napadlo, když jsme tam ty děti dovezli, zkontrolovat jestli nemají vši. Těch podchycenejch zavšivenejch dětí bylo poměrně dost, tak jsem z jednoho pokoje udělala marodku, kam jsem je izolovala a následně odšivila. V té izolaci museli zůstat několik dní. Jenže když za dva týdny přijeli rodiče, tak některý maminky chlapců nebyly zrovna nadšené, že mají holohlavého chlapečka, který sotva obrůstá. Ale odolala jsem těmto útokům způsobem, že jsem jim připomněla, že bohužel ani nedokázaly připomenout, že mají zavšiveného chlapečka a že to byla nejrychlejší cesta, jak se toho u těch chlapečků zbavit a ten proces odšivení zjednodušit.“ Paní D. jako dobrovolná sestra Červeného kříže pracovala s chutí a ze všech sil. Z vyprávění je patrné, že jí rozhodně nechybělo ani organizační nadání. *„Když mi bylo 19 let, tak byla v Kolíně zřízena krajská Vyšší škola sociálně zdravotní, větev pro porodní asistentky byl oficiální název. Příjímací věk byl 19 let a vrchní omezení 30 let. Já si myslím, že je velice moudré, aby to bylo jako nástavbové studium, protože porodnická škola od 14 nebo 15 let je nesmysl. To bych nikdy nepovažovala za moudré řešení.“* Paní D. nastoupila v roce 1949 na Vyšší sociálně zdravotnickou školu v Kolíně, větev pro porodní asistentky. Toto studium bylo čtyřleté. Paní D. absolvovala studium dříve, než byla předpokládaná doba studia, a to již v roce 1951. Pro přijetí byl stanoven věkový limit 19 – 30 let. *„Měly jsme všechny možné přednášky od anatomie přes všechny obory včetně neurologie, somatologie a patologie. Dokonce jsme i chodily na pitevnu. Moje první klientka na pitevně byla diabetička. Do dneška si to pamatuju. To byl můj první kontakt na pitevně a tam jsem si uvědomila, že člověk je absolutní nula a nemá se vůbec na co naparovat. Protože, když vidíte toho rozkrájenýho člověka, tak teprve pochopíte tu lidskou nicotu. Pamatuju se, že přednášky jsme měly až do večera do devíti hodin. Lékaři, kteří nám přednášeli, byli velmi kvalitní a kdekdo nám pak říkal, že jsme skutečně byly nejkvalitnější ročník. Oni tenkrát nebyly ani běžné osnovy. Neměly jsme ani žádné knížky a učebnice. Všechno jsme si musely psát, opisovat a chytat z přednášek. No to*

byla hrůza, zvláště z té farmakologie. To byly kvanta, co jsme rychlopsaly takže jsme si mezi sebou půjčovaly zápisky. Přednášky byly dvouhodinové. Takže po té deváté eventuelně desáté hodině jste mohla jít na dobrovolnou službu na porodní sály. Tam chtěl jít každej, protože jste pro porodnický zkoušky musela mít odvedeno šedesát porodů včetně vyšetřování. Čili my jsme si to hlídaly a telefonovaly jsme do nemocnice, jestli tam někoho mají. Tenkrát nebyl ještě žádný zákon o přerušování těhotenství a porodů bylo dost. Od takových šesti až deseti porodů za noc, to bylo běžné. Trvale bylo tak okolo padesáti novorozenců na oddělení. To bylo tenkrát bohaté porodnictví. No a každému šlo o to, aby nahonil co nejvíce porodů. To jsme měly třeba službu do rána do šesti hodin, ale v osm hodin už jste musela zase pěkně sedět na přednáškách. Poslední rok byly přednášky už jenom do čtvrtka a zbytek byly jenom praktika na oddělení. Vzpomínám si jak o prázdninách mezi posledním ročníkem, to jsme už měly za sebou zkoušku z interny, jsem byla vybrána do samostatných služeb na internu, která byla tehdy ještě sloučená s infekcí. To bylo v době, kdy se likvidovaly řádové sestry, který tady byly ještě jako staniční sestry nebo jako běžné sestry na interně. A teď za ně nebyl nikdo. Čili kdo měl jedničku z interny, tak ten mohl jít za odměnu o prázdninách pracovat na internu. Takže jsem se o těch prázdninách cítila velmi poctěně. My jsme se učily všechno možný. Anatomii, bakteriologii, neurologii, internu, chirurgii, krční, psychiatrii, farmakologii... A ze všech těch předmětů jsme musely udělat zkoušku před tou komisí. No a vždycky, když byl odpřednášený nějaký předmět, tak se z něj dělaly zkoušky za přítomnosti examinátora, přisedícího, ředitelky školy a školní instruktorky. Můžu říct, že vždycky, když se ty zkoušky udělaly, to děvčata posílaly domů telegramy, že mají zkoušky hotové, protože to nebyla žádná legrace. Každý ten svůj obor považoval za nejdůležitější a porodní asistentka musí dobře zvládnout všechny obory, protože těhotná může mít jakýkoli problém.“ Na vyšší sociálně zdravotnickou školu, větev pro porodní asistentky bylo v roce 1949 přijato 33 studentek. Studium dokončilo 24 studentek. 9 studentek odešlo ze školy v průběhu studia. Všechny studentky musely povinně bydlet od prvního ročníku na internátě. „Během školy jsme musely bydlet na internátě. Vůbec neexistovalo, i když jste byla z Kolína, abyste bydlela doma, protože to byla příprava na budoucí zaměstnání.“ Na internátě bydlely instruktorky, které chodily na pravidelné kontroly pokojů. „To jste musela mít vypnutou postýlku, prostěradlo a deku. No a přišly jsme na to, že nejlepší je pokropit povlak a napnout ho a za chvíli to bylo jako vyžehlený. I skříňky nám kontrolovaly.“ Přestože studentky byly plnoleté, musely se podříditi tvrdému režimu. „Dvakrát v týdnu jsme měly vycházky. V devět hodin jsme končily ve škole a ve středu a v sobotu jsme měly povolený vycházky do půl jedenáctý. Ale když jste odcházela z budovy, tak

jste musela zapsat, kam jdete, abyste byla eventuelně dosažitelná v případě potřeby. A protože jsme byly všechny plnoletý, tak jsme si zřídily i vlastní kužárnu. No a na tom internátě to bylo povinný celý studium. A odjezdy domů byly pouze jednou měsíčně na sobotu a neděli. I když jste bydlela třeba v Kolíně. To platilo pro všechny stejně. To víte pro člověka, kterej byl zvyklej žít normálně v rodině, to byl překot ořesnej. Ale nebyl čas o tom moc uvažovat. A měly jsme i dobrej kolektiv. Ale my jsme měly tolik učení, že jsme se musely učit až do noci. Vzpomínám si, jak jsme na to učení byly rozlezlý po celým baráku. Někdo chodil do koupelny a učil se ve vaně. No a snoubenec mé přítelkyně studoval na lékařské fakultě a půjčoval nám skripta, takže jsme byly v obrovské výhodě, že jsme měly perfektně dostupnej materiál.“ Na dobu studia vzpomíná paní D. následovně. „Já jsem studovala v Kolíně. Dokonce se platilo tenkrát školný 600 korun. A kdybychom bejvaly odešly z oboru nebo na nějakou vysokou, tak bysme musely zaplatit pokutu asi 36 000 korun. No to se tenkrát vůbec nikdo ani neodvážil jít mimo obor.“ Paní D. studovala polovinu standardní doby studia. „Já jsem se vždycky snažila věci tak nějak popošoupnout. Takže jsem studovala v roce 1949, 1950 a v roce 1951 jsem už končila.“ Po absolvování studia nastoupila paní D. do kolínské nemocnice a následně na obvod do Červených Peček. Paní D. zažila počátek sjednoceného zdravotnictví a likvidace soukromých ordinací. „My jsme chodily na umístěnky. Vzpomínám si, že můj první plat byl 3 000 korun, jenže to bylo ještě před měnovou reformou. Pak to bylo 600 korun. Mezitím už skončila moje činnost červeno – křižácky, protože na tu už nezbyval čas. Na tu umístěnku jsem nastoupila do Kolína. To bylo v roce 1951, kdy postupně začínalo sjednocené zdravotnictví a likvidovaly se v tu dobu soukromé ordinace. Pamatuju se, že před námi byly ještě privátní porodní asistentky a protože ty neměly nikdy žádněj postgraduál, tak se v roce 1953 usoudilo, že potřebujou nutně procvičit ve špitále na porodnici a někdo je musel zastoupit na obvodě. Čili my jsme je po tu dobu musely zastoupit. Takže já jsem se jednou v pátek dověděla, že v pondělí nastupuju v Červených Pečkách a že k tomu mám sloužit i dětskou poradnu, protože tenkrát jsme ještě opečovávaly novorozence do šestého týdne. Pak byla kromě toho povinná účast na těhotenské poradně a na gynekologické poradně. Takže já jsem byla tedy v pátek informovaná, že od pondělka nastupuju v Červených Pečkách a že tam po tu dobu nástupu musím i bydlet.“ Paní D. dostala ubytování v Červených pečkách, aby byla v případě potřeby nablízku. „Já jsem tam musela bydlet, protože ty lidi byli navyklí rodit doma a my jsme byly určený k tomu, abychom je převychovaly a dostaly je do nemocnic. On byl tenkrát u těch lidí velkej odpor k tomu rodit v nemocnici. V tom roce 1953 byly běžně porody doma. A já dnes obdivuju ty šílený osoby, který nemají páru o tom, o co jde a chtějí rodit doma pro své

imaginární pohodlí, no to je takovej nesmysl. Víte, lidi jsou naprosto omezený a nepoučitelny dokavad' se jim nestane malér. Porodnictví je velmi příjemnej, ale také velmi zrádnej obor, kdy všechno jde jakoby normálně a v minutě můžete mít zvrát takovej, že nestačíte běžet na operační sál. Za prvé ty komplikace nikdo předem nezjistí a za druhé to nikdo nestačí nikam dovést a máte mrtvolu na krku. Ale tenkrát běžily porodní asistentky se svejma doktorama.“ Paní D. pracovala na obvodě až do roku 1959, kdy se vrátila na porodnické oddělení do Kolína. *„Pamatuju se na dobu, kdy začínaly ty takzvaně bezbolestné porody. To mohl být tak rok 1956. Naším otcem této myšlenky byl u nás profesor Vojta z Podolí. A ten pořádal kurzy na jednotlivé lekce. K tomu bylo ještě speciální cvičení od antenatálního tělocviku až po ty lekce té předporodní přípravy, kterou tehdy vedla naše přední gymnastka Běla Friedländerová, která spolupracovala s profesorem Vojtou.“* Paní D. se snažila navštěvovat všechny kurzy, které byly tehdy možné. *„Jakmile jsem se vrátila, tak jsem to okamžitě zavedla. Běžely tady tělocvičný kurzy i teda s těma teoretickejma lekcema. A protože jsem byla ještě na kurzu léčebné a tělesné výchovy v gynekologii, tak jsem zavedla řadu lekcí pro určité choroby včetně deviací a cvičení pro obézni. Později jsem zavedla i kurzy pro tatínky. My jsme byly okres jako jeden z mála v republice. Když bylo něco nového, tak jsem se to hned snažila aplikovat do praxe. Ty kurzy byly velmi dobře navštěvovaný.“* V roce 1959 byla jmenována do funkce vrchní sestry gynekologicko – porodnického oddělení v Kolíně. Po celou svou profesní dráhu se stále vzdělávala. V roce 1962 byla paní D. vybrána pro cyklické postgraduální studium v Brně. *„V dubnu roku 1959 jsem byla vyslána na školení, že mě vybrali na místo vrchní sestry na porodnici v Kolíně. V roce 1962 začaly postgraduální doškolovány vedený v Brně. Ale protože ta budova ještě nebyla, bydlely jsme v hotelu. Ty přednášky byly vynikající. To jsem se tam dověděla všechny novinky z oboru. Tomu se říkalo cyklický postgraduál, kde nás bylo 24 vybraných vrchních sester z celé republiky. A pravidelně jsme sem byly každý dva roky zvaný na tyhle ty cyklický doškolovány. Mezitím vznikly další možnosti atestačního vzdělávání. Já jsem k tomu dost nutila všechny své podřízené. Dost jsem se snažila ty děvčata dotlačit k tomu, aby na sobě pracovaly, protože to do té doby nebyl nikdo zvyklej. Všechny byly zvyklý, že dokončí školu a tím to končí. No to je zoufalý, to přece takhle nejde. Sestra se musí vzdělávat přeci pořád.“* Během své dlouholeté kariéry paní D. v letech 1960 – 1970 působila v předmiotové komisy. Komise se podílela na realizaci programů pro další vzdělávání porodních asistentek. V letech 1976 – 1986 působila na kolínské zdravotnické škole jako instruktorka pro porodní asistentky. Vedla zde praktika léčebné a tělesné výchovy v gynekologii. V letech 1976 – 1993 byla členkou českého a

federativního spolku Jana Evangelisty Purkyně. *„My jsme na rozdíl od zdravotních sester, které přestaly být členkami té mezinárodní unie, zůstaly po celou dobu toho minulého režimu členkami té mezinárodní organizace „of midwives“, který mělo sídlo v Ženevě. Musely jsme platit několik liber ročně členských poplatků této organizaci, ale zase to mělo určité výhody odborných informací, kontakt s odborným tiskem, jehož sledováním jsem byla pověřena.“*

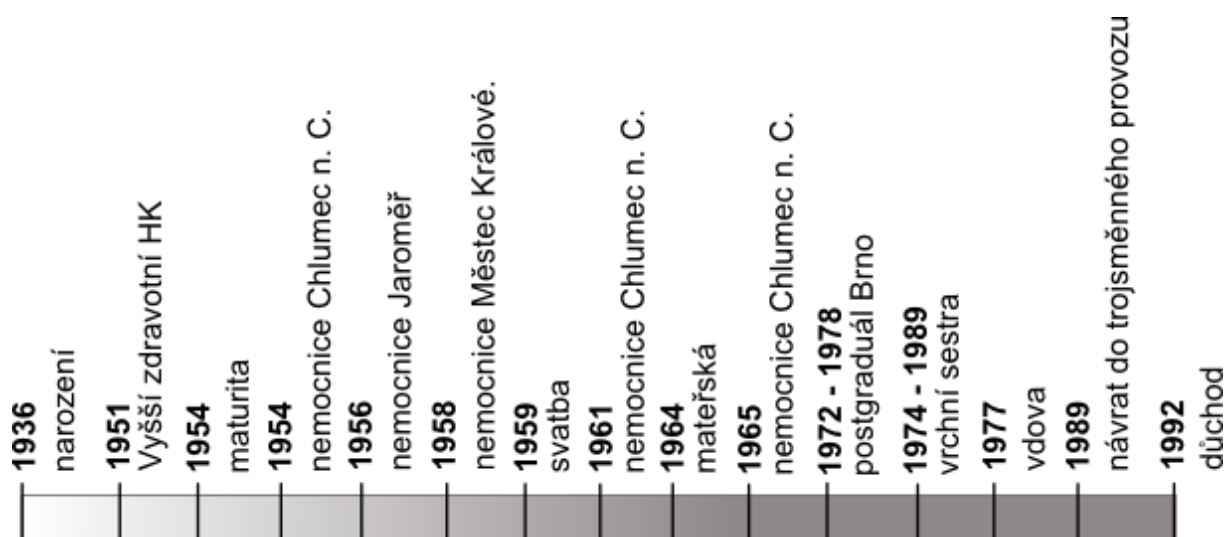
Paní D. v letech 1988 – 2006 působila v Praze v Institutu postgraduálního vzdělávání lékařů a farmaceutů. Zde paní D. sloužila 20 let. Měla na starosti příjem, evidenci a výběr lékařů včetně pozvání a jejich ubytování. Zařizovala kontinuální a specializační stáže. Pracovala zde až do roku 2006. V praxi pracovala celých 55 let. Po celou tu dobu byla pouze dvakrát na neschopence. Svě profesi byla naprosto oddaná a velmi své povolání milovala. *„Já to povolání dělala s nadšením. To byl můj životní kůň. Určitě bych si tohle povolání zvolila znova.“* Paní D. byla ochotna jít neúprosně za svým cílem pomáhat lidem. Žádné překážky jí v tom nemohly zabránit. *„Můj nastávající manžel si nepřál, abych pracovala ve zdravotnictví. V tu chvíli jsem měla jasno. To zasnoubení jsem prostě zrušila, protože jsem si řekla, že za takových okolností tedy ne. Jak říkám, já jsem tím oborem byla nadchnutá.“*

7.3 Profesní dráha paní Š.

Obrázek 5: Paní Š.

Paní Š. se narodila v roce 1936 a je jí 78 let. V roce 1951 absolvovala studium na základní škole v Chlumci n. C. Téhož roku, byla přijata ke studiu na tříletou zdravotnickou školu do Hradce Králové, v oboru Porodní asistentka. Roku 1954 absolvovala toto studium maturitní zkouškou. Po absolvování studia v červnu téhož roku nastoupila do nemocnice v Chlumci n. C. na gynekologicko – porodnické oddělení. Na svém prvním místě zůstala do roku 1956, kdy přestoupila do Jaroměře. V roce 1958 přestoupila do Městce Králové. V roce 1959 se provdala. V únoru 1961 se opět vrátila do nemocnice v Chlumci n. C. V roce 1964 odešla na mateřskou dovolenou. V roce 1965 se po mateřské dovolené vrátila na gynekologicko – porodnické oddělení do Chlumce n. C. V letech 1974 – 1989 zastávala funkci vrchní sestry gynekologicko – porodnického oddělení v Novém Bydžově. V roce 1974 nastoupila paní Š. na dvouleté nástavbové studium do Brna. Od března 1986 je vdovou. V únoru 1989 přešla do trojsměnného provozu. Na gynekologicko – porodnickém oddělení v Novém Bydžově pracovala až do roku 1992, kdy odešla do důchodu.

Obrázek 6: Osa důležitých životních momentů paní D.

7.3.1 Ze vzpomínek porodní asistentky Š. (1936)

„My jsme byly tři kamarádky a všechny jsme byly zatížené na děti. Tak jsme se rozhodly, že půjdeme studovat obor dětská sestra. Když jsem já studovala zdravotnickou školu, tak už to bylo od prvního ročníku dělený. Dětská sestra se studovala už samostatně. Jenomže ty místa na dětskou sestru v Bydžově byly už vyčerpaný, tak jsme se rozhodly, že to zkusíme do Hradce na obor porodní asistentka.“ Paní Š. vždy toužila po tom stát se dětskou sestrou. Později zjistila, že studovat obor porodní asistentka bylo to nejlepší, co mohla vystudovat. Studovala tříletou zdravotnickou školu v Hradci Králové, v oboru Porodní asistentka. Ve svých 18 letech nastoupila do praxe. „Já se pamatuju, že za nás ta škola byla tříletá a jeden ročník po nás už začal být čtyřletý. Zřejmě jsme to tak měly, aby bylo v těch letech uděláno více personálu, tak byly ty školy tříletý.“ Podmínkou pro přijetí byl průměr ze závěrečné zkoušky z devátého ročníku základní školy. „Myslím, že se žádné přijímací zkoušky ani nedělaly. Na školu se bralo podle vysvědčení. Protože tehdy se v tom devátém ročníku dělala závěrečná zkouška na ukončení druhého stupně a na základě toho vysvědčení se dala přihláška, tu posílaly školy. Ale jinak se žádné přijímací zkoušky nedělaly.“ Během tříletého studia, musela paní Š. zvládnout náročnou teoretickou výuku a praktický výcvik v nemocnici. Pro vykonání maturitní zkoušky musela paní Š. splnit povinnou praxi 57 týdnů na základních a specializovaných odděleních. „Vzpomínám si, že jsme se učily v prvním ročníku češtinu, matematiku, ruštinu a odborné předměty jako sociální péči, gynekologii a porodnictví, to jsme ale začínaly až od druhého ročníku. Pak jsme měly latinské názvosloví a anatomii a fyziologii.“

Na praxi jsme začaly chodit až od druhého ročníku, protože v prvním ročníku kdo mohl, tak dojížděl. Ale ve druhém ročníku už byl povinný internát, protože jsme chodily i na noční služby a to už se muselo bydlet na internátě. Já jsem v prvním ročníku dojížděla a od druhého už jsem musela být na internátě. Myslím, že my jsme měly první dva pokoje. Nás bydlelo šest a ve druhém pokoji jich bylo sedm, protože nás celkem bylo v ročníku patnáct. Dokonce tam s námi bydlely dvě instruktorky, který se střídaly na ty služby. Ale na tom internátě, no tam byla legrace. No vážně, my jsme tam zažily strašně moc legrace. Vycházky jsme měly jednou týdně. Myslím, že ve středu jsme mohly až do osmi, jinak žádný vycházky povolený nebyly. A v sobotu jsme myslím mohly do deseti. Jo, ale legrace tam bylo moc. Pamatuju se, jak jsme jako žákyně musely sloužit i noční službu. To jsme chodily do špitálu tak na osm hodin. A ráno jsme přišly z noční, asi tři hodiny jsme se vyspaly a hned jsme šly do školy. A taky jsme měly mezi druhým a třetím ročníkem měsíc praxe o prázdninách. A to jsme musely být taky na tom internátě. Měsíc jsme měly prázdniny a měsíc praxi. My jsme všchnu tu praxi musely dělat v hradeckém špitále. To jsme během třetího ročníku musely mít odvedenejch pětadvacet porodů, čehož bychom bývaly v Hradci nedocílily, protože tam byla spousta mediků, který nám ubírali možnost těch porodů. Takže já jsem už od třetího ročníku chodila do Chlumce na porodnici. A protože jsme z internátu mohly jezdit domů jednou za čtrnáct dní, tak na ten pátek večer, sobotu a respektive i neděli jsem vzala kolo a sjela se podívat do chlumecké porodnice, jak to tam vypadá. Když tam byl někdo na hekárně, tak jsem tam zrovna zůstala, takže tím jsem si ty porody k maturitě udělala. Jinak jsme tedy v rámci praxe musely projít všechny oddělení. To byly interna, chirurgie, infekční, kožní, dětské a ORL. Tam jsme byly asi tak na týden nebo čtrnáct dní, to už přesně nevím. Prakticky jsme byly na všech odděleních a později jsme už praktikovaly jen na gynekologii a porodnici. Myslím, že jsme tam na ty oddělení chodily tak po dvou až třech. Občas se tam objevila nějaká ta instruktorka, ale jinak nás měla na starosti staniční sestra. Ze začátku jsme dělaly takovou tu základní péči. Sklepávaly jsme a roznášely teploměry, zapisovaly teploty a tlaky a převlíkaly postele. Léky jsme v tom začátku teda rozdávát nemohly. Ale později v tom druhém ročníku jsme byly už na tý gynekologii a porodnici a tam už jsme to měly zaměřený na ten příjem rodičky, přípravu k porodu, holení a podávání klystýru před porodem. Hlavně jsme se učily poslouchat ozvy, protože to byl pro porodní bábu základ umět poslouchat ozvy. Někdo byl na šestinedělí, někdo na gynekologii a někdo na porodním sále. Tehdy šestinedělka vstávala až třetí den. Ne jako teďka, že už za dvě za tři hodiny musí vstát. To jsme naložily vozejky mís a jelo se po pokojích rozdávát mísy, oplachovat a připravovat ke kojení. S těma mísama se jezdilo před každým

kojením. To si vzpomínám, oni tenkrát ještě nebyly žádné vložky. No to byly role buničiny, který jsme musely nastříhat a naskládat. No a od třetího ročníku už jsme byly nejčastěji na tom porodním sále a věnovaly jsme se vyloženě tomu porodnictví. Musely jsme ovládat zevní vyšetření, potom i vnitřní a rektální vyšetření. A to jste musela všechno zvládnout za tři roky. Do dneška si pamatuju svůj první porod. Ten asi zůstane v každém člověku. Když jsem tam tak stála na tom porodním sále a teďka začala prořezávat hlavička a teďka prostě to svrašťelé záhlaví jak prořezávalo, to se nedalo zapomenout. Když jsem to viděla poprvé, jak se to tam různě formovalo, ty záhyby se tak různě přehazovaly, to zůstane zážitek na celý život.“ Na odborné předměty měly lékaře z hradecké fakultní nemocnice, kteří jim přednášeli. „Když jsme měly odpřednášenej určitěj počet hodin, tak jsme měly závěrečnou zkoušku. A to jsme šly jednotlivě ke zkoušce a tím jsme ten předmět ukončily.“ Během studia paní Š. žádné poplatky neplatila. Od školy dostaly na praxi půjčené uniformy. Byly to modré šaty s připínacím bílým kulatým límečkem, bílé zástěry a bílé ponožky. Od druhého ročníku směly nosit tmavě modré kabáty s kapucou, kterým se říkalo „hubertusy“. V těchto kabátech chodily do školy i na praxi. Maturitní zkoušku vykonávala paní Š. z českého jazyka, z ruského jazyka, z nauky o mateřství, z organizace zdravotnictví, z ženských chorob a ze speciální ošetrovatelské techniky (příloha E). „Když jsme ukončily zdravotní školu, tak jsme měly potom slavnostní předávání maturitního vysvědčení a osvědčení našeho povolání. To předávání jsme měly v Hradci v Klicperově divadle. Tam jsme dostaly to vysvědčení, osvědčení a odznak. Ten byl takovej kulatej, modrobílej a tam bylo napsáno střední zdravotnický pracovník.“ Po absolvování studia dostala paní Š. umístěnku do chlumecké nemocnice na porodnické oddělení. „Ony jako ty instruktorky věděly, kam máme namířeno. A myslím, že to u nás ani nikdo nechtěl vyměnit. Já jsem nastoupila do Chlumce a děvčata do Jičína, Trutnova, Vrchlabí. Někdo třeba zůstal v Hradci na klinice, někdo šel do Jaroměře a děvčata z Opočna šly do Náchoda. Takže ono to vesměs každému vyhovovalo. Já jsem teda žádný prázdniny neměla a hned po škole jsem nastoupila. Byla jsem doma tak těch čtrnáct dní a pak už jsem musela nastoupit.“ Nad otázkou, zda měla paní Š. nějakou nástupní praxi se jen usmála a počala vzpomínat na své první dny v chlumecké nemocnici. „Prvního července jsem se měla hlásit v osm hodin ráno na osobním oddělení a u hlavní sestry v Novém Bydžově. On totiž Chlumec spadal pod Nový Bydžov. Tak jsem tam jela, dostala jsem takovej štos bílejš uniform a hned mi nahlásili, že večer v osm hodin není nikdo, kdo by sloužil v Chlumci noční službu a já že jí budu sloužit. Kdepak nějaký zaučování. Naštěstí jsem to tu znala, jak jsem sem chodila v tom třetím ročníku dělat si ty porody. Aspoň jsem věděla, kam který dveře

vedou, znala jsem se s těma doktorama a sestrama. No hned první službu jsem měla s Doktorem Vondrákem, kterýho tenkrát bral žlučník. První co bylo, tak mi řekl, že mám na hlídání dvě rodičky, ale ať ho hlavně zbytečně nevolám, že mu není dobře. A že ho mám zavolat, až to začne. No naštěstí to proběhlo všechno v pořádku a oba jsme to k ránu s tím doktorem odrodili.“ Paní Š. zažila spolupráci s řádovými sestrami, které byly do chlumecké nemocnice povolány roku 1955. „Oni potřebovali pro ty sestry nějaké umístění. To byl rok, kdy se likvidovaly kláštery a bylo třeba někam ty sestry umístit. No a na žádost pana primáře Masáka, sem byly ty sestry povolány. Takže na všechny oddělení mimo dětského a novorozeneckého, kde zůstaly dětský sestry a na porodnici my jako porodní báby přišly ty řádové sestry. Ostatní zdravotní sestry byly přemístěny někam jinam do jiných nemocnic. Jako ne, že by byly propuštěny, to ne. Hodně jich přešlo do Bydžova a některý šly třeba na kliniku do Hradce.“ Na spolupráci s řádovými sestrami vzpomíná paní Š. velmi ráda. „Můžu říct, že to byly nádherný léta spolupráce s těma řádovkama. S nima se tak krásně dělalo. To bylo tak bezkonfliktní. S nima se vycházelo fakt nádherně. A ty řádové sestry tady byly myslím až do roku jednašedesát.“ Na svůj první plat si paní Š. vzpomíná přesně. „Já jsem brala zálohu 280 korun a 330 korun dobírku. Třeba šaty mě stály 150 korun. Po dvou letech jsem měla 840 korun a potom jsem brala asi 1 100 korun. Tenkrát nebyly žádný příplatky za noční služby, soboty ani svátky. Ani za přesčasy se nic nebralo. Zkrátka ať jsme do směn byly tři nebo čtyři, tak jsme ten měsíc musely obsadit a žádný „kolko hodin, tolko peněz“. Ne. Prostě se muselo sloužit. Nás tenkrát ani nenapadlo, že bysme mohly mít nějaké příplatky. Nás to bavilo. Dělalý jsme, co bylo zrovna zapotřebí. Třeba na tom šestinedělí, tam se už v půl čtvrtý budilo, protože ve čtyři hodiny bylo kojení. Takže jsme tam musely bejt s mísama a všechno připravit ke kojení. Když si dětský sestry zase odnesly děti, tak jsme rozdávaly teploměry, stlaly postele a v šest hodin se střídaly služby. V sedm byly snídaně, v osm vizita, po vizitě se rozdávaly léky, v devět byla svačina. Mezitím bylo další kojení. Kdežto na porodním sále žádný takovej harmonogram nebyl. Buď se rodilo nebo se nerodilo a nebo se hlídaly rodičky. Když přišla rodička, tak se s ní musel sepsat porodopis. Musela se vyplnit anamnéza a pak se tam vypisovala první doba porodní, druhá doba porodní, třetí doba porodní a čtvrtá doba porodní. Pak se tam napsalo datum, kdy se dítě narodilo, kolik vážilo ale takový ty věci o novorozenci, to už si dělaly dětský sestry. My jsme se staraly o tu rodičku podle stavu. Když tam byl velkej nález, tak se nejdříve dalo klyasma, poslala se po vyprázdnění vykoupat nebo osprchovat. Někdy to šlo tak rychle, že jsme ty porodopisy sepisovaly ve vaně. A někdy když byl malej nález, tak se daly ty rodičky na takzvanou hekárnou a po deseti minutách jsme

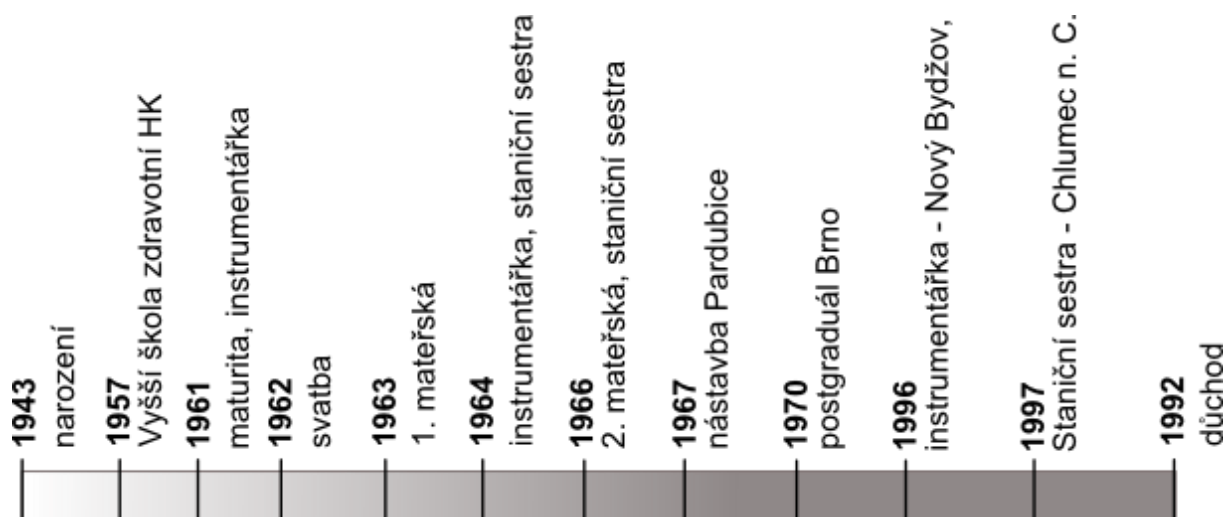
chodily poslouchat ozvy. A když byl ten nález už větší, tak jsme chodily po pěti minutách. No a dneska? Připnou monitor a je hotovo. Dneska vůbec nevědí, co to je hlídat porod. My měly dříve jenom dřevěnej stetoskop a pořád ucho na bříše.“ Paní Š. byla v roce 1974 jmenována do funkce vrchní sestry gynekologicko – porodnického oddělení v Novém Bydžově. Z tohoto důvodu roku 1974 nastoupila na nástavbové studium do Brna. Přesně se jednalo o specializační studium – obor. *„On ten dvouletej kurz byl povinněj k funkci vrchní sestry. A později se to rozšířilo i pro staniční sestry a instrumentárky, který se vzdělávaly zase v tom svém oboru. Ale jako první vlna to bylo pro ty vrchní sestry.“* Své povolání vykonávala paní Š. ráda. Více jí uspokojovala práce na porodnickém oddělení než funkce vrchní sestry. *„Já jsem později dělala vrchní sestru a asi čtyři roky před důchodem jsem požádala o zproštění funkce a vrátila jsem se na takový uklidnění do směného provozu a tam jsem si oddychla. Já bych své povolání nikdy nevyměnila. Jenom už vím, že bych dneska zůstala v těch směnách, protože, když se tak nad tím zamyslím, tak to byla samá nástupní praxe, kontrola léků, hygienický zápisy, následný kontroly a to jsem seděla a takovýhle štosy přede mnou a jenom jsem ťukala a ťukala. To byla jen samá administrativa. Kdežto v těch směnách na tom sále, no to bylo blaho.“*

7.4 Profesní dráha paní H.

Obrázek 7: Paní H.

Paní H. se narodila v roce 1943 a je jí 71 let. V roce 1957 nastoupila na čtyřletou střední zdravotnickou školu do Hradce Králové. Studium absolvovala v roce 1961 jako diplomovaná zdravotní sestra. Po složení maturitní zkoušky nastoupila do nemocnice v Chlumci, jako sestra instrumentářka. V roce 1962 se provdala. V roce 1963 odešla na mateřskou dovolenou. Do zaměstnání se vrátila v listopadu 1964. Téhož roku byla jmenována do funkce staniční sestry gynekologicko – porodnického oddělení v Chlumci n. C. V dubnu 1966 odešla paní H. na druhou mateřskou dovolenou. V listopadu 1966 se vrátila do funkce staniční sestry. V roce 1967 nastoupila na nástavbové studium v Pardubicích v oboru Porodní asistentka. Od roku 1967 zastávala funkci vrchní sestry gynekologicko – porodnického oddělení v Chlumci n. C. V roce 1970 absolvovala kurz pro vrchní sestry pořádaný v Brně. Z důvodu rekonstrukce gynekologicko – porodnického oddělení v Chlumci n. C. přestoupila paní H. v roce 1996 na jeden rok do Nového Bydžova na chirurgický operační sál, jako sestra instrumentářka. Po roce se vrátila opět do chlumecké nemocnice, do funkce vrchní sestry. Ve funkci zůstala až do svého odchodu do důchodu. Přesluhovala celkem 5 let. Do důchodu odešla v roce 2002.

Obrázek 8: Osa důležitých životních momentů paní D.

7.4.1 Ze vzpomínek porodní asistentky H. (1943)

„Mě přivedla k povolání zdravotní sestry moje tetinka. Ona studovala medicínu. Můj otec byl drogistou a pohyboval se dost jako v tom zdravotnickým směru. No, a všechny moje vzdálené sestřenice pracovaly ve zdravotnictví. Jedna dělala vrchní sestru na očním oddělení v Praze a dvě dělaly zdravotní sestry v Praze.“ Paní H. věděla už od dětství, že jednou půjde pracovat do zdravotnictví. K tomuto oboru měla vždy velmi blízko. „Já jsem vyšla ze základní školy v osmé třídě. To mi bylo čtrnáct let. Pak jsem šla rovnou studovat zdravotnickou školu do Hradce Králové. Tam jsem hned po osmičce nastoupila. Dyť já maturovala a nebylo mi ani osmnáct let a šla jsem hned do zaměstnání.“ Paní H. nastoupila do Hradce Králové na čtyřleté studium v oboru Zdravotní sestra. Do prvního ročníku v roce 1957 nastoupilo 41 studentek. K maturitě šlo v oboru Všeobecná sestra 32 studentek. „Vzpomínám si, že jsme asi dělaly nějaké přijímací zkoušky, ale to si už moc nevybavuju. On byl dost důležitěj hlavně posudek, kterej jste měla ze školy. Většinou dost záleželo na tom, jestli vaši rodiče byly angažovaný, jestli byli živnostníky a tak. Hlavní roli v tom hrála i politika a zaměstnání rodičů. Pár mých kamarádek s tím mělo velké problémy. Ale nakonec se taky na tu zdravotku dostaly. Já jsem nastoupila jako všeobecná sestra a bylo nás ve třídě jednačtyřicet a bylo nás docela dost, tak později, kdo chtěl, tak mohl přestoupit na dětskou sestru. No nakonec nás tam zůstalo dvaatřicet. Teda ten přestup jste si mohla rozmyslet v tom prvním ročníku. Pak už ne. Ale já jsem zůstala jako zdravotní sestra.“ Na dobu studia vzpomíná paní H. s nostalgií. „Vzpomínám si, že praxe nám začínala až od druhého ročníku. V prvním ročníku jsme měly

ošetřovatelskou techniku. A na to jsme měly Elzu Hlaváčkovou, to si pamatuju docela přesně. To byla naše třídní, která s náma bydlela i na internátě a dělala nám vychovatelku a instruktorku a to byla jako velmi precizní paní, která nás toho velmi naučila. Byla teda velmi přísná, ale jako něco nám dala do života, to co si myslím, že dneska ty sestry nemají. Tak v prvním ročníku jsme měly tu ošetřovatelskou techniku a od druhého ročníku jsme chodily na praxi do nemocnice. Nejdřív jsme se tam chodily jenom dívat. Od toho druhého ročníku jsme nejvíc pracovaly na chirurgii a na interně. To jsme dostaly na starost pokoje, třeba dva a staraly jsme se o ty pacienty. Šly jsme na vizitu, píchaly jsme injekce, ale všechno teda za přítomnosti té naší instruktorky. Chodily jsme ráno na šestou hodinu a byly jsme tam tak do půl jedné, do jedné, nevím přesně. No a kdo se třeba dostal na operační sál a chtěl vidět třeba dokončení té operace, tak tam mohl zůstat dýl. Ty operace někdy trvaly třeba dvanáct hodin a my jsme tam mohly bejt, jak dlouho jsme chtěly. Taky jsme chodily na ambulance. To bylo pěkný. Pak jsme ještě chodily v rámci praxe domů k pacientům, kde jsme jim aplikovaly i nějaký injekce anebo co bylo potřeba na tom obvodě. Když jsme procházely ty oddělení, tak jsme tam chodily po třech a kromě instruktorky tam na nás dohlížela i staniční sestra. Když tam třeba instruktorka nebyla, tak nám ta staniční dávala různé úkoly a zadání, kterejm jsme se pak věnovaly. No a ve škole nám přednášeli lékaři. Dokonce jsme byly ve druhém ročníku poprvé na pitevně. Učili nás všechny ty odborné předměty jako třeba hematologii, chirurgii nebo farmakologii. Ti lékaři nám chodili přednášet do školy.“ V rámci praktického výcviku byly studentky zapojeny do trojseměnného provozu. „My jsme normálně chodily v rámci praxe do směn. Na odpolední i na noční jsme chodily. A pamatuju si, že když jsme šly na tu noční, tak jsme dostaly černý kabáty s kapucou a místo poutka jsme měly řetízek. A uniformy jsme měly taky moc pěkný. Nosily jsme bleděmodré šaty a bílé zástěry s naškrobeným čepcem. My jsme si ho vždycky škrobily v rýžovém škrobu a pečlivě jsme si ho vyžehlily. Vpředu musel bejt puk a jako hrozně nám záleželo na tom, abychom byly jako ze škatulky. A musely jsme tak i bejt. My jsme měly na internátě vlastní žehlírnu, takže většinou jsme se pohybovaly v té žehlírně a šlechtily jsme se, abychom měly pěkné uniformy a nažehlené límečky.“ Uniformu fasovaly studentky od školy. Jediné poplatky, které si paní H. vybavuje, byly za pobyt a stravu na internátě. „Tenkrát jsme platily 320 korun na měsíc za ten internát. Jo a vybavuju si, že třeba jízdenka domů mě stála dvě koruny a trolejbus vyšel padesát haléřů.“ Nejraději paní H. vzpomíná na dobu strávenou na internátě. „My jsme musely povinně bydlet na internátě. Já jsem bydlela ještě se dvěma dívkami. Mně se tam hrozně líbilo. Já jsem byla jedináček, takže jsem tam celý ty čtyři roky bydlela s úžasnejma

kamarádkama. Dodnes se scházíme a píšeme si. Na tom internátě s námi byly i tyhle instruktorky, který tam i spaly. Pak tam vždycky na chodbě seděla služba, která zapisovala, kdo kdy přišel. My jsme měly vycházky jen v určitý hodiny. Jednou do týdne jsme mohly do osmi hodin. Jinak jsme musely bejt do večere na internátě. Večere byly v půl sedmé. Po té večeri jsme se všechny postavily a ten, kdo měl hlášení o tom dnu, musel vždycky vybrat nějakou píseň, která se pak zazpívala. A bylo to krásný. Takový to bylo kolektivní a hrozně ráda na to vzpomínám.“ Studium ukončila paní H. v roce 1961. „Já jsem skončila jako diplomovaná sestra. To byla taková diplomová slavnost, kde nám rozdali diplomy a odznaky. My jsme na něm měly napsáno: „Sloužím zdraví pracujících“. To byl ještě takovej ten socialistickéj. Byl tam ten kříž. Teprve pozdějc jsme dostaly nebo jsme si mohly koupit ten s tím kahanem.“ Po absolvování studia nastoupila paní H. do chlumecké nemocnice jako sestra instrumentářka. „Když jsem nastoupila do Chlumce, tak zrovna odcházely řádový sestry a bylo třeba převzít inventář. Já jsem maturovala v květnu a desátého června jsem hned nastoupila do práce. No a tam se mě ptali, co bych jako chtěla dělat. No a já jsem říkala, že kdyby tak bylo volno na operačním sále, že by se mi to moc líbilo. Takže jsem se stala jedinou instrumentářkou na operačním sále. A moc se mi tam líbilo.“ Paní H. nastoupila ihned do plného provozu, bez jakékoli zkušební praxe. „Když jsem tam nastoupila, tak zrovna odcházely řádový sestry. Ale můžu říct, že to byly sestry velmi erudovaný, velmi precizní a prádlo, který jsem od nich měla složený, to už nikdy nikdo tak nedokázal složit a udělat, jako to dokázaly ony. On nebyl nikdo, kdo by na mě mohl dohlížet. Řádový sestry odcházely, ale ještě dokud tam byly, tak mě řekly, kde je destilovaná voda, kde jsou sterilizátory na operačních sálech nebo jak se sterilizuje. No nikdo mě nic nenaučil. Jednou mě poslali do Bydžova na operační sál na instrumentování. Tam mi řekli: tohle je kartáček a tohle je peán. Takže tímhle způsobem jsem se to všechno musela naučit sama. No, a když jsem se myla k prvnímu císaři, tak pan primář Masák si o všechno řekl a všechno jsem se to naučila od nich, protože tam nebyl nikdo, kdo by mě to naučil. A všichni tam na mě byly fakt moc hodní. Ty začátky byly dost těžký. Brala jsem 820 korun. A za to, že jsem sloužila tu pohotovost, jsem měla ještě 140 korun za měsíc. A to byly slušný peníze. To mi teda ostatní sestry záviděly. Tak třeba svatební střevičky mě stály 72 korun. Jinak teda hodiny navíc se neproplácely. Ani svátky a víkendy. No já jsem tam byla jediná instrumentářka, takže jsem každěj den sloužila. Když jsem jela po pracovní době domů, tak doma museli vědět, kde jsem a kde se pohybuju. Když bylo třeba a dělal se třeba císař, tak pro mě přijela sanitka a já jsem okamžitě jela instrumentovat. Dokonce, když jsem se vdávala, tak jsem sloužila a kdyby se bejvalo něco

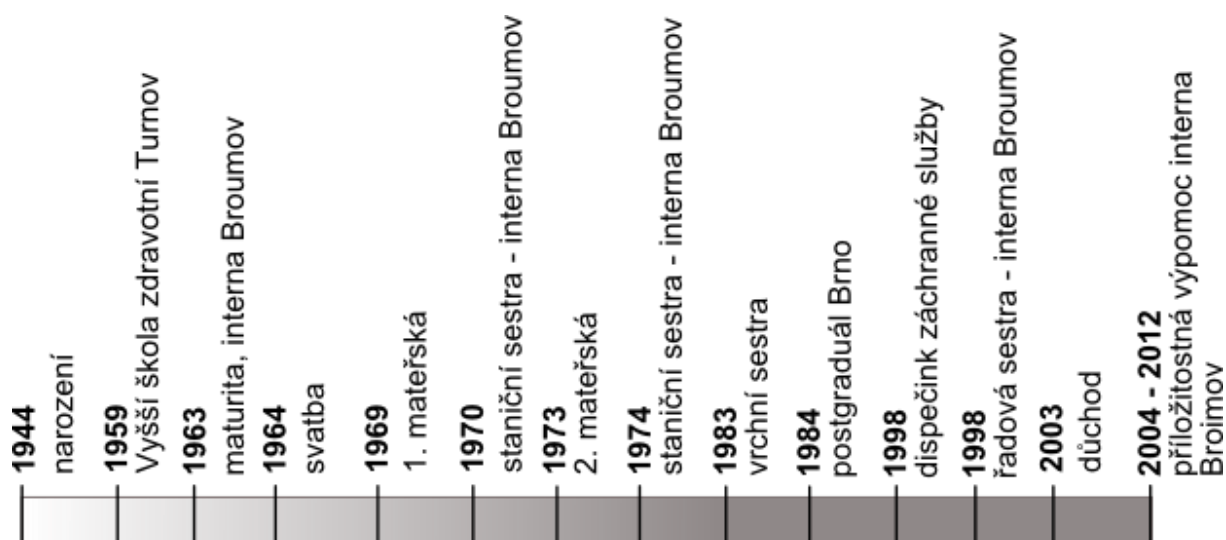
dělo, tak jsem byla připravená jít od svatebního stolu rovnou instrumentovat.“ Po návratu z mateřské dovolené nastoupila paní H. do funkce staniční sestry na gynekologicko – porodnickém oddělení v Chlumci n. C. V roce 1967 nastoupila na nástavbové studium v oboru Porodní asistentka do Pardubic. „Ve špitálu mi nabídli, abych si udělala porodní asistentku. Tak jsem se přihlásila do Pardubic na tu porodní asistentku. To bylo na rok. A pak se dělala na závěr něco jako taková maturita z porodnictví.“ Paní H. zastávala od roku 1967 funkci vrchní sestry na gynekologicko – porodnickém oddělení v Chlumci n. C. Z tohoto důvodu si musela dodělat následné vzdělání v Brně. „Pak jsem si ještě jako vedoucí pracovník musela udělat ještě to Brno. Tam jsem jezdila na nějaký přednášky a pak se dělaly zkoušky. A když jste dodělala to Brno, tak vám zvýšili plat.“ Své povolání vykonávala paní H. s velikou hrdostí a láskou. „Já bych se bejvala pro ten špitál přetrhla. Ale jen do toho roku osmdesát devět. Pak už to nestálo za nic. Potom už šlo o koryta, kdo si co zprivatizuje. A těm doktorům už šlo jen o tohle a ani mezi těma doktorama už nebyla taková soudržnost. To byl jeden proti druhému a už začal boj. Jako já bych za ten špitál i dejchala, ale jenom do toho roku devětaosmdesátýho. Dnes mi nejvíc vadí chování personálu, hlavně doktorů. A ty dokumentace, no to je hrůza. Když někam přijdete, tak vás tam ošetří, ale že by na tom pacientovi někomu záleželo? Dneska je ten pacient veliká kapka vody ve velikém moři. Člověk je dnes jen kus dřeva a neznamená nic. Jako najít dneska někoho, kdo by s váma tak jako lidsky promluvil, to je teda zázrak.“

7.5 Profesionální dráha paní V.

Obrázek 9: Paní V.

Paní V. se narodila v roce 1944 a je jí 70 let. V roce 1959 nastoupila paní V. na čtyřletou střední zdravotnickou školu. Maturitu absolvovala v roce 1963. V létě téhož roku nastoupila na interní oddělení broumovské nemocnice. Vdávala se v roce 1964. V roce 1969 nastoupila na první mateřskou dovolenou, která trvala půl roku. Počátkem roku 1970 se vrátila do trojsměnného provozu. Od září roku 1970 zastávala funkci staniční sestry. V červnu 1973 nastoupila na druhou mateřskou dovolenou. Od ledna 1974 vykonávala opět funkci staniční sestry. V roce 1983 byla jmenovaná do funkce vrchní sestry interního oddělení. V roce 1984 absolvovala v Brně kurz pomaturitní vzdělávání pro vrchní sestry. Od roku 1989 žádala opakovaně o sesazení z funkce vrchní sestry. Aby se této funkce zbavila, přihlásila se do výběrového řízení, které vyhrála a od podzimu 1992 pracovala na dispečinku záchranné služby města Broumov. V roce 1998 byla záchranná služba v Broumově zrušena a paní V. se vrátila do trojsměnného provozu na interní oddělení v Broumově. Po půl roce byla broumovská interna přeměněna na následná lůžka. Paní V. odešla do důchodu v roce 2003. Celkem ještě přesluhovala 8 let až do roku 2012.

Obrázek 10: Osa důležitých životních momentů paní V.

7.5.1 Ze vzpomínek zdravotní sestry V. (1944)

„No, abych řekla pravdu, tak já jsem se dobře učila, a měla jsem samé jedničky. Měla jsem taky dobrý rodinný zázemí, to jo. Naši mě přemlouvali, abych šla na gympl, ale mojím snem byla medicína. Ale já byla vždycky tak nějak víc praktická. Tak jsem si říkala, že když se na tu medicínu z toho gymplu nedostanu, takže vlastně nebudu nic. Tak jsem si říkala, že půjdu na zdrávku a když tak udělám přijímačky na tu medicínu a vezmou mě. Naštěstí jsem šla na tu zdrávku. Ona mamka by mě stejně na těch studiích nemohla držet. Já měla ještě další ségry.“

Paní V. toužila pracovat ve zdravotnictví. To, že nešla studovat medicínu, jí nikdy nemrzelo. *„Já jsem studovala střední zdravotnickou školu v Trutnově. Vzpomínám si, že jsme dělaly přijímačky z takových těch všeobecných předmětů. Čeština a ruština tam byla a možná, že i něco jinýho. To už přesně nevím. Ale myslím, že nás vzali skoro všechny. Ve třídě nás bylo asi třicet a dětských sester asi taky kolem třiceti. Já jsem se těch přijímaček nebála. Já jsem byla jedna z mála, co měla samý jedničky a hlásila se na zdrávku.“* Paní V. studovala čtyřletou zdravotní školu v Trutnově, obor zdravotní sestra. Pro přijetí musela splnit přijímací zkoušku. *„Vzpomínám si, že jsme tam měly celý čtyři roky ruštinu. Pak jsme měly z těch normálních předmětů dva roky matematiku, chemii, fyziku a dějepis. A z odborných jsme měly internu, chirurgii, ošetřovatelskou péči, latinu, farmacii, patologii, dokonce jsme měly i němčinu, ale ta byla dost chabá. Pak jsme měly gynekologii a porodnictví. Prostě všechny tyhle odborný předměty. Ale kromě interny a chirurgie nám to, myslím, začínalo až od druháku. Ty odborný předměty nás učili doktoři, většinou byli ze špitálu. Ale my jsme bohužel*

neměly žádný knížky. My, co jsme si nenapsaly, to nebylo. To bylo fakt nepříjemný. Na celej intr byla jedna knížka z interny a jedna z chirurgie a nic víc. A to si nějaký ty šprtky vždycky vzaly a k nám se to někdy ani nedostalo.“ Na praxi chodily studentky od prvního ročníku. Do nemocnice začaly chodit na praxi od druhého ročníku. „V prváku jsme měly praxi takovou, abychom se naučily, jak pracují dělníci, tak jsme chodily do Textlenu a do elektrárny v Poříčí. A v tom Textlenu, ne že bysme jako pracovaly u strojů, jen jsme tam tak pomáhaly. To byla naše praxe. No a od druháku už nám začala praxe v nemocnici. To jsme tam chodily nejdřív jako uklízečky, jako takové pomocnice. To jsme ještě neměly ani uniformu, jen takový pláště přes civilní oděv. To jsme myly mísy, stolečky a občas nás sestřičky nechaly omýt i nějaké pacienty. A ve třetáku, to už pak byla praxe samozřejmě za dohledu instruktorek a ve čtvrtáku taky. To jsme dostaly takový pěkný uniformy. Takový bleděmodrý s bílejma zástěrkama. Ale nejhorší byl ten čepec. Musely jsme pod nim mít pěkně uhlazené vlasy. Já měla hodně vlasů a nosila jsem ohon. A to bylo furt tajdle sponečka, tajdle pérko. A teď, když jsme musely ty čepce pořád škrobit, to byla otrava. To nám předaly čtvrtáčky, ony na to měly rejžovej škrob. Ten prej byl na to jako nejlepší. A když jsme jim řekly, tak nám to i udělaly. No a od čtvrtáku jsme už normálně chodily na noční služby. Samozřejmě jsme tam musely být se sestrou, která na nás dohlížela. A o prázdninách mezi třetákem a čtvrtákem jsme měly čtrnáct dní souvislé praxe. My jsme prošly snad všechna oddělení. Byly jsme různě rozděleny a na jednotlivá oddělení jsme chodily tak po čtyřech. Dokonce jsme si musely vést deník praxe.“ Všechny studentky, které navštěvovaly zdravotnickou školu v Trutnově, bydlely na internátě dobrovolně. V této době nebylo povinné bydlet na internátě. Za internát se platil měsíční poplatek 320 korun. Protože by pro paní V. bylo takřka nemožné do školy dojíždět, bydlela s dalšími dívkami na internátě v Trutnově. „To tenkrát bylo hrozný. Tam s náma bydlely třeba holky broumovačky, se kterejma jsme se kamarádily, bylo jim osmnáct pryč a ty se taky musely podřídít. Taky musely chodit na vyučování ve „štrúdlech“. Jako nás tenkrát ani nenapadlo, že nás nějak omezujou, že by na to vlastně neměli ani nárok. To jsme měly takový odjezdový sešitky, a když jsem jela domů, tak mně naši museli potvrdit odjezd a příjezd. Já jsem si to pak teda podepisovala sama. Já jsem uměla napodobit tátův podpis. Naši to věděli, že už jim to ani nedávám. No ale jinak to na tom intru bylo přísný, teda to jo. Já jsem se přihlásila na angličtinu a pak jsem ještě začala hrát volejbal za dorostenky a to jsme taky musely chodit na trénink a měly jsme toho volnýho pohybu trochu víc. A když nás vyhnaly z toho intru na večeri! No to bylo něco. Představte si, celej intr, že jo. A my jsme všechny musely jít v tom „štrúdlu“. A když jsme se pak zase v tom „štrúdlu“ vracely na intr, tak

nějaký holky šikovně zdrhly, aby mohly jít na rande, páč ona tam byla blízko lesnická škola. Jo to se říkalo: „Lesáci a zdravotnice, zásobují porodnice“. Ale to my jsme nedělaly. Já jsem bydlela se šesti holkama a my jsme tam měly kluky, se kterejma jsme chodily hrát volejbal. Ale to byli opravdu kamarádi, žádný známosti jsme s nima neměly. My jsme tam měly vážně moc dobrou partu. První dva roky nás bylo na pokoji šest a ve čtvrtáku jsme byly čtyři. To už jsme se protekcí dostaly úplně nahoru do poschodí. No a ráno v sedm hodin se vzbudil celej intr a všechny jsme musely jít na ranní rozcvičku. Pak se šlo na snídani a od osmi hodin jsme měly vyučování. To nám chodili přednášet doktoři z nemocnice.“ Paní V. ukončila studium v roce 1963 jako zdravotní sestra. Maturitní zkoušku složila z českého jazyka, z ruského jazyka, z interny, z chirurgie, z organizace zdravotnictví a z ošetrovatelské techniky. Prospěla s vyznamenáním (příloha F). *„Když jsme pak končily, tak jsme dostaly odznak. Bylo tam myslím napsáno: „Sloužím zdraví pracujících“. A pak ještě vysvědčení, že jsme způsobilý vykonávat povolání zdravotní sestry.“* Po ukončení studia nastoupila paní V. na umístěnku do Broumova na interní oddělení. *„Já jsem nastoupila na internu hned v červenci a strávila jsem tu převážnou část svého života. Když jsem nastupovala, tak už ve špitále žádný řádový sestry nebyly. Ještě byly nějaké v broumovském klášteře. Jinak jsem tedy měla nástupní praxi asi půl roku. A když jsem měla tu nástupní praxi za sebou, tak se mi zvedl plat o padesát korun. Ale po prvním týdnu jsem sloužila sama víkend. Oni si mě očíhli a asi usoudili, že jsem šikovná. Jako žádnej „průser“ jsem tam nikdy neudělala.“* Paní V. si dodnes pamatuje, za co utratila svou první výplatu. *„Já jsem měla nástupní plat 800 korun. Měla jsem 250 korun zálohu a 550 korun dobírku. To se tenkrát tak dělalo. To jste měla jistý. Žádný přesčasy, víkendy nebo svátky se neproplácely. A z první výplaty jsem si koupila fakt luxusní lodičky. Ty mě stály 130 korun. Pak jsem si koupila manšestráky a ty mě vyšly na 65 korun. Ségře jsem koupila hodinky za 240 korun. A doma jsem na bydlení přidala 250 korun. Po dvou letech jsem dostala přidáno a brala jsem přes tisícovku.“* Paní V. pracovala na interním oddělení – muži. Na starosti měla nejen lůžkovou část, ale i ambulanci. *„My byly na dvě patra. U nás bylo dvaatřicet lůžek a nahoře bylo čtyřiačtyřicet. Tam byla další sestra. Ale když nám přivezli příjem, tak jedna z nás musela jít na ambulanci natočit EKG a tak. No a ta druhá zodpovídala za obě patra. My jsme tam měly hezký vztahy i mezi doktorem a sestrou. Když byl někdo těžkej, tak nám normálně ten doktor pomohl, abysme toho pacienta netahaly sami. Takže ty vztahy tam byly moc pěkný. Někdy tam bylo tak plno, že se musela přidávat i lehátka. To tedy člověk švihal, aby všechno stihnul. To se ráno budilo v pět, abychom to všechno do vizity stihly.“* Od roku 1970 zastávala paní V. funkci staniční sestry interního oddělení v Broumově.

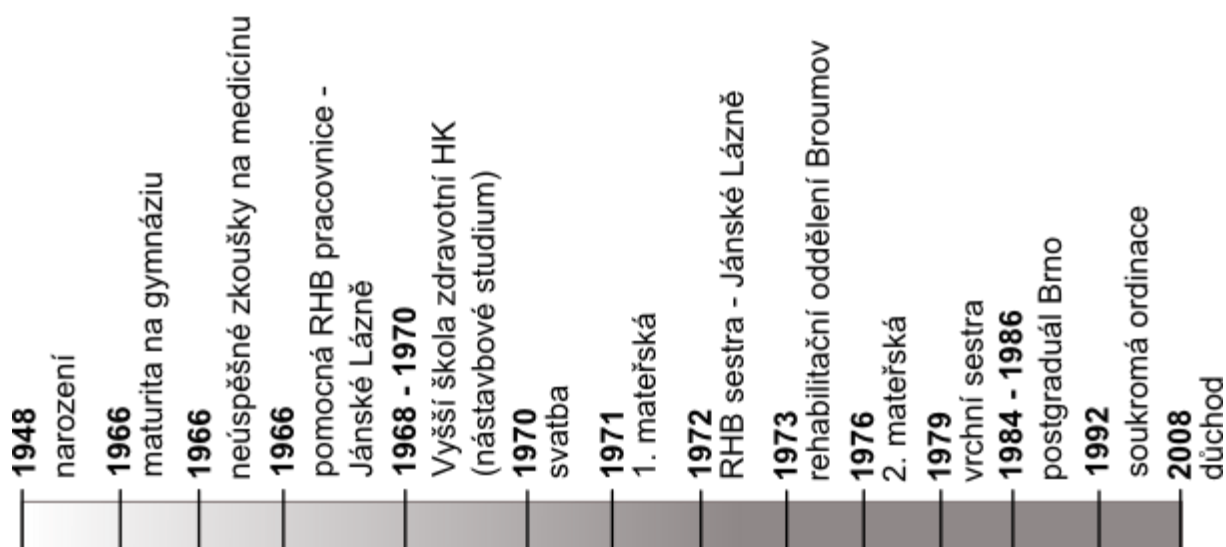
V roce 1983 byla jmenována do funkce vrchní sestry interního oddělení v Broumově. Jako každý vedoucí pracovník si musela dodělat pomaturitní vzdělání. Jak dokládá vysvědčení (příloha G), paní V. absolvovala Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků v Brně s vyznamenáním. Studium trvalo jeden rok. Zkoušky se konaly z následujících předmětů: vybrané kapitoly z marxismu – leninismu, psychologie, řízení a ekonomika zdravotnictví, teorie komplexní ošetrovatelské péče, organizace práce a provoz ošetrovací jednotky a speciální ošetrovatelská péče. „*Já jsem si musela udělat to Brno. Dělal jsem to dálkově při práci. My jsme se tam učily práva, zákoník práce, zdravotnický vyhlášky, ty mě štvaly teda nejvíc. Ale to už jsem měla manžela a dvě děti, ale taky bohužel sousedy. To bylo hrozný se po čtyřicítce učit znova. Jednu kolegyni vyrazili a ona byla z Broumova a pak ty zkoušky musela opakovat. Ve špitále to věděli. Všichni to věděli. Manžel, děti i sousedi. A tak jsem si říkala, no jestli mě vyrazej, tak snad budu chodit kanálama.*“ Paní V. nikdy nelitovala, že se rozhodla pro povolání zdravotní sestry, ale dnes by se asi tak už nerozhodla. „*Já to dělala ráda a dělala bych to i ve své době znovu. Ale teď už asi ne. A nejvíc mě štve, že uděláte čtyřletou zdrávku, pak budete tři roky dělat bakaláře, abyste vůbec něco v té praxi jako mohla dělat. To můžete jít rovnou na medicínu. Já to prostě nechápu. Dyť ty holky tady dělají stejnou práci. Já jsem pro specializaci. Třeba na JIP, ARO, neurochirurgii nebo operační sály. Ale dyť ty holky, co dneska udělají tu zdrávku jsou míň, jak ošetrovatelky. Dyť ta sestra nepotřebuje vzdělání polo – inženýra. Já nevím. Ale rozhodně mě to nemrzí, že jsem tu práci dělala, to tedy opravdu ne. Vždycky mě moc potěší, když mě někdo pozná na ulici a vzpomene si, že jsem dělala na té interně.*“

7.6 Profesionální dráha paní Z.

Obrázek 11: Paní Z.

Paní Z. se narodila v roce 1948 a je jí 66 let. V roce 1966 absolvovala paní Z. gymnázium. Neúspěšně se hlásila na medicínu a na nástavbové studium v oboru Rehabilitační sestra. Po absolvování studia šla pracovat do Jánských Lázní jako pomocná rehabilitační pracovníce. V roce 1968 byla přijata na dvouleté dálkové studium do Hradce Králové v oboru Rehabilitační sestra. Po několika měsících přestoupila na denní studium. Nástavbové studium ukončila v roce 1970. Na podzim roku 1970 se provdala a od roku 1971 byla na mateřské dovolené. Zpět do Jánských Lázní se vrátila v dubnu roku 1972. V roce 1973 přešla na lůžkovou část rehabilitačního oddělení broumovské nemocnice. V roce 1976 odešla na druhou mateřskou dovolenou. Na rehabilitační oddělení broumovské nemocnice se vrátila roku 1978. V roce 1979 byla jmenována do funkce vrchní sestry rehabilitačního oddělení v Broumově. V letech 1984 – 1986 si dodělávala následné vzdělávání v Brně. V roce 1992 přešla do soukromé rehabilitační ordinace. Do důchodu odešla v roce 2008. Celkem má za sebou paní Z. praxi 40 let ve zdravotnictví.

Obrázek 12: Osa důležitých životních momentů paní Z.

7.6.1 Ze vzpomínek rehabilitační sestry Z. (1948)

„No já jsem chtěla dělat zdravotní sestru od malička. Po devátý třídě jsem chtěla jít na zdravotku, jenomže jsem skončila se samýma jedničkami a ten náš ředitel školy přemluvil naše, aby mě dali na gymnázium. Takže jsem skončila na gymnáziu. Ale stejně jsem se potom přihlásila na medicínu a na rehabilitační sestru. Bohužel jsem se tam nedostala, tak jsem nastoupila do Jánských Lázní, jako pomocná rehabilitační sestra a začala jsem to studovat dálkově. Ale tento typ studia mi naprosto nevyhovoval. Víte, jak to je, když člověka nic nehoní, tak pak všechno na poslední chvíli, takže jsem po pár měsících přestoupila na denní studium.“

Paní Z. toužila od dětství být zdravotní sestřičkou. Motivovala jí chuť pomáhat ostatním lidem. Velmi jí mrzelo, že měla na základní škole samé jedničky a nemohla jít studovat vysněný obor. „Nakonec jsem se přeci jenom dostala na tu rehabilitační sestru do Hradce. Vzpomínám si, že jsme tam dělaly přijímací zkoušky z biologie a taky talentovky.“ Studium trvalo dva roky. Po absolvování vyšla paní Z. jako rehabilitační pracovnice. Žádné poplatky za studium paní Z. neplatila. „Vzpomínám si, že jsme se učily internu, chirurgii, psychologii, organizaci zdravotnictví, anatomii, fyziologii, léčebně tělesnou výchovu, léčbu prací a spoustu dalších předmětů. To už si všechno nevybavuju. Nejdůležitější pro nás byla ta léčebně tělesná výchova a anatomie. Taky si vybavuju, že jsme každé tejdny jeden den chodily na praxi do nemocnice. To jsme se střídaly na všech možných odděleních, který ve fakultce existují, internou počínaje a psychiatrií konče. Učily jsme se píchat injekce, odebírat krev, měřit tlak,

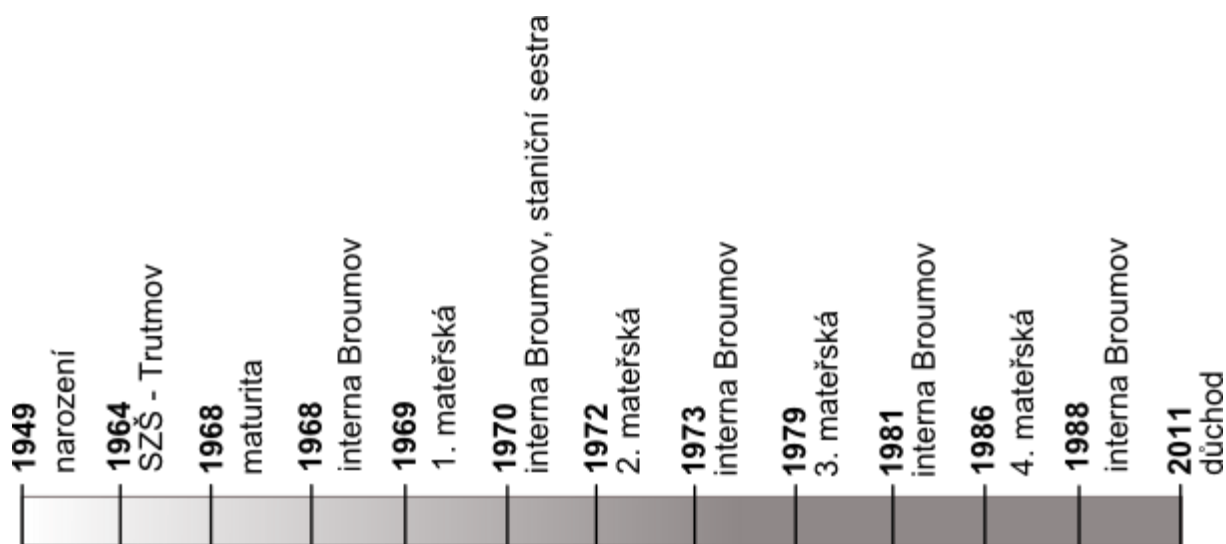
stlát lůžka, umývat mísy a takovýhle ty věci. Nikdy se nám nestalo, že bysme tam byly samotný. Vždycky na každém oddělení nás měla na starosti nějaká instruktorka. Na ta oddělení jsme vždycky chodily ve dvojicích. Pamatuju se, jak nás na praxi hodnotily instruktorky podle deníku praxe, který jsme si vedly. No a odborný předměty nám přednášeli lékaři. To pak byly ústní a písemný zkoušky.“ Paní Z. zpočátku studovala dálkově, později však přestoupila na denní studium. Aby si zjednodušila dojíždění do školy, požádala o ubytování na internátě. *„Já jsem ze začátku dojížděla z Dobrušky a myslela jsem si, že to budu zvládat. Ale nešlo to, tak jsem po třech měsících požádala o internát. To bylo lepší, protože ty praxe začínaly brzo a to dojíždění bylo vysilující. To jsem nebyla schopná vydržet. Na internátu se mi moc líbilo. Byla tam skvělá parta. Bydlelo nás osm na pokojí a všechny ze třídy. Když jsme se chtěly učit, tak každá zalezla někam jinam. Někdo šel do koupelny, někdo na balkon a někdo dokonce i na záchod. Měly jsme hrozně těžkou anatomii a interna byla taky děsná. Naštěstí jsme se mohly učit z normálních učebnic pro zdravotnický školy. To si pamatuju, jak ty starší holky říkaly, že ani žádné učebnice neměly a musely jim stačit jenom poznámky z hodin. No ale jinak na tom internátě to byl tvrděj režim. Čtrnáctiletý nebo dvacetiletý, všechny jsme to měly stejný. My jsme měly každou středu povolenou vycházku do deseti hodin. Ale jinak se muselo bejt do večere na internátě. A na víkendy jsme mohly jezdit domů.“* Závěrečná zkouška se skládala z části teoretické a praktické. Teoretická část byla z předmětů neurologie a léčebně tělesná výchova. Paní Z. si nevzpomíná, že by po ukončení studia dostala nějaký odznak. Po absolvování studia se vrátila zpět do Jánských Lázní. Po té se vdala, otěhotněla a po mateřské dovolené nastoupila v Broumově na rehabilitační oddělení. *„Vzpomínám si, že jsem dělala asi půl roku nástupní praxi. Můj první plat byl 850 korun. Z toho se dalo uživit, ošatit a ještě jsem si něco ušetřila. Pamatuju, že jsme nejčastěji měly pacienty po obrně a myopatií. Pak přibývaly nové diagnózy jako třeba pacienti po operaci páteře. Byly jsme tedy plně obsazený.“* V roce 1986 paní Z. absolvovala dvouletou atestaci v Brně. *„To byla vlastně taková další maturita. Každýho půl roku se na čtrnáct dní jezdilo do Brna. Tam byla taková nalejvárna. To jsme si psaly a pak se hned dělaly zkoušky a testy.“* Své povolání dělala paní Z. opravdu ráda. *„Kdybych si měla vybrat znova, tak bych nedělala nic jinýho. I v dnešní době. Vždycky to byla moje touha.“*

7.7 Profesní dráha paní S.

Obrázek 13: Paní S.

Paní S. se narodila v roce 1949 a je jí 65 let. Vystudovala 9 tříd základní školy v Hronově. Otec paní S. byl horníkem a matka paní S. byla tkadlena. V roce 1964 byla paní S. přijata ke studiu na čtyřleté zdravotní škole v Trutnově. Studium ukončila v roce 1968. V červenci téhož roku nastoupila na interní oddělení – ženy v Broumově. V roce 1969 odešla na první mateřskou dovolenou. Na interní oddělení - ženy se vrátila v roce 1970. Ve stejném roce byla jmenována do funkce staniční sestry. O dva roky později odešla na druhou mateřskou dovolenou. Do broumovské nemocnice se paní S. vrátila v roce 1973. Nastoupila na interní oddělení – muži. Po návratu již funkci staniční sestry nevykonávala. V roce 1979 odešla na třetí mateřskou dovolenou. Na interní oddělení – muži se paní S. vrátila v roce 1981. V roce 1986 odešla na čtvrtou mateřskou dovolenou. Na interní oddělení – muži se opět vrátila v roce 1988. Paní S. přesluhovala 2 roky. Do důchodu odešla v roce 2011.

Obrázek 14: Osa důležitých životních momentů paní S.

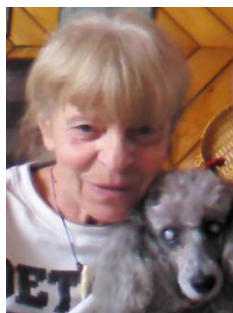
7.7.1 Ze vzpomínek zdravotní sestry S. (1949)

„Já jsem původně chtěla dělat nějakou techniku. Rodiče mi to ale vyvrátili, že ne, že v žádném případě. Myslím, že tenkrát chtěli na školách nějaký ty průměry, jako co kdo, kolik bude studentů, na který škole. No tak mně pak bylo navrženo, jestli nechci jít dělat zdravotnickou školu. Tak jsem teda svolila, že tam půjdu. Já jsem teda od dětství k tomu nějak netíhla. Moje vzdálená příbuzná byla porodní asistentka. To byla sestřenice mojí babičky. Jmenovala se Ludmila Mojžíšová. Ona dělala takovej speciální tělocvik pro ženy, které nemohly otěhotnět. Ale my jsme se rodinně moc nestýkali, takže mě to nijak neovlivnilo. To bylo spíš na ten popud ze školy.“ Paní S. se pro studium na zdravotní škole nerozhodla sama. Bylo jí to navrženo školou a posléze i rodiči. Paní S. tedy při výběru budoucího povolání nebyla vedena přímou motivací, že by toto povolání bylo jejím snem. *„Já jsem se tedy přihlásila na zdravotní školu do Trutnova. Vzpomínám si, že se dělaly přijímací zkoušky. Myslím, že to byla čeština, matematika, pak takovej všeobecný přehled a myslím, že i dějepis tam byl.“* Paní S. studovala zdravotní školu v Trutnově, čtyřletý obor s maturitou. Přesný průběh přijímacích zkoušek si již nevybavuje. *„Jo, tak to studium trvalo čtyři roky. První ročník, to byla klasika, to jsme měly ty všeobecný předměty jako fyzika, matematika nebo chemie. Pak nám začala somatologie, latina, němčina a ruština. No to byly jazyky, člověk si říkal, v životě to potřebovat nebudu. No a pak jsme měly praxi. Nejdřív jsme si to zkoušely všechno na modelech ve škole. To jsme se učily převlíkat postel, koupel na lůžku a takový věci. Jinak v prváku jsme chodily na praxi do Textlenu a já jsem konkrétně byla i v elektrárně v Poříčí. No a pak jsme začaly jednou v týdnu chodit na praxi do nemocnice. To nás tam bylo tak šest na oddělení. Ale tam jsme dělaly jenom pomocný práce. Bylo to takový seznamování se s oddělením. To jsme ještě k lůžku nešly.“* Na praxi do nemocnice chodily studentky v plášti a civilním oblečení. *„Uniformy jsme ještě neměly. To jsme dostávaly postupně. Chodily jsme v bílém plášti a na hlavách jsme měly bílej šátek. Až později jsme dostaly takový ty klasický modrý šaty s odepínacím límečkem, bílou zástěru a čepce. My už jsme měly takový čepce ve tvaru písmena „T“. To se jen proplo. Akorát jsme to musely trochu naškrobit. No a pod tím čepcem jsme musely mít schované všechny vlasy. To jsme byly samá sponečka na hlavě. Nesměly jsme být namalovaný a nehty jsme musely mít na krátko zastřižené. A pochopitelně ani žádné šperky. No a do školy jsme nesměly nosit ani kalhoty, musely jsme chodit v sukních. Ale to se postupně odbourávalo. To bylo tak v tom prváku, že jsme musely povinně nosit ty sukně.“* Paní S. jako dojíždějící studentka bydlela na internátě, který tou dobou nebyl povinný

pro všechny studentky. Tehdejší poplatek za internát, jak uvedla paní S., byl stanoven na 320 korun za měsíc. „My jsme byly ve třídě rozděleny na tři skupiny. To byla skupina holek z Trutnova, takže ty už se znaly ze základky. Pak byla skupina dojíždějících, který byly z okolí a nemusely bydlet na intru. A pak jsme tam byly my, skupina internátních. Pro mě dojíždět nepřipadalo v úvahu. A mě se tam líbilo. Každý víkend jsme mohly jezdit domů. Měly jsme povolený vycházky, myslím, že do šesti. Potom jsme šly na večeri. To jsme chodily do jídelny. Ta nebyla na tom internátě. Chodily jsme „ve štrúdlech“, tak jsme tomu říkaly. No a to osobní volno, nebo ty vycházky se nám později prodloužily až do sedmi hodin. To jsme měly přesně stanovený. Tam byl tvrdý režim. To nás furt chodily kontrolovat vychovatelky, jestli se učíme, kdy máme. To bylo přesně daný, kdy se máme učit a kdy můžeme mít volno. U vchodu měly takovou recepci, my jsme tomu říkaly „kukaň“. Tam takhle ta vychovatelka seděla a po večeri nás chodila po pokojích kontrolovat. V devět hodin byla večerka a to kontrolovaly, jestli je klid. Ani pokoje jsme nemohly mít zavřené. To jsme měly furt otevřený dveře, aby nás líp hlídaly. Mě se tam vcelku líbilo. Jaký jsme si to udělaly, takový jsme to měly. Já jsem bydlela se třema holkama. Jedna byla z Náchoda a ty dvě ze Dvora Králové. Ale celkem jsme si rozuměly.“ Na zkoušky se učily studentky z odborných knih pro zdravotní školy. „Jo, my jsme si dělaly zápisky z toho, co nám doktoři odpřednášeli. Na ty odborný předměty nás učili většinou doktoři z nemocnice, a občas nějaký ten externista. A jinak jsme měly vlastní knížky a učebnice.“ Po ukončení studia obdržela paní S. diplom a odznak. „Já jsem skončila, jako diplomovaná setra. A k vysvědčení jsme dostaly odznak. Byl kulatej a bylo tam: „Sloužím lidu“. My jsme tam měly myslím červenej kříž.“ Po absolvování studia nastoupila paní S. na umístěnku do Broumova na interní oddělení. „Já jsem nastoupila v Broumově. My jsme teda dostávaly umístěnky, takže jsem měla na výběr Jaroměř a Broumov. Já jsem šla do Broumova. Nastoupila jsem na interní oddělení a zůstala jsem tam celý život. Začala jsem na interně ženy a pak jsem šla na muže. Občas tedy proběhlo nějaké to těhotenství, ale jinak jsem jinam nešla. My jsme tam měly výbornej kolektiv. A chlapi se nám směli, že jsme takovej babinec a ještě si jdeme sednout do hospody a zase samý báby. No, my jsme takhle chodily, když byly nějaký společný akce. Vážně jsme byly moc dobrej kolektiv. Ale to bylo. Později už to stálo za „prd“. Holky postupně odcházely do důchodu a ten kolektiv už nebyl takovej.“ Svůj nástupní plat si pamatuje paní S. dodnes. „To jsem měla 800 korun. Rohlík tenkrát stál 30 halířů a cigarety, co jsem kupovala dědovi mě stály 2 koruny. Vzpomínám si, že jsem si za to koupila zatraceně pěkný a kvalitní kozačky. Něco jsem koupila sourozencům a zbytek se tak nějak rozfofroval, už ani nevím jak.“ Nástupní praxi nedělala paní S. žádnou. „To jsem přišla

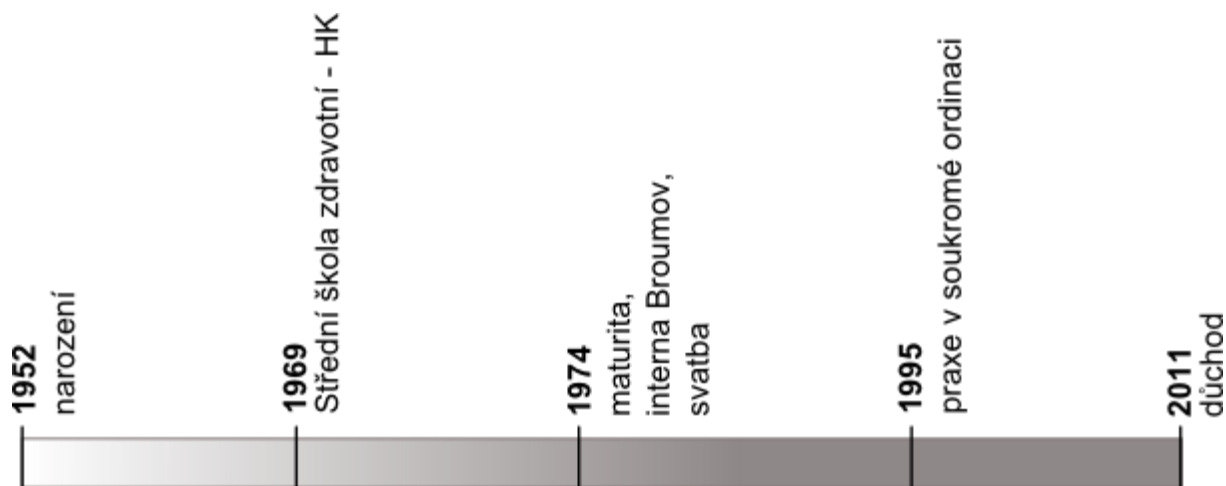
ráno poprvé, dostala jsem uniformu, trošku jsem si jí upravila, aby to k něčemu vypadalo. A druhý den jsem nastoupila na odpolední. Tam jsem měla seznam, co se jak dělá a sama jsem se v tom musela plácet.“ V době, kdy paní S. nastoupila, v Broumovské nemocnici nebyly již řádové sestry. „Já jsem ty řádové sestry zažila jen jako pacientky, protože ony byly tady v klášteře. Ony byly hodně nemocné na ledviny, protože měly v klášteře hroznou zimu. Ono se tam topilo jenom na chodbách. A pak je i z toho kláštera přestěhovali někam na Moravu. Ony to měly takovou tvrdou řeholi. To nebyla žádná slast.“ Práce na interním oddělení paní S. bavila. „My jsme měly okolo čtyřiceti lůžek a dole jich bylo okolo třiceti. No, a když byl větší nápor, tak jsme musely brát i lehátka z ambulance a dávaly jsme je na chodu. To jsme se musely otáčet. To ve službě byla vždycky jedna sestra a staniční. A na ranní a odpolední tam chodili sanitáři. A na noční jste tam byla zase sama. To jsme musely kmitat, aby se to všechno stihlo. To se chodilo na šestou, pak bylo hlášení tak půl hodiny a pak se šlo stlát, u toho se omyli lidi, převlíkla a ustlala postel. Pak se rozdaly léky a snídaně. A to jste ještě musela přepočítat prádlo, špinavé odvést do prádelny a přinést si čistý. A to tenkrát nebyly žádné výtahy. Hezky po svejch jste musela. No, jinak prádla bylo vždycky tak knopově. Nejhorší bylo, když šli pacienti v pátek domů a muselo se to čistě povlíknout. Na víkend už nic nebylo, protože prádelna nám dala prádlo až v pondělí. Prádlo, to byl vždycky boj. Vzpomínám si, že jsme tam měly často mladý kluky se žaludečníma vředama. Museli ležet tři týdny v klidu, protože se říkalo, jsou mladý, tak ať se z toho odléčí. Dřív to tak prostě bylo. I po operaci zůstávali ležet ty lidi dýl. To už dneska tak není. Dneska jim dají tablety, pozvou si je na vyšetření a ať si ležej třeba doma.“ Na oddělení, kde paní S. pracovala, byly povolené návštěvy pro všechny. „Návštěvy byly v neděli od dvou do čtyř. Ve všední den to bylo od tří do pěti, aspoň myslím. No a pak když byl konec návštěv, tak se chodilo po pokojích a říkalo se konec návštěvy a ty lidi se vyhodili. Pozdějc byly návštěvy i dopoledne, ale to muselo být povolené od doktora. No, a když si tam někdo přivedl dítě, tak to jsme teda nebyly nadšený. Já jsem říkala: „To máte na vlastní nebezpečí. Je tady infekce, máte malý děcko, něco chytne, no stěžujte si pak jedině sám na sebe, protože dítě do nemocnice nepatří“. Někdo to pochopil a někdo ne. Neměla jsem ráda, když přinesli malý dítě ještě v zavinovačce ukázat babičce nebo dědečkovi. Prostě tak malé dítě tam nemá co dělat.“ Své povolání měla paní S. ráda, ale není si zcela jistá, zda by se pro povolání zdravotní sestry rozhodla znovu. „No, já nevím. Dneska jsou takový možnosti, co za nás nebyly. Člověk může odjet do zahraničí, nebo na nějakou stáž. Ale asi jo. Asi bych si na to šla znova. Jako já jsem byla spokojená. Jak říkám, my měly fakt úžasnej kolektiv.“

7.8 Profesní dráha paní G.

Obrázek 15: Paní G.

Paní G. se narodila v roce 1952 a je jí 62 let. Maminka paní G. pracovala jako úřednice v pojišťovně. Otec paní G. pracoval u veřejné bezpečnosti. Paní G. měla jednoho bratra, který byl vojákem z povolání. Po deváté třídě dělala přijímací zkoušky na zdravotnickou školu. Bohužel se nedostala. Vyučila se tedy soustružnicí ve Strojtexu. V roce 1970 byla úspěšně přijata ke studiu na střední zdravotnické škole v Hradci Králové. Maturovala v roce 1974. Po studiu nastoupila na interní oddělení broumovské nemocnice. Téhož roku se i vdala. V roce 1995 přešla do soukromé ordinace, kde zůstala až do odchodu do důchodu v roce 2011. Paní G. žije s manželem a s šedým pudlíkem jménem Tara. Paní G. s manželem bohužel nikdy nemohli mít děti. Proto svůj veškerý čas a lásku věnují péči o svého čtyřnohého miláčka.

Obrázek 16: Osa důležitých životních momentů paní G.

7.8.1 Ze vzpomínek zdravotní sestry G. (1952)

„Já jsem nejdřív chtěla být letuškou, pak jsem chtěla být televizní hlasatelkou, a když jsem dostala rozum v tý sedmičce, tak jsem se rozhodla pro zdravotní sestru. Měla jsem i chuť pomáhat a starat se o lidi. No ono taky těch možností moc nebylo. Já jsem nebyla moc dobrý žák. Nejdřív jsem se na tu zdravotku nedostala, tak jsem se vyučila soustružnicí ve Strojtexu.“

Motivaci ke studiu mimo jiné ovlivnila i skutečnost, že paní G. umíral otec na rakovinu plic. Paní G. bylo tenkrát sedmnáct let. Otec paní G. ležel v terminálním stádiu na interním oddělení. Na toto oddělení později po absolvování studia na střední zdravotnické škole paní G. nastoupila. O rok později byla přijata na střední zdravotnickou školu v Hradci Králové.

„Zkusila jsem to znovu a byla jsem přijata. To byl rok 1970.“ Paní G. byla přijata do Hradce Králové na čtyřleté studium s maturitou v oboru Všeobecná sestra. Paní G. si vzpomíná, že dělala přijímací zkoušky z biologie, češtiny a možná snad i ruštiny. *„Pamatuju se, že v prvním ročníku jsme měly matematiku, chemii, češtinu, ruštinu, péči o dítě, anatomii, fyziologii. Odborné předměty nám začínaly až od druháku. Češtinu a ruštinu jsme měly celý čtyři roky, protože když jsme maturovaly, tak jsme dělaly zkoušky právě z češtiny, ruštiny, interny a z chirurgie. Vzpomínám, jak jsem u maturity na interně dostala výtěr z rekta a z krku, na chirurgii převaz kolostomie. Z češtiny jsem si vytáhla Boženu Němcovou a z ruštiny Moskvu.“* Na praxi do nemocnice chodila paní G. hned od prvního ročníku. *„Mě to ani nevadilo. Já jsem měla hodně kamarádek na interně v Broumově, tak jsem tam chodila v sobotu a v neděli vypomáhat. Chodila jsem tam mejt podlahu, rozdávala jsem s holkama jídlo a všechno zadarmo. Mě to bavilo. Ony mě zato učily stlát. Já jsem byla vždycky tak pyšná, když jsem mohla nosit tu naši sesterskou uniformu.“* Během školní praxe prošly studentky všechna základní oddělení fakultní nemocnice v Hradci Králové. *„Jo, jo, to jsme prošly chirurgii, internu, porodnici, občas i nějaké laboratoře, ale těch tenkrát moc nebylo. Jednou jsme byly dokonce i na patologii.“* Na školní praxi chodily studentky od prvního ročníku do fakultní nemocnice v Hradci Králové. Na oddělení jich praktikovalo okolo devíti. Na praxi chodily dvakrát týdně od osmi do jedenácti hodin. *„Vždycky tam na nás dohlížela nějaká instruktorka nebo určená sestra, to jsme mohly dělat všechno. Ale hlídaly si nás. No a ty odborný předměty nám přednášeli lékaři. Ti nás během školního roku vyvolávali jako na základce a v pololetí se vždycky psaly písemky.“* V době studia paní G. nebylo povinné bydlení na internátě. *„Já jsem bydlela v Hradci, v takovém domě. Byla to taková malinká garsonka a bydlely jsme tam čtyři holky. Ale jinak kdo chtěl, tak ten mohl dojíždět.“*

Po absolvování studia nastoupila paní G. na interní oddělení do broumovské nemocnice. „Když jsem já nastupovala, tak už žádné umístěnky nebyly. Měla jsem asi tak půl roku nástupní praxi. Jako že tam na nás někdo dával pozor a musela jste chodit se sestrou. A vrchní sestra si mě vždycky pozvala a musela jsem jí odpovídat na nějaký ty otázky z praxe. Docela přesně si vzpomínám na svůj první plat. To jsem dostala 650 korun a koupila jsem si za to houpací křeslo.“ Na patře, kde paní G. pracovala bylo 39 lůžek pro pacienty. Na noční službu měla jedna sestra na starost obě patra. Na celou nemocnici byl jeden lékař. „My jsme tam měly různý pacienty, ale nevzpomínám si, že bysme měly často nějaký proleženiny. Mně totiž přijde, že je i za těch posledních pětadvacet let víc ležáků. Mně přijde, že ten život se prodlužuje, ale že není tak kvalitní. No a na noční jste tam byla úplně sama. Ošetřovatelky tenkrát nebyly a sanitáři nesloužili noční.“ Paní G. vzpomíná, jak se šetřilo s materiálem. „My jsme měli primáře a to byl zlatej člověk a ten nás učil šetření. Někdo si třeba uvázal obvaz za čelo postele, aby se ten pacient mohl vytahovat a on říkal, že na to jsou provázky, obvaz že je na něco jinýho. My jsme šetřily se vším, s čtverečkama i s prádlem.“ Jak vzpomíná paní G. byly návštěvy povolené dvakrát do týdne. Ve středu od tří hodin do pěti a v neděli od dvou hodin do pěti. Na oddělení, kde paní G. pracovala byly povolené i dětské návštěvy. Ve zdravotnictví pracovala paní G. až do odchodu do důchodu v roce 2011. V dnešní době by si asi toto povolání už ne zvolila. „Já jsem to povolání měla ráda, ale už bych to asi nestudovala. Když je člověk doma, tak si teprve uvědomí, co se všechno mohlo stát. Já jsem třeba manželovi píchala kalciovku v Maďarsku a on mi zkolaboval. Byla jsem na to sama a co teď s ním, že jo, a tak podobně. Sice jsem to zvládla, ale bejvalo by se mi to mohlo stát i v práci. Nebo bych mohla někomu ublížit. Dneska se chtějí všichni soudit za každou blbost. To je strašný. Už bych to nemohla dělat.“

8 SOUHRN ZJIŠTĚNÝCH VÝSLEDKŮ

Jak uvádíme v kapitole (6.1 Přípravná fáze výzkumu), byly předem připravené otázky rozhovorů zaměřeny na dvě oblasti. Jednalo se o oblast studia a oblast zaměstnání. Na tyto dvě oblasti se nyní zaměříme. Pro názornost bude ke každé oblasti přiložena tabulka shrnující jednotlivé výsledky.

8.1 OBLAST STUDIA

Motivace, která vedla oslovené pamětnice k výběru sesterského povolání, byla ovlivněna dobou, ve které žily. Některé se pro toto povolání rozhodly na základě vlastních zkušeností. Jiné pamětnice prošly předchozím vzděláním na gymnáziu nebo například na odborné škole pro ženská povolání. Některé vedla pouze touha pomáhat a být prospěšné. Všechny oslovené pamětnice vždy vedlo určité sociální cítění, které ovlivnilo jejich volbu pro sesterské povolání.

Paní K. se rozhodla pro povolání zdravotní sestry v době, kdy se nakazila tuberkulózou. Vystudovala čtyřletou Vyšší sociálně – zdravotní školu v Kolíně v oboru Zdravotní sestra. Jednalo se o večerní studium. Pro přijetí ke studiu stačilo předložit vysvědčení o prospěchu z gymnázia. Na jiné podmínky přijetí si paní K. nevzpomíná. Paní K. absolvovala toto studium o dva roky dříve. Z předchozího studia na gymnáziu jí byly uznány všeobecně vzdělávací předměty, a proto mohla nastoupit rovnou do třetího ročníku. Pravděpodobně proto, že se jednalo o večerní studium, nebylo povinné bydlet na internátě. Poplatky za studium paní K. žádné neplatila. Od školy dostala uniformu i obuv, kterou po absolvování studia opět vrátila.

Paní D. byla ovlivněna poválečnou dobou a nadšením z činnosti červeného kříže. Velkou motivací pro ni byla maminka, která byla dobrovolnou sestrou červeného kříže. Po mnoho let byla paní D. aktivní členkou červeného kříže. Paní D. vystudovala Vyšší sociálně – zdravotnickou školu v Kolíně, větev pro porodní asistentky. Podmínkou pro přijetí byl věkový limit 19 – 30 let a přijímací zkouška. Z jakých předmětů dělala paní D. přijímací zkoušku, si přesně nevybavuje. Domnívá se, že určitou roli zde hrál i prospěch, který měla z předchozího studia na Odborné škole pro ženská povolání. Studium na Vyšší sociálně – zdravotnické škole

absolvovala o dva roky dříve, než byla předpokládaná doba studia. Internát byl pro všechny studentky povinný od prvního ročníku. Školné činilo 600 korun.

Paní Š. se chtěla od mala stát dětskou sestrou. Z důvodu velkého počtu zájemkyň o studia na dětskou sestru se paní Š. rozhodla věnovat studiu porodní asistentky. Po deváté třídě byla přijata ke studiu na Vyšší škole zdravotnické v Hradci Králové. Jednalo se o tříleté studium. Podmínkou pro přijetí byl pouze prospěch z deváté třídy základní školy. Internát byl povinný až od druhého ročníku. Poplatky za studium žádné nebyly. Od školy dostala paní Š. půjčenou uniformu, obuv a kabát zvaný „hubertus“, ve kterém musely studentky chodit do školy i na praxi do nemocnice.

Paní H. věděla od dětství, že jednou bude pracovat ve zdravotnictví. Byla ovlivněna i tím, že mnoho z jejích příbuzných pracovalo ve zdravotnictví. Paní H. vystudovala čtyřleté studium na Vyšší škole zdravotnické v Hradci Králové v oboru Porodní asistentka. Do Hradce Králové nastoupila po osmé třídě základní školy. Ke studiu porodní asistentky byla přijata ve svých 14 letech. Podmínkou pro přijetí ke studiu bylo složení přijímacích zkoušek. Jejich průběh si paní H. přesně nevybavuje. Vzpomíná, že důležitější byl kádrový posudek, který se dostával od školy. Internát byl povinný pro všechny studentky od prvního ročníku. Poplatky za internát činily 320 korun na měsíc. Jiné poplatky za studium nebyly.

Paní V. toužila od dětství pracovat ve zdravotnictví. Vždy měla chuť pomáhat druhým. Nejdříve chtěla studovat medicínu, ale z praktických důvodů se rozhodla ke studiu zdravotní sestry. Vystudovala čtyřletou střední zdravotnickou školu v Trutnově v oboru Zdravotní sestra. Pro přijetí ke studiu bylo povinné složit přijímací zkoušky. Jak paní V. vzpomíná, jednalo se o všeobecné předměty. Vzpomíná, že se jednalo nejspíš o češtinu a ruštinu. Další předměty si paní H. nevybavovala. Bydlení na internátě bylo pro všechny studentky od prvního ročníku zcela dobrovolné. Poplatky za internát činily 320 korun za měsíc. Jiné poplatky za studium nebyly.

Paní Z. se chtěla stát již od dětství zdravotní sestrou. Velmi toužila po tom, aby mohla jít po základní škole na střední zdravotnickou školu. Protože měla samé jedničky, musela jít na přání rodičů studovat na gymnázium. Po absolvování gymnázia se neúspěšně hlásila na medicínu a rehabilitační sestru. Po dvou letech byla úspěšně přijata k dvouletému studiu na Vyšší škole zdravotnické v Hradci Králové v oboru Rehabilitační sestra. Po pár měsících

přešla z dálkového studia na denní studium. Podmínkou pro přijetí ke studiu byla zkouška z biologie a „talentová“ zkouška. Internát byl pro všechny studentky zcela dobrovolný. Během studia neplatila paní Z. žádné poplatky.

Paní S. chtěla původně studovat školu technického zaměření. Nikdy dříve netušila, že by se mohla stát zdravotní sestrou. Toto povolání jí bylo navrženo školou. Paní S. vystudovala čtyřletou střední zdravotnickou školu v Trutnově v oboru Zdravotní sestra. Podmínkou pro přijetí bylo složení přijímacích zkoušek nejspíše z češtiny, matematiky a dějepisu. Těmito předměty si ale není paní S. zcela jistá. Internát byl pro všechny studentky zcela dobrovolný. Poplatky za internát činily 320 korun.

Paní G. byla motivována touhou pomáhat a pečovat o nemocné. Pro toto povolání se sama rozhodla v sedmé třídě základní školy. Když bylo paní G. sedmnáct let, umíral jí tatínek na rakovinu plic. Tato skutečnost jí motivovala k tomu, aby se opět pokusila složit přijímací zkoušky na zdravotnickou školu. V roce 1970 byla úspěšně přijata ke čtyřletému studiu na střední zdravotnické škole v Hradci Králové v oboru Zdravotní sestra. Podmínkou pro přijetí bylo úspěšné složení zkoušek z biologie, češtiny a ruštiny. Tyto předměty si s jistotou paní G. nevybavuje. Internát byl pro všechny studentky zcela dobrovolný. Poplatky během studia žádné nebyly.

	paní K. (1928)	paní D. (1930)	paní Š. (1936)	paní H. (1943)	paní V. (1944)	paní Z. (1948)	paní S. (1949)	paní G. (1952)
Roky studia	1956 - 1958	1949 - 1951	1951 - 1954	1957 - 1961	1959 - 1963	1966 - 1968	1964 - 1968	1970 – 1974
Studijní obor	Zdravotní sestra	Porodní asistentka	Porodní asistentka	Porodní asistentka	Zdravotní sestra	Rehabilitační sestra	Zdravotní sestra	Zdravotní sestra
Místo studia	Vyšší soc. – zdrav. škola v Kolíně	Vyšší soc. – zdrav. škola v Kolíně	Vyšší škola zdravotní HK	Vyšší škola zdravotní HK	Střední zdrav. škola Trutnov	Vyšší škola zdravotní HK	Střední zdrav. škola Trutnov	Střední zdrav. škola HK
Motivace	Poznala práci sester v době svého nemocnění	Po válce, nadšení z červenného kříže	Chut' pomáhat lidem	Vzor v rodině, chut' pomáhat	Vzor v rodině, chut' pomáhat	Chut' pomáhat	Bylo jí to navrženo školou	Chut' pomáhat
Podmínky přijetí	Prospěch	Přijímací zkoušky, prospěch, 19–30 let	Prospěch z 9. ročníku ZŠ	Přijímací zkoušky, kádrový posudek	Přijímací zkoušky	Přijímací zkoušky	Přijímací zkoušky	Přijímací zkoušky
Délka studia	4	4	3	4	4	2	4	4
Forma studia	večerní	denní	denní	denní	denní	denní	denní	denní
Internát	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Poplatky	-	600 Kčs	-	320 Kčs	320 Kčs	-	320 Kčs	-

Studium

Tabulka 2: Souhrn odpovědí na studium

8.2 OBLAST ZAMĚSTNÁNÍ

Po absolvování studia nastoupily všechny oslovené pamětnice do zdravotnictví. Ani jedna nešla pracovat mimo obor. Většina z oslovených pamětnic se dále vzdělávala. Všechny oslovené pamětnice byly po celou svou profesní dráhu spokojené se svým povoláním. Ani jedna z oslovených respondentek nepracovala nikdy mimo obor.

Paní K. pracovala na plicním oddělení ještě před tím, než byla přijata ke studiu zdravotní sestry. Její pracovní náplní bylo zpočátku psát diktované nálezy. Později po absolvování studia zůstala na plicním oddělení. Díky absolvování studia se změnila pouze její pracovní náplň. Pracovala jako dispensární sestra. Paní K. nebyla zařazena na pracoviště pomocí umístěnky. Nástupní praxi žádnou nedělala. Rovnou byla zařazena do pracovního procesu. Její nástupní plat činil 650 korun, za který pořídila své mamince plynovou ledničku, která tehdy stála přesně 650 korun. Během své profesní dráhy se dále více nevzdělávala. Své povolání by nikdy nevyměnila. I v dnešní době by se jistě rozhodla pro povolání zdravotní sestry. Jediné, co jí dnes vadí, je že se propouští zdravotní sestry, ruší nemocnice, a že se šetří na pacientech. Jako velké negativum vnímá zrušení povinného očkování proti tuberkulóze. Jen doufá, že se brzy proti této nemoci začne opět povinně očkovat.

Paní D. byla po absolvování studia zařazena na umístěnku do kolínské nemocnice. Nástupní praxi žádnou neměla. Po pár týdnech praxe v nemocnici byla převelena na obvod do Červených Peček. Ani zde nedělala paní D. žádnou nástupní praxi. Po celou dobu svého zaměstnání se stále vzdělávala. Aktivně se účastnila různých kurzů a školení. V roce 1962 byla vybrána pro cyklické postgraduální studium v Brně, které bylo určené pro vybrané vrchní sestry. Nástupní plat paní D. byl 600 korun. O tom, že své povolání měla paní D. nadevše ráda, svědčí i skutečnost, že dala přednost své profesy před manželstvím, kdy zrušila své první zasnoubení.

Paní Š. nastoupila po absolvování studia do chlumecké nemocnice na umístěnku, kterou dostala od školy. Nástupní praxi žádnou neměla. Hned nastoupila do plného provozu. Paní Š. velmi ráda vzpomíná na spolupráci s řádovými sestrami, které byly do chlumecké nemocnice povolány v době, kdy paní Š. nastupovala na gynekologicko – porodnické oddělení. Nástupní plat paní Š. byl 610 korun. Ze své první výplaty si koupila šaty za 150 korun. Z důvodu výkonu funkce vrchní sestry se paní Š. dále vzdělávala. Se svým povoláním byla velmi

spokojená. Co jí nevyhovovalo, byla funkce vrchní sestry. Kdyby se měla rozhodnout dnes, už by tuto funkci nevykonávala. Především jí vadila administrativa.

Paní H. nastoupila na umístěnku do chlumecké nemocnice. Protože nastoupila v době, kdy z nemocnice odcházely řádové sestry, mohla si vybrat, na jaké místo by chtěla v nemocnici nastoupit. Zvolila si instrumentování na operačním sále. Nástupní praxi nedělala paní H. žádnou. Nastoupila jako jediná sestra instrumentářka v celé nemocnici. Z tohoto důvodu nebyl nikdo, kdo by jí mohl zaučit. Nástupní plat měla 820 korun. Z výplaty si pořídila svatební stěvičky, které jí tehdy vyšly na 72 korun. Z důvodu vedoucích funkcí se dále vzdělávala. Své povolání vykonávala s velkou láskou a hrdostí až do roku 1989. V tomto roce došlo k velkým změnám na pracovišti, kde paní H. pracovala. Z vedoucí funkce byla odvolána dosavadní primářka a celkové vztahy na pracovišti se změnily k horšímu. V dnešní době by se paní H. pro povolání zdravotní sestry nejspíš nerozhodla. Velkou změnu v negativním slova smyslu vidí v chování doktorů a zdravotnického personálu. Dále jí vadí množství dokumentace, které je v dnešní době povinné. V neposlední řadě jí vadí naprostý nezájem o pacienta ze strany lékařů i sester.

Paní V. nastoupila na umístěnku do broumovské nemocnice. Nástupní praxe trvala půl roku. Po skončení nástupní praxe se paní V. zvýšil plat o 50 korun. Nástupní plat měla paní V. 800 korun. Z první výplaty si koupila lodičky, které jí stály 130 korun, manšestráky za 65 korun, hodinky pro sestru za 240 korun. Na bydlení a stravu přispívala svým rodičům částkou 250 korun. Za dva roky praxe se dostala na částku 1 000 korun. Z důvodu vedoucích pozic si paní V. dodělávala následně vzdělání. Nikdy nelitovala, že se rozhodla pro povolání zdravotní sestry. V dnešní době by se pro toto povolání asi už nerozhodla. Nejvíce jí vadí současný systém vzdělávání zdravotnických pracovníků.

Paní Z. se po ukončení studia vrátila zpět do Jánských Lázní. Na pracoviště nebyla zařazena umístěnkou. Ani na nástupní praxi si paní Z. nevzpomíná. Nástupní plat měla 850 korun. Jak paní Z. vzpomíná, dalo se z tohoto platu uživit, ošatit a ještě ušetřit. Protože zastávala funkci vrchní sestry, následně se vzdělávala. Své povolání dělala ráda. Kdyby se paní Z. rozhodovala pro výběr povolání znovu, nevybrala by si jinak.

Paní S. nastoupila na umístěnku do broumovské nemocnice. Paní S. si nevzpomíná, že by dělala nějakou nástupní praxi. Na svůj první plat si pamatuje dodnes. Činil přesně 800 korun.

Pro srovnání uvedla, že rohlík stál tenkrát 30 haléřů a cigarety 2 koruny. Paní S. se během své profesní dráhy následně nevzdělávala. Krátkou dobu vykonávala funkci staniční sestry. V zaměstnání byla velmi spokojená především díky výbornému kolektivu. Později, když začaly jednotlivé kolegyně odcházet do důchodu, se změnily i vztahy na pracovišti. Pro povolání zdravotní sestry by se paní S. v dnešní době asi už nerozhodla.

V době, kdy paní G. nastupovala do broumovské nemocnice už nebyly umístěnky. Paní G. měla půlroční nástupní praxi. Po tu dobu pracovala pod dohledem zkušené sestry. Dále musela během nástupní praxe chodit na přezkoušení k vrchní sestře. První plat měla 650 korun. Za výplatu si pořídila houpací křeslo. Paní G. nezastávala žádnou vedoucí funkci. Následně se dále nevzdělávala. S povoláním zdravotní sestry byla spokojená. V dnešní době by si toto povolání nezvolila. Nejvíce jí vadí velká zodpovědnost zdravotních sester. Dále jí vadí, že se v dnešní době lidé, tak rádi pro cokoli soudí.

	paní K. (1928)	paní D. (1930)	paní Š. (1936)	paní H. (1943)	paní V. (1944)	paní Z. (1948)	paní S. (1949)	paní G. (1952)
Umístěnka	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	NE
Nástupní praxe	NE	NE	NE	NE	6 měsíců	NE	NE	6 měsíců
Nástupní plat	650 Kčs	600 Kčs	610 Kčs	820 Kčs	800 Kčs	850 Kčs	800 Kčs	650 Kčs
Následné vzdělávání	-	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	-	-
Nejvyšší dosažená funkční pozice	Dispensární sestra	Vrchní sestra	Vrchní sestra	Vrchní sestra	Vrchní sestra	Vrchní sestra	Staniční sestra	Zdravotní sestra
Doba ve zdravotnictví	30 let	55 let	38 let	41 let	48 let	40 let	43 let	37 let
Spokojenost s povoláním	Velmi spokojená	Velmi spokojená	Velmi spokojená	Velmi spokojená do 1989	Velmi spokojená	Spokojená	Spokojená	Spokojená
Zvolily byste si povolání znovu?	Ano	Ano	Ano	dnes už asi ne	dnes už asi ne	Asi ano	Neví, dnes asi už ne	Asi už ne

Zaměstnání

Tabulka 3: Souhrn odpovědí na studium

9 DISKUZE

Praktickou část diplomové práce tvořily rozhovory s pamětnicemi. Jednalo se o kvalitativní výzkum, jehož výzkumným nástrojem byl rozhovor. Na základě provedených rozhovorů bylo zjištěno mnoho nejrůznějších informací, které pro nás mají historický význam.

Co motivovalo jednotlivé pamětnice k výběru sesterského povolání?

Motivace, která vedla oslovené pamětnice k výběru sesterského povolání, byla ovlivněna dobou, ve které žily. V případě paní D. se jednalo o motivaci ovlivněnou poválečnou dobou a nadšením z červeného kříže. Paní K. byla ovlivněna tím, že se po válce nakazila tuberkulózou, která ji přivedla do zdravotnického prostředí. Tak se poprvé setkala s profesí zdravotní sestry. Její onemocnění jí tedy motivovalo k sesterskému povolání. Některé pamětnice se pro toto povolání rozhodly na základě vlastních zkušeností. V případě paní G. se jednalo o ošetřování tatínka, o kterého se chodila starat na interní oddělení. To byl moment, ve kterém se rozhodla, že toto povolání je pro ni to pravé. Většina pamětnic byla vedena touhou pomáhat druhým. Všechny oslovené pamětnice vždy vedlo určité sociální cítění, které ovlivnilo jejich volbu pro výběr sesterského povolání.

Otázkou motivace zdravotních sester a porodních asistentek se zabývá Rozsypalová (2006), kdy se ve vzpomínkách sester objevují nejčastěji tyto motivy: poválečné výzvy v rozhlase a tisku doplnit personál v nemocnici, někdo z rodiny pracuje ve zdravotnictví, sama poznala práci sester, když ležela v nemocnici, pečovala o nemocného člena rodiny a přitom si uvědomila, co práce sestry obnáší, ráda se zabývala dětmi, pomáhala je vychovávat buď doma, nebo u sousedů, byla zaměstnána jako pečovatelka v jiné domácnosti, při návštěvě v nemocnici se jí zalíbilo čisté nemocniční prostředí a upravené laskavé sestry, zaujala ji zdravotnická tematika při četbě některého románu, pracovala v nemocnici jako pomocnice, kancelářská síla nebo elévka (uchazečka o studium, která dobrovolně pracovala v nemocnici).

Motivace, o kterých se Rozsypalová (2006) zmiňuje, bychom mohli rozšířit o poválečné nadšení z činnosti červeného kříže. O tomto motivu se Rozsypalová (2006) nezmiňuje. Přitom byl červený kříž velmi významnou organizací v období válečném i poválečném. V motivaci paní D. sehrál červený kříž velmi významnou roli. Maminka paní D. byla dobrovolnou sestrou červeného kříže. Paní D. cítila v poválečném období svou potřebu pomáhat. Proto se

přihlásila do kurzu červeného kříže a stala se velmi aktivní dobrovolnicí. Tím se dostala do zdravotnického prostředí, které ji velmi nadchlo a později i motivovalo k výběru sesterského povolání.

Motivaci porodních asistentek sledovala Vránová (2007). V její práci je uvedena řada vzpomínek popisujících motivace jednotlivých pamětnic, které vedly k výběru profesní dráhy porodní asistentky. Jako nejčastější motivace se zde objevuje zatížení na děti, touha pracovat ve zdravotnictví nebo přání pomáhat lidem. Motivace k výběru sesterského povolání je v každém případě velmi rozmanitá. Je nutno podotknout, že i zde se uvedené motivace shodují s Rozsypalovou (2006) a námi provedenými rozhovory. Nejčastěji se motivace opírá o sociální citění a nezištné chuti pomáhat druhým.

Jaké byly podmínky pro přijetí do zdravotnických škol?

Jako nejčastější podmínky pro přijetí do zdravotnických škol uvedly oslovené pamětnice prospěch z předchozího studia, věkový limit 19 – 30 let, vykonání přijímacích zkoušek, vykonání talentových zkoušek nebo kádrový posudek od školy.

Jak uvádí Kutnohorská (2010), byla v Praze roku 1916 otevřena Česká zemská škola pro ošetřování nemocných při Všeobecné fakultní nemocnici. Podmínkou pro přijetí bylo rakouské státní občanství, absolvování měšťanské školy, stáří 18 – 30 let, dokonalé zdraví, mravní bezúhonnost, opravdový zájem o ošetřovatelské povolání, doklad, že uchazečka nepečuje o nezletilé dítě a nevede vlastní domácnost. Všechny uchazečky musely složit zkoušku z inteligence, počtů a z českého jazyka. Dále musely projít psychologickými zkouškami. Do roku 1948 byly ošetřovatelské školy dvouleté. Podmínkou pro přijetí do ošetřovatelských škol a škol pro porodní asistentky bylo stáří 18 – 30 let. Pouze výjimečně mohla být přijata mladší uchazečka, pokud se osvědčila v nemocnici jako elévka. Uchazečky o studia musely mít dobrý zdravotní stav a úspěšně zvládnout psychologické testy, které obsahovaly úkoly zaměřené na psychické procesy, jakými jsou vnímání, paměť, myšlení, logické uvažování. Přednost měly studentky, které byly svobodné.

Podle školského zákona 561/2004 Sb. o přijímání ke vzdělávání ve střední škole, je podle §59 podmínkou k přijetí na střední školu splnění povinné školní docházky, nebo úspěšné ukončení vzdělávání před splněním povinné školní docházky, pokud tento zákon nestanoví jinak. Ke

studiu mohou být přijati studenti, kteří při přijímacím řízení splnili podmínky pro přijetí prokázáním vhodných schopností, vědomostí, zájmů a zdravotní způsobilostí. O přijetí uchazeče ke vzdělání rozhoduje ředitel školy. Jednotlivé podmínky přijímacího řízení si zdravotnické školy mohou určit dle svých požadavků na studenty.

V případě vysokých škol zde funguje akademická samospráva. Dle zákona o vysokých školách 111/1998 Sb. § 27 č. 1, písmeno e), schvaluje akademický senát podmínky pro přijetí ke studiu ve studijních programech uskutečňovaných na fakultě. Dnešní podmínky pro přijetí na střední zdravotnické školy, vyšší zdravotnické školy a na vysoké školy se zaměřují především na vědomosti a znalosti studentů. Některé školy dnes přijímají studenty dokonce bez přijímacích zkoušek a požadavky na uchazeče se tím značně snižují. Vnitřní motivace studentů pro výběr sesterského povolání je dnes vedlejší. Je velmi důležité, aby sestra byla co nejvíce odborně vzdělaná. Je ovšem také důležité, aby byla psychicky zralá, emocionálně vyrovnaná a přesvědčená, že toto povolání chce opravdu vykonávat.

Jaké byly podmínky pro průběh studia?

V roce 1949 byla v Kolíně otevřena čtyřletá Vyšší sociálně zdravotnická škola, větev pro Porodní asistentky. Jak uvedla paní K. v našem rozhovoru, hrozily studentkám sankce až 36 000 korun pokuty, pokud by se rozhodly jít po studiu pracovat mimo obor. Tuto skutečnost potvrzuje Kutnohorská (2010), kdy se studentky musely zavázat, že po ukončení studia budou tři roky pracovat v zařízení, které je ke studiu uvolnilo. O eventuelních sankcích se zde Kutnohorská (2010) nezmiňuje.

V roce 1956 nastoupila paní K. k večernímu studiu na kolínskou čtyřletou zdravotnickou školu. Že bylo možné v této době nastoupit na večerní formu studia, potvrzuje Kutnohorská (2010). Ve své práci uvádí, že ve školním roce 1956/57 bylo zahájeno studium pro pracující ve třech základních formách. Jednalo se o večerní studium, dálkové studium a o externí studium.

Délka studia se měnila a upravovala dle potřeby. Především v poválečném období, kdy byl nedostatek zdravotnického personálu, bylo třeba upravit délku studia. Jak uvedla paní Š. v našem rozhovoru, nastoupila na tříleté studium v letech 1951/1954. Tuto skutečnost

potvrzuje Kutnohorská (2010). V letech 1951 – 1953 byly školy tříleté. V roce 1955 bylo studium prodlouženo na čtyři roky.

V roce 1989 doporučila Evropská komise, aby byly sestry v 21. století vzdělávány na vysokoškolské úrovni. Zásadní změnou pro vzdělávání sester v ČR bylo přijetí zákona č. 96/2004 Sb. o nelékařských zdravotnických povoláních (Plevová, 2011). Jak uvádí Kutnohorská (2010) mohl odbornou způsobilost k výkonu zdravotnického povolání v oboru ošetrovatelství získat absolvent tříletého zdravotnického bakalářského studijního programu nebo absolvent tříletého studia na vyšší odborné škole. Ve školním roce 2004/2005 byl obor Všeobecná sestra nahrazen oborem Zdravotnický asistent. Střední zdravotnické školy v dnešní době vychovávají zdravotnické asistenty, kteří mohou vykonávat své povolání pouze pod odborným dohledem nebo přímým vedením všeobecné sestry nebo lékaře. Studium je čtyřleté a je ukončeno maturitní zkouškou.

Říhová (2011) uvádí výsledky dotazníkového šetření „Jak se vám studuje na vysoké škole“. Dotazník byl určen studentům 3. ročníků FZS UPa (Fakulta zdravotnických studií Univerzita Pardubice), v oborech Všeobecná sestra a Zdravotnický záchranář. Na otázku „co Vás ovlivnilo při výběru pro studium FZS UPa“ byly odpovědi následující: 42 % z oslovených studentů se rozhodlo pokračovat ve studiu na základě osobní potřeby dalšího vzdělání. 39 % oslovených studentů k této skutečnosti vedlo vědomí, že je v dnešní době nutností dále se vzdělávat. 11 % studentů si chtělo prodloužit studentská léta. 6 % studentů uvedlo, že je ke studiu motivovala rodina a 2 % studentů viděla ve studiu možnost řešení svých osobních problémů. Z výše uvedených výsledků vyplývá zjištění, že méně než polovina studentů cítila vnitřní motivaci dalšího vzdělání. Většina oslovených studentů tuto potřebu necítí. Zde si můžeme položit otázku, zda všichni studenti, kteří se následně vzdělávají na vysokých školách, zůstanou věrni povolání, pro které se kdysi rozhodli.

Pozitivní jsou výsledky hodnocení studia, kterými se zabývá Říhová u studentů FZS UPa v roce 2012/2013. Dotazníkové šetření, které proběhlo u studentů bakalářského a magisterského studia FZS UPa přineslo následující výsledky. 93 % oslovených studentů by chtělo pracovat v oboru. 7 % oslovených studentů by chtělo pracovat mimo obor zdravotnictví.

Jaké byly podmínky nástupu do zaměstnání?

V dnešní době si po ukončení studia může sestra vybrat nemocnici a mnohdy i oddělení, na které by ráda nastoupila. Tak tomu vždy nebylo. Většina oslovených pamětnic nastoupila do zaměstnání na umístěnku. Z rozhovorů, kterými jsme zmapovali určité historické období, vyplývá, že v letech 1951 – 1968 nastupovaly absolventky zdravotnických škol do zaměstnání na umístěnku.

Rozsypalová (2006) uvádí, že v 50. letech dostávaly absolventky umístěnky, podle nichž měly nastoupit na určené místo bez ohledu na jejich přání a místo bydliště. O tom, kdy byly umístěnky zrušeny, se autorka už nezmiňuje. Dále zde uvádí, že nastoupit na přidělené místo bylo povinností. V tomto případě se naše poznatky liší. Z rozhovorů, které jsme provedly v rámci této diplomové práce vyplývá, že umístěnky se většinou rozdávaly s ohledem na místo bydliště a v případě potřeby se daly vyměnit.

Dále byla zajímavá otázka nástupní praxe. Většina z oslovených respondentek nastoupila po studiu rovnou do plného provozu, aniž by je kdokoli zaučoval. Tato skutečnost byla většinou ovlivněna nedostatkem zdravotnického personálu zejména v poválečných letech. Paní V. ve svých vzpomínkách uvedla, že její nástupní praxe v roce 1963 trvala 6 měsíců a po uplynutí této doby se jí zvýšil plat o 50 korun. Paní G. uvedla, že její nástupní praxe v roce 1974 trvala 6 měsíců. Dále uvedla, že bylo povinné chodit pravidelně k vrchní sestře na přezkoušení. V dnešní době není doba nástupní praxe ustanovena žádným předpisem. Jak uvádí Knott (2009) může dobu nástupní praxe určit zaměstnavatel podle podmínek, které stanovil pro konkrétní pracoviště a podle svého pohledu na pracovní výkon příslušného zaměstnance.

Jaké byly životní podmínky dříve narozených pamětnic?

Jak uvedly oslovené pamětnice, byla pracovní doba velmi náročná. Přesčasy, víkendy ani svátky se neproplácely. Zejména dříve narozené pamětnice uváděly, jak nepřetržitě pracovaly z důvodu nedostatku zdravotnického personálu.

Podle zákona č. 66/150 Sb., byla uzákoněna 8 hodinová pracovní doba. Dříve bylo zcela běžné, že sestry sloužily 24 hodinové směny. Na dobře vedených nemocničních odděleních se zaváděly trojsměnné provozny. Jak uvádí Rozsypalová (2006) většina nemocnic, zejména od poloviny 50. let, tento zákon nedodržovala a služby bývaly 12 hodinové. V průběhu

12 hodinové služby měla sestra nárok na 2 hodinovou polední přestávku. Je otázkou, kde mohla sestra tento čas trávit, když neexistovaly žádné místnosti, kam by se mohla uchýlit. V současné době platí platná nařízení dle zákona 262/2006 Sb. § 78 - § 100. Ta korigují pracovní dobu a dobu odpočinku. Je zde například stanoveno, že zaměstnavatel je povinen poskytnout zaměstnanci po 6 hodinách nepřetržité práce přestávku v trvání nejméně 30 minut.

Jak uvádí Rozsypalová (2006) byly platy zdravotních sester nízké. Uvádí zde příklad nástupního platu z roku 1954, který činil 590 korun. Paní D. uvádí, že v roce 1951 měla v kolínské nemocnici nástupní plat 3 000 korun. Tento plat měla ovšem ještě před měnovou reformou, která proběhla v roce 1953. Po měnové reformě byl její plat 600 korun. V dnešní době je pro registrovanou zdravotní sestru ve stejné nemocnici nástupní plat 15 000 korun.

V roce 1953 stál 1 kilogram másla 44 korun. V roce 2014 vyjde 1 kilogram másla na 152 korun. Sestra, která měla v roce 1953 plat 600 korun, si mohla dovolit na měsíc přibližně 13 kilogramů másla. Sestra, která má v roce 2014 měsíční plat 15 000 korun, si ze svého platu může dovolit přibližně 98 kilogramů másla. Snažit se o přesné porovnání dřívější a dnešní životní úrovně je pro nás velmi nesnadné, protože bychom musely zohlednit i další faktory, které mají vliv na celkovou životní úroveň.

10 ZÁVĚR

Teoretickým cílem diplomové práce bylo prostudování a zmapování české a zahraniční literatury na dané téma. Empirickými cíli práce bylo zjistit a popsat na základě rozhovorů s pamětníky podmínky pro vzdělávání a dále pak podmínky pro výkon povolání zdravotních sester a porodních asistentek. Cíle práce byly splněny.

Teoretická část práce shrnuje historický vývoj dějin lékařství a ošetrovatelství. V práci bylo nutné zaměřit se i na vývoj lékařství, protože je neoddělitelně spjato s vývojem ošetrovatelské péče. Vzhledem k tomu, že tři z osmi oslovených pamětnic byly porodními asistentkami, byl do teoretické části zařazen historický vývoj porodní asistence. Empirickou část tvoří rozhovory s pamětnicemi. Rozhovory byly zaměřeny na oblast studia a oblast nástupu do zaměstnání. V první řadě jsme se zaměřily na motivaci, která vedla jednotlivé pamětnice k výběru sesterského povolání. Nejčastější motivaci, kterou oslovené pamětnice uvedly, byla vnitřní chuť a sociální cítění pomáhat ostatním. V otázce týkající se podmínek pro přijetí do zdravotnických škol se odpovědi různily. Většinou bylo přijetí podmíněno úspěšným vykonáním přijímacích zkoušek. Otázka podmínek průběhu studia je vůbec nejširší otázkou. Ze zjištěných informací lze shrnout, že studium bylo velmi náročné a na studentky byly kladeny vysoké požadavky. Kromě studia chodily sestry na praxi do nemocnic. Praxe v nemocnici byla většinou od druhého ročníku. Zajímavé zjištění bylo, že dvě pamětnice uvedly, že v prvním ročníku nechodily na praxi do nemocnice, ale na praxi do fabriky, kde se měly seznámit s dělnickou prací. Všechny pamětnice se shodují v tom, že období studia bylo sice náročné, ale krásné. Pro většinu z nich patří chvíle strávené ve škole k nejhezčím vzpomínkám vůbec. Dále nás zajímaly podmínky nástupu do zaměstnání. Zde většina pamětnic uvedla, že do zaměstnání nastoupily na umístěnku. Shodují se v tom, že umístěnky se rozdávaly s ohledem na místo bydliště studentek. Dále se shodují v tom, že umístěnky šly v případě potřeby vyměnit. Většina oslovených pamětnic dále uvedla, že neprošly žádnou nástupní praxí, a že nastoupily hned do plného provozu. V neposlední řadě nás zajímaly životní podmínky dříve narozených sester. Zde jednoznačně vyplývá, že sestry byly zvyklé pracovat tvrdě i za nízké platy. Některé byly ochotné obětovat pro své povolání svůj osobní život. Jednoznačně se potvrdilo, že zdravotní sestry byly hrdé na to, že mohou nosit sesterskou uniformu a že mohou vykonávat povolání zdravotní sestry. Pacient byl pro ně vždy na prvním místě. Svou profesi nebraly jako povolání, ale jako poslání.

Profese lékařství a ošetrovatelství byly vždy vzájemně propojené. V historickém vývoji představovalo lékařství určité společenské postavení. Vždy jej vykonávali odborníci s vysokými znalostmi. Ošetrovatelství si tento status muselo doslova vybojovat. Ošetrovatelství jako profese vzniklo až ke konci 19. století. V průběhu 20. století prošlo revoluční proměnou. Z dřívějších pomocnic lékaře se postupně vyvinulo vysoce kvalitní povolání. Práce sestry je velmi náročné povolání. Vždy byly na sestru kladeny vysoké požadavky. S novou dobou a technickým rozvojem se musel změnit i systém vzdělávání zdravotních sester. V dnešní době jsou sestry vzdělávány na vysokých školách. Požadavky na osobnost sestry se od dob Florence Nightingalové příliš nezměnily. Byl kladen důraz nejen na inteligenci sestry, ale i na její psychickou vybavenost a sociální zralost. Dnešní doba od sestry očekává především profesionalitu a vysokou odbornou vzdělanost.

Přínos své práce vidím především v tom, že je možné vidět z generačního odstupů, jak se postupně měnilo a rozvíjelo zdravotnictví. Je zajímavé pozorovat, jakým způsobem se vyvinulo z primitivnějších podmínek až do současné technicky vyspělé podoby.

Výstupy mé práce tvoří doslovný přepis všech rozhovorů, historické listiny, staré fotografie, chirurgické nástroje a ošetrovatelské pomůcky, které jsem získala od respondentek. Ze všech těchto předmětů jsem vytvořila fotodokumentaci, kterou z důvodu její obsáhlosti do diplomové práce nepřikládám.

Díky rozhovorům s pamětníky a studiu historických pramenů můžeme získat a porovnat řadu cenných informací. Historie je pro nás stále nevyčerpatelným zdrojem informací, ze kterých se můžeme přiučit a poučit. Věřím, že tato práce bude inspirací k dalšímu hledání historických událostí a souvislostí se současností.

11 POUŽITÁ LITERATURA

11.1 Literární zdroje

1. ADAMS, Simon. *Dětská ilustrovaná encyklopedie*. Editor Marta Činovská. Bratislava: Slovart, 1992. ISBN 80-714-5023-5.
2. BEIEROVÁ, Brigitte, Raphaela DREXHAGEOVÁ a Michael ERBE. *Kronika lidstva: s Výhledem do budoucnosti*. Editor Bodo Harenberg. Praha: Fortuna Print, 1995, 1279 s. Nova. ISBN 80-858-7342-7.
3. BENEŠ, Zdeněk, Ludmila HLAVÁCKOVÁ a Martina CICHÁ. *Dějiny středověku a prvního století raného novověku: učebnice pro střední školy*. Překlad Marie Černá. Praha: Práce, 1996, 174 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 48. ISBN 80-208-0397-1.
4. BUŽGOVÁ, Radka, Ilona PLEVOVÁ a Martina CICHÁ. *Ošetřovatelství I: od starověku po současnost*. Překlad Jaroslav Hořejší. Praha: Grada, 2011, 285 s. Obzor (Prostor), sv. 82. ISBN 978-80-247-3557-3.
5. ČAPEK, Vratislav, Jaroslav PÁTEK a Martina CICHÁ. *Dějepis pro střední odborné školy: základní směry dějinného vývoje*. Praha: Scientia, 2001, 195 s. Sestra. ISBN 80-718-3237-5.
6. DOLEŽAL, Antonín, Ludmila HLAVÁCKOVÁ a Martina CICHÁ. *Od babictví k porodnictví: kapitoly z dějin ošetřovatelství ve vztahu k morálnímu profilu sestry*. Překlad Zdeněk Bureš. Praha: Karolinum, 2001, 247 p., [32] p. of plates. Edice Kronik. ISBN 80-246-0277-6.
7. GORDON, Richard, Jaroslav PÁTEK a Martina CICHÁ. *Podivuhodné dějiny lékařství: základní směry dějinného vývoje*. Překlad Růžena Loulová. Praha: Melantrich, 1995, 195 s. Historie a fakta. ISBN 80-702-3208-0.
8. KAFKOVÁ, Vlastimila, Ludmila HLAVÁCKOVÁ a Martina CICHÁ. *Z historie ošetřovatelství: kapitoly z dějin ošetřovatelství ve vztahu k morálnímu profilu sestry*. Překlad Zdeněk Bureš. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 2001, 185 s. Edice Kronik. ISBN 80-701-3123-3.

9. KAUFMANN, Jean-Claude, Klára ŠEĎOVÁ a Martina CICHÁ. *Chápající rozhovor: moderní pojetí nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky*. Překlad Marie Černá. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 332 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 48. ISBN 978-807-4190-339.
10. KOUDELKOVÁ, Jarmila. *Naše dějiny v datech*. Praha: Abatros, 1987. 13-725-89 14/56.
11. KOZON, Vlastimil, Elisabeth SEIDL a Ilse Marie WALTER. *Geschichte der Pflege: der Blick über die Grenze*. Commemorative ed. Editor Marta Činovská. Wien: OGVV Verlag, 20112011, 247 pages. ISBN 39-502-1784-3.
12. KRÁTKÁ, Anna, Jana KUTNOHORSKÁ a Martina CICHÁ. *Ošetrovatelství - morální umění: kapitoly z dějin ošetrovatelství ve vztahu k morálnímu profilu sestry*. Praha: Grada, 263 s. ISBN 978-80-247-4201-4.
13. KUTNOHORSKÁ, Jana, Regina SLOWIK a Martina CICHÁ. *Historie ošetrovatelství: od starověku po současnost*. Překlad Jaroslav Hořejší. Praha: Grada, 2010, 809 s., [24] s. obr. příl. Obzor (Prostor), sv. 82. ISBN 978-802-4732-244.
14. MÁRALÍK, Milan. *Dalimilova kronika*. 31. svazek. Praha: ELK, 1948. Národní klenotnice.
15. MÁŠOVÁ, Hana, Ilona PLEVOVÁ a Martina CICHÁ. *Nemocniční otázka v meziválečném Československu: moderní pojetí nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky*. Překlad Jaroslav Hořejší. Praha: Karolinum, 2005, 235 s. Sestra, sv. 82. ISBN 80-246-0908-8.
16. MCGREW, Roderick E a Margaret P MCGREW. *Encyclopedia of medical history*. New York: McGraw-Hill, c1985, xiv, 400 p. ISBN 00-704-5087-0.
17. MESSINA, Rosario, Helena CHVÁTALOVÁ a Marie ZVONÍČKOVÁ. *Dějiny charitativní činnosti: očima sestry Růženy Wagnerové*. Překlad Marie Černá. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 82 s. Praktické příručky pro sestry, sv. 48. ISBN 80-719-2859-3.
18. NIGHTINGALE, Florence. *Notes on nursing: what it is, and what it is not*. Commemorative ed. Editor Marta Činovská. Philadelphia: Lippincott, c1992, 79 s. ISBN 03-975-5007-3.

19. NIKLÍČEK, Ladislav a Karel ŠTEIN. *Dějiny medicíny v datech a faktech*. Praha 1, Malostranské níměstí: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1985.
20. PEŠEK, Jaromír a Jiřina PAVLÍKOVÁ. *Naše zdravotnictví a lékárenství v EU*. Praha: Grada, 2005, 152 s. ISBN 80-247-1392-6.
21. PELIKÁN, Jiří, Ilona PLEVOVÁ a Martina CICHÁ. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů: od starověku po současnost*. Překlad Jaroslav Hořejší. Praha: Karolinum, 1998, 285 s. Sestra, sv. 82. ISBN 80-718-4569-8.
22. PLEVOVÁ, Ilona, Regina SLOWIK a Martina CICHÁ. *Vybrané kapitoly z historie ošetrovatelství: kapitoly z dějin ošetrovatelství ve vztahu k morálnímu profilu sestry*. Překlad Zdeněk Bureš. Ostrava: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 2008, 185 s. Edice Kronik. ISBN 978-807-3685-065.
23. PORTER, Roy a Helena CHVÁTALOVÁ. *Největší dobrodiní lidstva: historie medicíny od starověku po současnost*. Překlad Jaroslav Hořejší. Praha: Prostor, 2001, 807 s., [24] s. obr. příl. Obzor (Prostor), sv. 34. ISBN 80-242-0594-7.
24. PORTER, Roy, Regina SLOWIK a Martina CICHÁ. *Dějiny medicíny: od starověku po současnost*. Překlad Jaroslav Hořejší. Praha: Prostor, 2013, 809 s., [24] s. obr. příl. Edice Kronik, sv. 82. ISBN 978-807-2602-872.
25. ROZSYPALOVÁ, Marie, Hana SVOBODOVÁ a Marie ZVONÍČKOVÁ. *Sestry vzpomínají: příspěvek k historii ošetrovatelství*. Překlad Marie Černá. Praha: Grada, 2001, 86 s. Praktické příručky pro sestry, sv. 48. ISBN 80-247-1503-1.
26. ŘÍHOVÁ, Linda. *Dotazník: „Jak se vám studuje na vysoké škole“ 2011*. Univerzita Pardubice Fakulta zdravotnických studií, 2011. přír. č. 278 726.
27. ŘÍHOVÁ, Linda. *Hodnocení studia: Výsledky dotazníkového šetření určeného pro studenty závěrečných ročníků bakalářského a magisterského studia Fakulty zdravotnických studií Univerzity Pardubice z roku 2012/2013*. Univerzita Pardubice Fakulta zdravotnických studií, 2013. přír. č. 287 585.
28. ŘÍHOVÁ, Milada, Jana KUTNOHORSKÁ a Martina CICHÁ. *Kapitoly z dějin lékařství: kapitoly z dějin ošetrovatelství ve vztahu k morálnímu profilu sestry*. Překlad Zdeněk Bureš. Praha: Karolinum, 2005, 648 s. Edice Kronik. ISBN 80-246-1021-3.

29. SCHOTT, Heinz, Jana KUTNOHORSKÁ a Martina CICHÁ. *Kronika medicíny: kapitoly z dějin ošetrovatelství ve vztahu k morálnímu profilu sestry*. Praha: Fortuna Print, c1994, 263 s. ISBN 80-858-7316-8.
30. SCHREIBER, Vratislav, Ilona PLEVOVÁ a Martina CICHÁ. *Medicína na přelomu tisíciletí: historie medicíny v kostce, současný stav a kam spěje*. Překlad Jaroslav Hořejší. Praha: Academia, 2000, 270 s. Sestra, sv. 82. ISBN 80-200-0822-5.
31. STAŇKOVÁ, Marta, Klára ŠEĐOVÁ a Martina CICHÁ. *České ošetrovatelství: moderní pojetí nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky*. Překlad Marie Černá. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví v Brně, 2001, 86 s. Praktické příručky pro sestry, sv. 48. ISBN 80-701-3329-5.
32. SVOBODNÝ, Petr, Ludmila HLAVÁČKOVÁ a Martina CICHÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích: kapitoly z dějin ošetrovatelství ve vztahu k morálnímu profilu sestry*. Překlad Zdeněk Bureš. Praha: Triton, 2004, 139 s. Edice Kronik. ISBN 80-725-4424-1.
33. ŠKUBOVÁ, Jarmila, Helena CHVÁTALOVÁ a Marie ZVONÍČKOVÁ. *Sestra: o životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. Překlad Marie Černá. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004, 140 s. Praktické příručky pro sestry, sv. 48. ISBN 80-701-3407-0.
34. ŠTEMBERA, Zdeněk, Helena CHVÁTALOVÁ a Marie ZVONÍČKOVÁ. *Historie české perinatologie: očima sestry Růženy Wagnerové*. Překlad Marie Černá. Praha: Maxdorf, 2005, 148 s. Praktické příručky pro sestry, sv. 48. ISBN 80-734-5021-6.
35. ŠVAŘÍČEK, Roman, Klára ŠEĐOVÁ a Martina CICHÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: moderní pojetí nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky*. Překlad Jaroslav Hořejší. Praha: Portál, 2007, 377 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, sv. 82. ISBN 978-80-7367-313-0.
36. ŠVEJDOVÁ, Kateřina, Helena CHVÁTALOVÁ a Marie ZVONÍČKOVÁ. *Historie ošetrovatelství a medicíny: očima sestry Růženy Wagnerové*. Překlad Marie Černá. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011, 148 s. Praktické příručky pro sestry, sv. 48. ISBN 978-80-7372-645-4.
37. ŠVEJNOHA, Jaroslav. *Alice Masaryková: první předsedkyně Československého červeného kříže*. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2003.

38. VLASTIMIL KOZON. ÖGVP, Vlastimil Kozon. Österreichische Gesellschaft für Vaskuläre Pflege. *Pflegephaleristik: Katalog Österreich*. Editor Marta Činovská. Wien: ÖGVP-Verl, 2006, ix, 238 p. ISBN 978-395-0217-803.
39. VRÁNOVÁ, Věra, Ilona PLEVOVÁ a Martina CICHÁ. *Historie babictví a současnost porodní asistence: moderní pojetí nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky*. Překlad Jaroslav Hořejší. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007, 235 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, sv. 82. ISBN 978-802-4417-646.
40. WAGNEROVÁ, Růžena, Helena CHVÁTALOVÁ a Marie ZVONÍČKOVÁ. *Jak šel čas: očima sestry Růženy Wagnerové*. Překlad Marie Černá. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2007, 140 s. Praktické příručky pro sestry, sv. 48. ISBN 978-80-7013-461-0.
41. Časopis Sestra, č. 6/2003, *Z historie charitativního a řádového ošetrovatelství*. Staňková Marta, ISSN: 1210-0404, str. 3 – 15.
42. Časopis Florence, č. 1/2005, *Od Florence k dnešku*. Škochová Dagmar, ISSN: 1801-464X, str. 15 – 17.
43. Časopis Florence, č. 2/2006, *Historie ošetrovatelství*. Jana Mlýnková, ISSN: 1801-464X, str. 25 – 26.

11.2 Elektronické zdroje

44. Zákony pro lidi: Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění. [online]. [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>.
45. MEDICAL TRIBUNE CZ: Doba nástupní praxe všeobecné sestry. [online]. [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.tribune.cz/clanek/14132-doba-nastupni-praxe-vseobecne-sestry>.

12 PŘÍLOHY

12.1 PŘÍLOHA A: Vysvědčení z let 1951 - 1954

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
VYŠŠÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA V Trutnově
ODBŮR PRO ZDRAVOTNÍ SESTRY

Číslo katalogu: 26 Školní rok 1951/1952

VYSVĚDČENÍ

Jméno a příjmení: _____
Den, měsíc a rok narození: 7. září _____
Rodiště: Praha, kraj: Pražský
Národnost: česká Státní příslušnost: ČSR

Hodnocení za první pololetí prvního ročníku:
Chování: velmi dobré

Povinné předměty:		Prospěch:
Jazyk český		<u>výborný</u>
Jazyk ruský		<u>chvalitebný</u>
Dějepis		<u>chvalitebný</u>
Občanská nauka a politická ekonomie		<u>výborný</u>
Matematika		<u>chvalitebný</u>
Fysika		<u>chvalitebný</u>
Chemie		<u>chvalitebný</u>
Zdravotní nauky	biologie	
	anatomie	<u>výborný</u>
	fysiologie	<u>chvalitebný</u>
	první pomoc	<u>výborný</u>
	nauka o výživě	<u>chvalitebný</u>
	hygiena	<u>chvalitebný</u>
	mikrobiologie	<u>chvalitebný</u>
	pathologie	<u>výborný</u>
laboratorní metody		
Ošetrovatelská technika		

 Všechna práva vyhrazena. 30075-3 52

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
VYŠŠÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA V *Hronově*

ODBOR PRO ZDRAVOTNÍ SESTRY

Číslo katalogu: *31*

Školní rok 195*1*/195*2*

VYSVĚDČENÍ

Jméno a příjmení: _____

Den, měsíc a rok narození: *7. září* _____

Rodiště: *Praha*, kraj: *Pražský*

Národnost: *česká* Státní příslušnost: *československá*

Hodnocení za *druhé* pololetí prvního ročníku:

Chování: *uspokojivé*

Povinné předměty:		Prospěch:
Jazyk český		<i>dvaceti lety</i>
Jazyk ruský		<i>vyborny</i>
Dějepis		<i>vyborny</i>
Občanská nauka a politická ekonomie		<i>vyborny</i>
Matematika		<i>dvaceti lety</i>
Fysika		<i>dvaceti lety</i>
Chemie		<i>vyborny</i>
Zdravotní nauky	biologie	+
	anatomie	+
	fysiologie	<i>dvaceti lety</i>
	první pomoc	+
	nauka o výživě	<i>vyborny</i>
	hygiena	+
	mikrobiologie	<i>dvaceti lety</i>
	pathologie	<i>dvaceti lety</i>
laboratorní metody		<i>dvaceti lety</i>
Ošetrovatelská technika		<i>dvaceti lety</i>

Všechna práva vyhrazena. 30075-3 52

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
VYŠŠÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA V Náchodě

ODBOR PRO ZDRAVOTNÍ SESTRY

Číslo katalogu: 20

Školní rok 195 2 / 195 3

VYSVĚDČENÍ

Jméno a příjmení: _____

Den, měsíc a rok narození: 7. září _____

Rodiště: Praha, kraj: pražský

Národnost: česká Státní příslušnost: ČSR

Hodnocení za první pololetí druhého ročníku:

Chování: velmi dobré

Povinné předměty:		Prospěch:
	Jazyk český	<u>chvalitebný</u>
	Jazyk ruský	<u>dobrý</u>
	Dějepis	<u>chvalitebný</u>
	Občanská nauka a politická ekonomie	<u>chvalitebný</u>
	Matematika	<u>chvalitebný</u>
	Psychologie a pedagogika	<u>dobrý</u>
	Právní nauky	<u>vyborný</u>
Zdravotní nauky	patologie	<u>vyborný</u>
	nauka o lécích	<u>chvalitebný</u>
	choroby vnitřní	<u>dobrý</u>
	choroby chirurgické	<u>chvalitebný</u>
	dietaika	<u>vyborný</u>
	nauka o dítěti	
	choroby ženské a porodnictví	
	choroby infekční	
	choroby dýchací	
	choroby krční, ušní a nosní	

Všechna práva vyhrazena. 30074-3 52

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
VYŠŠÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA V NÁČHOĐĚ.

ODBOR PRO ZDRAVOTNÍ SESTRY

Číslo katalogu: 20.

Školní rok 195 2/195 3.

VYSVĚDČENÍ

Jméno a příjmení: _____

Den, měsíc a rok narození: 7. září _____

Rodiště: Praha, kraj: Pražský.

Národnost: česká. Státní příslušnost: ČSR.

Hodnocení za druhé pololetí druhého ročníku:

Chování: velmi dobré.

Povinné předměty:		Prospěch:
Jazyk český		výborný.
Jazyk ruský		chvalitebný.
Dějepis		výborný.
Občanská nauka a politická ekonomie		chvalitebný.
Matematika		chvalitebný.
Psychologie a pedagogika		chvalitebný.
Právní nauky		-----
Zdravotní nauky	patologie	chvalitebný.
	nauka o lécích	-----
	choroby vnitřní	chvalitebný.
	choroby chirurgické	chvalitebný.
	dietetika	výborný.
	nauka o dítěti	-----
	choroby ženské a porodnictví	výborný.
	choroby infekční	chvalitebný.
	choroby dševní	-----
	choroby krční, ušní a nosní	-----

Všechna práva vyhrazena. 30074-3 52

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
 ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA V N á c h o d ě .
 OBOR ZDRAVOTNÍCH SESTER
 TŘILETÉ STUDIUM

Třída: III.

Školní rok 1953/1954.

Číslo katalogu: 17.

VYSVĚDČENÍ

Jméno a příjmení: _____

Den, měsíc a rok narození: 7. září _____

Rodiště: Praha _____, kraj: Pražský _____

Národnost: česká _____, Státní příslušnost: československá _____

Hodnocení za třetí ročník:

		I. pololetí	II. pololetí
Chování		velmi dobré	velmi dobré
Povinné předměty:			
Jazyk český		chvalitebný	výborný
Jazyk ruský		výborný	chvalitebný
Zdravotní nauky:	choroby ušní, nosní, krční	_____	výborný
	stomatologie	výborný	_____
	vojenské zdravotnictví	_____	výborný
	hygiena práce a choroby z povolání	_____	chvalitebný
	hematologie a transfúzní služba	_____	výborný
	fyzikální léčba a léčebný tělocvik	výborný	výborný
	Ošetrovatelská technika	výborný	výborný
Organisace zdravotnictví	chvalitebný	výborný	
Zdravotnická osvěta	výborný	_____	
Praktický výcvik v ošetrování nemocných	chvalitebný	chvalitebný	
Tělesná výchova	výborný	výborný	
Choroby nervové	výborný	_____	

Celkový prospěch: **prospěla s vyznamenáním.** **prospěla s vyznamenáním.**

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA

ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA V N á c h o d ě .

Obor zdravotní sestry.

Číslo 17.

VYSVĚDČENÍ O MATURITNÍ ZKOUŠCE

Jméno a příjmení _____

Den, měsíc a rok narození: 7. září

Rodiště: Praha kraj: Pražský

Dosavadní studium: ve škol.r. 1951/52 1.pol. 1.ročníku vyšší zdrav.šk. v Trutnově, ve škol.r. 1951/52 2.pol. 1.ročníku vyšší zdrav.školy v Hronově a ve škol.letech 1952/53, 1953/54 2. a 3.ročník zdrav.školy v Náchodě.

Praxe: na odděleních okresního ústavu národního zdraví v Náchodě v lůžkové části i zdravotnických střediscích:

II. roč. ----- 14 týdnů,

III. roč. ----- 40 týdnů včetně prázdninové praxe.

Podrobila se maturitní zkoušce podle oběžníku ministerstva školství ze dne 18. ledna 1954.

č. 1539/54-D/1, a je způsobilá k výkonu povolání

z d r a v o t n í s e s t r y

ve všech zařízeních preventivní a léčebné péče v ČSR.

Maturitní zkoušku konala:

z jazyka českého	s prospěchem	<u>v ý b o r n ý m</u>
z jazyka ruského	"	<u>ch v a l i t e b n ý m</u>
z <u>o h o r e b v n i t ř n í c h</u>	"	<u>ch v a l i t e b n ý m</u>
z <u>h y g i e n y</u>	"	<u>v ý b o r n ý m</u>
z <u>c h i r u r g i e</u>	"	<u>ch v a l i t e b n ý m</u>
z _____	"	_____

Celkový výsledek maturitní zkoušky

p r o s p ě l a .

v N á c h o d ě dne 15. června 1954.

Františka Čudná
místní předseda

Karel Kováč
ředitel

Miroslava Hrdličková
řídící učitelka

12.2 PŘÍLOHA B: Osvědčení specializačního kurzu z roku 1955

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ

č. 000241

OSVĚDČENÍ

narozená 7. září

absolvovala v době od 21. 2. do 20. 4. 1955.

dvou měsíční specializační kurs v oboru
chirurgických instrumentárek

pořádaný ministerstvem zdravotnictví podle vyhlášky č. 40/1953 ÚL ze dne
17. ledna 1953.

Jmenovaná prokázala při kvalifikační teoretické a praktické zkoušce své odborné znalosti ~~svých odborných~~

a je oprávněná k výkonu povolání **chirurgické instrumentářky**

V Praze dne 20. dubna 1955.

ZA MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ:

Odbor
kádrový a školní:
Šimolková

Předseda
zkušební komise:
Jan Mianek

Vedoucí
specializačního kursu:
Jubská

Čís. skl. N 856
Publikační ústav min. vnitra. — Knih. tisk, n. p., z. z. — 2387-53.

12.3 PŘÍLOHA C: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Já, _____
(plné jméno a rok narození) potvrzuji, že má účast na tomto rozhovoru je dobrovolná.

Souhlasím s tím, že rozhovor může být použit pro publikování v odborných časopisech pro obor medicíny i pro další zdravotnické obory a pro prezentace na odborných konferencích a dalších vědeckých a vzdělávacích akcích. Veškeré údaje o mé osobě zůstanou ve všech těchto případech anonymní.

Podpis: _____ Datum: _____

Sestra

Potvrzuji, že jsem výše podepsanou osobu informovala o cílech i podmínkách srozumitelným způsobem. Rovněž prohlašuji, že pokud budou výsledky použity pro vědecké publikace, prezentace a další vzdělávací akce, zůstanou ve všech případech anonymní.

Jméno sestry: _____

Podpis: _____ Datum: _____

12.4 PŘÍLOHA D: Plánované otázky rozhovoru

OBLAST STUDIA

- 1) Co Vás přivedlo k tomu, věnovat se povolání zdravotní sestry?
- 2) Kde jste studovala, jak probíhaly přijímací zkoušky a jaké byly podmínky pro přijetí?
- 3) Jak dlouho trvalo studium?
- 4) Jaké předměty jste měly?
- 5) Ve kterém ročníku Vám začínala praxe a po kolika studentech jste chodily na oddělení?
- 6) Která oddělení jste v rámci praxe prošly? Dohlížel na vás někdo během praxe?
- 7) Co jste mohly dělat za výkony? Chodily jste v rámci praxe do směn?
- 8) Platily jste nějaké poplatky za studium nebo školní praxi?
- 9) Jak probíhaly zkoušky, kdo vám přednášel a kdo vás zkoušel?
- 10) Mohla jste do školy dojíždět nebo jste musela bydlet na internátě?
- 11) Pokud ano, kolik vás bydlelo na pokoji, dohlížel tam na vás někdo, líbilo se Vám tam?
- 12) Obdržely jste při závěrečné zkoušce vysvědčení, diplom, odznak?

OBLAST NÁSTUPU DO ZAMĚSTNÁNÍ

- 1) Kam jste po absolvování studia nastoupila?
- 2) Jak dlouho jste zůstala na svém prvním místě?
- 3) Jak dlouho trvala nástupní praxe, zaškolovací doba – pokud ovšem byla?
- 4) Jaký byl Váš první pat? Mohla byste pro porovnání uvést příklad, co v té době kolik stálo?
- 5) Vzpomněla byste si, kolik jste měly na oddělení lůžek? Měly jste často plný stav a kolik vás bylo na denní a kolik na noční službu?
- 6) Jaká byla Vaše náplň práce? Měly jste dostatek pomůcek? Vedla se nějaká dokumentace?
- 7) Byly na vašem oddělení povoleny návštěvy? Pokud ano, v jaké dny a hodiny? Byl omezen počet návštěv na jednoho pacienta? Mohly chodit na návštěvu i děti?
- 8) Byla povinná nějaká školení, registrace nebo následné vzdělání?
- 9) V jaké nejvyšší funkční pozici jste pracovala?
- 10) Jak dlouho jste pracovala ve zdravotnictví? Dělala jste to ráda? Kdybyste si mohla vybrat, zvolila byste si toto povolání i v dnešní době?

12.5 PŘÍLOHA E: Maturitní vysvědčení paní Š.

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA

ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA V Hradci Královci

Obor: porodnická asistentka Číslo: 10

VYSVĚDČENÍ O MATURITNÍ ZKOUŠCE

Jméno a příjmení: Š. J.

Den, měsíc a rok narození: 14. srpna 1924

Rodiště: Chloupek nad Píllárou, kraj: Hradcecký

Dotavadní studium: na Pedagogické škole 1937/38 - 1953/54
na zdravotnické škole v Hradci Královci

Praxe: 5.9. týden na dětském oddělení a specializace
oddělení VHA a ČUK 2.4

Podrobila se maturitní zkoušce podle oběžníku ministerstva školství ze dne 18. ledna 1954, č. 1539/54-D/1, a je způsobilá k výkonu povolání porodnická asistentka

ve všech zařízeních preventivní a léčebné péče v ČSR.

Maturitní zkoušku konala:

z jazyka českého	s prospěchem	<u>dobře</u>
z jazyka ruského	"	<u>dobře</u>
z matematiky	"	<u>dobře</u>
z fyziky	"	<u>dobře</u>
z chemie	"	<u>dobře</u>
z dějepisných věd	"	<u>dobře</u>

Celkový výsledek maturitní zkoušky

prospěla

v Hradci Královci dne 15. srpna 1954

Blanka Křížová
vedoucí učitelka

Františka Svatošová
ředitelka

Š. J.
tržní učitelka

97% Všechno přes výtahem 24371 54 546-95

12.6 PŘÍLOHA F: Maturitní vysvědčení paní V.

ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA
 ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA V Trutnově
 Obor zdravotní sestry Císlo 50

VYSVĚDČENÍ O MATURITNÍ ZKOUŠCE

Jméno a příjmení: _____
 Den, měsíc a rok narození: 14. prosince
 Rodičtě: Náchod, kraj: Východočeský
 Dosavadní studium: I. - IV. roč. SZŠ n. Trutnově
 Praxe: podle osnov

Podrobila se maturitní zkoušce a je způsobilá k výkonu povolání

zdravotní sestry

ve všech zařízeních preventivní a léčebné péče v ČSSR.

Maturitní zkoušku vykonala:

z jazyka českého	s prospěchem	<u>dobře</u>
z jazyka ruského	"	<u>vyhovujícím</u>
z <u>matematiky</u>	"	<u>dobře</u>
z <u>biologie</u>	"	<u>dobře</u>
z <u>organické chemie</u>	"	<u>vyhovujícím</u>
z <u>anatomie a fyziologie</u>	"	<u>vyhovujícím</u>

Celkový prospěch: prospěšná s vyznamenaním

v Trutnově dne 14. srpna 1963.

Josef Bauer
předseda zkoušební komise

Antonín Jml
ředitel školy

Orsolya L. Vanklová
třídní učitel

12.7 PŘÍLOHA G: Vysvědčení z pomaturitního vzdělávání paní V.

ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA

ÚSTAV PRO DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ STŘEDNÍCH ZDRAVOTNICKÝCH
PRACOVNÍKŮ V BRNĚ

Pomaturitní specializační studium v oboru zdravotní sestra
..... v úseku práce ošetrovatelská péče o dospělé
.....
Studium při zaměstnání
Číslo vysvědčení: 1383 /19 85

VYSVĚDČENÍ

Jméno a příjmení:
Den, měsíc a rok narození:
Rodiště: Náchod okres: Náchod
Národnost: česká Státní občanství: ČSSR
Absolvent(ka) školy: Střední zdravotnická škola Trutrov
v době od 1. 2. 1984 do 30. 6. 1985 se účastnil(a) pomaturitního specializačního studia podle § 33 vyhlášky č. 77/1981 Sb., o zdravotnických pracovnících a jiných odborných pracovnících ve zdravotnictví a byl(a) hodnocen(a):

Předměty:	Prospěch:
Vybrané kapitoly z marxismu - leninismu	velmi dobrý
Psychologie	velmi dobrý
Rízení a ekonomika zdravotnictví	výborný
Teorie komplexní ošetrovatelské péče	velmi dobrý
Organizace práce a provoz ošetrovací jednotky	velmi dobrý
Speciální ošetrovatelská péče	výborný

Průměrný prospěch: 1,66

12.8 PŘÍLOHA H: Paní S. za mlada při práci v nemocnici

**12.9 PŘÍLOHA CH: Sesterský kolektiv porodnického oddělení
v Chlumci n. C.**

12.10 PŘÍLOHA I: Vybrané ukázky z kroniky, kterou vedla paní H. po mnoho let na porodnické oddělení v Chlumci n. C.

Kolektiv lékařů, sester a
sanitářek z gynekologického
oddělení se přihlašují k soutěži
o čestný titul:

Brigáda
socialistické práce.

U Chlumci n. Cidl.
1. listopadu 1972

Členy soutěžícího kolektivu jsou :

MUDr. Jiří Novotný
Star. sestra Uěra Hůlková
por. asistentka Hedviča Špecingerová
por. asistentka Jana Černíková
sestra Jitka Gašparová
sestra Lada Kloušková
sanitárka Milada Mrkvíčková
garant kolektivu :
MUDr. Božena Kreslová

Závazky jednotlivých členů a kolektivu:

mudr. Jiří Novotný se zavazuje převztít rozšířenou gynecologickou péči a deplistažní prohlídky na poliklinice v Chlumci n. Běl. v rámci svého pracovního úvazku s tím, že nebude narušena jeho práce na oddělení a nebude potřeba jej na oddělení zastupovat.

2.1 Ve své funkci zástupce vedoucího oddělení, zajišťuje léky pro oddělení a v této své práci bude dbát na maximální šetření léky pro odpovědný úsek. Dále bude dbát na úsporu zdravotního materiálu. Jako transfusní lékař oddělení bude dbát o dokonalé využití dárce krve a krevních derivátů, aby nedocházelo ke ztrátám pro jiti expirace nebo k znehodnocení konseru.

Sanitárka Milada Mrkvičková si doplňuje střední zdravotní školu, absolvovávajícím zdravotní školy v Hradci Králové, při svém zaměstnání, za účelem zvýšení zdrav. kvalifikace. V současné době navštěvuje druhý ročník této školy. Kolektiv sester se zavazuje ji zastoupit v práci v době její nepřítomnosti.

Kolektiv sester se zavazuje proškolit se a na oddělení pak důstojně uplatňovat rehabilitační cvičení za odbor. vedení rehabilitační sestry a tuto v její nepřítomnosti zastupovat.

Kolektiv sester z přízemí se zavazuje obstarávat manipulaci s krevními konser-vami pro celé oddělení.

Sestra Ulra Hůlková a as. Špecingerová

se zavazují provádět nutná laboratorní vyšetření ve dnech, kdy na oddělení nepracuje laborantka. Tím se ušetří jízdy sanitních vozů s materiálem do laboratorie v Novém Bydžově.

Sestra Ulra Hůlková a as. Špecingerová se zavazují v případě potřeby nahrazovat chybějící sestru na operačním sále, protože jsou pro tuto práci vyškoleny. Dále se zavazují vypomoci v této práci v případě nutnosti, v noci a o sobotních a nedělních službách, kdy na oddělení jsou bez dva lékaři.

Kolektiv sester se zavazuje přebírat i nadále státní telefonní linku na oddělení v době kdy telefonistka má volno, t. j. každou druhou sobotu a neděli a v době dovolené, bez nároku na odměnu. Tím sestry ušetří ČUNZ plat za brigádní sílu.

Kolektiv sester a sanitářů se zavazuje dbát na úspornou spotřebu spec. zdravotního materiálu, hlavně vloček.

Kolektiv se zavazuje uklidit archiv na oddělení a nadále v něm udržovat pořádek.

Kolektiv se zavazuje provádět důslednou osvětu, zejména týkající se antikoncepce u pacientek přicházejících na interrupci a získávat dobrovolné dárce krve z řad příbuzných operantek, kterým byla podána transfuze.

Kolektiv se zavazuje upravit své pracovní prostředí a vzhled oddělení, aby pobyt pacientek byl co nejvíce příjemný. Dále bude kolektiv dbát na úpravu nástěnky na přízemí, aby odpovídala vzhledu, politickým a osvětovým aktuálním tématům ve spolupráci s osvětovou sestrou ČUNZ.

Členky kolektivu se zavazují v případě
naléhavé potřeby darovat krev příznou
transfuzi bez náhrady. Dr. Dovotný
zajistí labvu s konzervačním roztokem.

Kolektiv soutěžících se dohodl, že vedoucí
brigády bude stazičpi sestra
S. Věra Hůlková.

O čestný titul „Brigáda socialistické práce“
začneme soutěžit dnem 1. 11. 1972 a budeme
se sypji svědomitou prací spazit tento
hrdý titul získat.

1. 11. 1972

Konference

ROH

konané dne 29. prosince 1974

Na konferenci byla hodnocena práce kolektivu BSP. Vedoucí brigády S. Hůlková přečetla zprávu o činnosti našeho kolektivu za uplynulé období.

Na této konferenci byla schválena žádost o nové založení další brigády a o přiblížení do soutěže o „čestný titul brigáda socialistické práce“ kolektivu sester operáčního sálu a porodního.

Z našeho kolektivu odchází jako Garant MUDr. Křešlová, a ujímá se této funkce v nově založeném kolektivu.

Garantem našeho kolektivu se stává dosavadní člen kolektivu MUDr. Dvořák.

**BRIGADY
SLOUŽÍ
POKROKU**

Novoroční projev

generálního tajemníka ÚV KSČ

i předsedy ÚV NF ČSSR Gustáva Husáka

..... U této souvislosti si znovu uvědomujeme význam spojenectví a spolupráce se Sovětským svazem nejenom pro zajištění naší bezpečnosti a mírového života, ale i pro další rozvoj socialistického Československa. Je to pevný základ pro naši další cestu.

Šetřima léky a buničinu

MUDr. Novotný, dle svého závazku bude ještě více dbát na maximální šetření léky.

Sestry rovněž budou šetřit léky a buničinu.

Moje krev
v žilách tvých

Členky našeho
kolektivu získaly dalších
třináct
dobrovolných dárců krve z řad
příbuzných našich pacientek.
Přihlášky byly odeslány
10.2. 1975. Kraj. transf. oddělení v
Hradci Král.

U akci
dalších
dobrovolných
dárců
krve
pokračujeme

PORODNICE
CHLLMEC N.C.

*V roce 1975
se u nás
narodilo
706 dětí.*

*S. Heřátová provádí ná-
stěnky na našem oddě-
lení. Dástěnky jsou na
téma, politické i zdra-
vozni. Do soutěže nástě-
nek jsou odesílány fotogra-
fie a diapositivy.*

Při „vizitě“

*Učelní sestra H. Špecingerová
mUDr. Vaníček
Prim. MUDr. B. Krešlová*

